

Raport końcowy

OCENA REALIZACJI ZADAŃ WŁASNYCH JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO (JST) W ZAKRESIE
ZASPOKAJANIA ZBIOROWYCH POTRZEB WSPÓLNOTY
ODNOSZĄCYCH SIĘ DO SPRAW KULTURY FIZYCZNEJ
I TURYSTYKI, W TYM TERENÓW REKREACYJNYCH
I URZĄDZEŃ SPORTOWYCH

Zamawiający:

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Ministerstwo Sportu i Turystyki
ul. Senatorska 14
00-082 Warszawa

Wykonawca:

Grupa BST
ul. Mieczyków 12
40-748 Katowice
tel. 32 722 84 54
e-mail: biuro@grupabst.pl

Termin realizacji:

maj-wrzesień 2018

Zespół:

dr Katarzyna Tkocz-Wolny
Zdzisław Wolny
Andrzej Kempa
Wojciech Szymala
Aneta Kasprzyk
Ewa Lutogniewska
Daniel Oleś

Spis treści

Wprowadzenie	3
Cel badania	3
Metodyka badania	3
Moduł: Desk research.....	3
Moduł: Badanie ilościowe	4
Moduł: Analiza jakościowa	4
Moduł: Opinia społeczna	5
Opis wyników badania Moduł: Badanie ilościowe, Moduł: Desk research	6
Województwa.....	6
Powiaty	15
Gminy	28
Opis wyników badania Moduł: Analiza jakościowa	51
Opis wyników badania Moduł: Opinia społeczna	56
Charakterystyka respondentów	56
Aktywność sportowa Polaków	57
Działania podejmowane przez jst	59
Obiekty infrastruktury sportowej	62
Informacje o ofercie sportowo-rekreacyjnej.....	67
Wnioski i rekomendacje	69
Aktywność sportowa Polaków	69
Źródła wiedzy o ofercie sportowo-rekreacyjnej	69
Działania podejmowane przez jst w opinii Polaków	69
Realizacja zdań z zakresu kultury fizycznej przez jst	70
Obiekty infrastruktury sportowej w opinii Polaków.....	77
Finansowanie zadań z zakresu kultury fizycznej przez jst.....	78
Zadania realizowane przez jst, które wymagają wsparcia finansowego	80
Współpraca jst z Ministerstwem Sportu i Turystki.....	80
Posiadanie i wdrażanie dokumentów strategicznych	80
Powoływanie i działalność rad sportu	81
Spis tabel	82
Spis wykresów	83
Spis map	85

Wprowadzenie

Cel badania

Celem badania jest ocena realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego (jst) w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty odnoszących się do spraw kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych.

Metodyka badania

W badaniu zastosowano szereg metod badawczych. Pozwoliło to uzupełnić informacje zdobyte jedną metodą - innymi. Sytuacja taka jest korzystna z punktu widzenia weryfikacji i pogłębienia danych potrzebnych do zrealizowania celu opracowania. Dlatego w badaniach wykorzystano tak zwaną **triangulację**, czyli różnorodność technik analizy i gromadzenia informacji, która pozwoliła lepiej poznać i zrozumieć badane problemy oraz stworzyła możliwość dokonania odniesień i porównań. Powstał w ten sposób szerszy materiał badawczy do oceny i wnioskowania, a to natomiast umożliwiło sporządzenie analizy możliwie obiektywnej, uwzględniającej punkty widzenia wielu różnych grup zainteresowanych obiektem badania.

Cel badania został zrealizowany poprzez cztery moduły badawcze, które przedstawiono na poniższym schemacie.

Moduł: Desk research

Analiza desk research to metoda badań społecznych, która zakłada szczegółową analizę istniejących już i dostępnych danych. W jej wyniku następuje scalanie, przetwarzanie i analiza danych rozproszonych dotychczas wśród rozmaitych źródeł. Analiza danych zastanych zapewniła zdobycie informacji, które można otrzymać drogą analizy opracowań i ekspertyz.

Analiza przeprowadzona została przy wykorzystaniu następujących źródeł danych:

- ⇒ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.
- ⇒ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie.
- ⇒ Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej.
- ⇒ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym.
- ⇒ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.
- ⇒ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.
- ⇒ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.
- ⇒ Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. nr 234, poz.1536 z późn. zm.)
- ⇒ Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

- ⇒ Publikacje naukowe dotyczące tematyki badania.
- ⇒ Dokumenty strategiczne gmin, powiatów, województw.
- ⇒ Dane GUS w zakresie wydatków w dziale 926 - kultura fizyczna.

Moduł: Badanie ilościowe

Badanie techniką CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interviewing*) to popularyzująca się technika badań ilościowych, w której pytania kwestionariuszowe pobierane są ze strony internetowej organizatora badania i przekazywane za pośrednictwem sieci do dowolnego punktu, w którym znajduje się respondent wraz z komputerem podłączonym do Internetu.

Badania CAWI realizowane są za pomocą nowoczesnego panelu badawczego dającego możliwość m.in. szybkiego raportowania i przygotowywania analiz statystycznych nowoczesnym systemem projektowania, przeprowadzania i analizy ankiet CAWI. System pozwala na przygotowanie zarówno prostych kwestionariuszy, jak i skomplikowanych, wieloetapowych badań zawierających treści multimedialne. Dzięki unikalnemu mechanizmowi tworzenia szablonów przygotowanie kwestionariuszy jest szybkie, a interfejs użytkownika łatwy w obsłudze i wydajny. System zapewnia pełną kontrolę nad przejściami w kwestionariuszu, umożliwiając wprowadzanie warunków na poziomie poszczególnych kontrolki HTML (tzw. widgetów), pytań oraz całych stron. Dzięki przyjaznemu systemowi określania warunków możliwe jest przygotowanie nawet skomplikowanych badań, pozwalających na uzyskanie precyzyjnych odpowiedzi od respondentów.

Badaniem objęto wszystkie gminy, powiaty oraz województwa w Polsce. Wykonawca podjął dwie próby monitorowania do jednostek, które nie wypełniły kwestionariusza we wskazanym terminie. Narzędzie badawcze dla każdego poziomu jst było dostosowane do zakresu zadań jakie gmina/powiat/województwo powinno realizować (zakres zadań określono na podstawie ustaw).

Moduł: Analiza jakościowa

Studium przypadku to metoda polegająca na szczegółowej analizie już zrealizowanego projektu/zadania i ustaleniu wszystkich zastosowanych w nim dobrych praktyk, które powinno się stosować przy realizacji podobnych działań.

Indywidualne Wywiady Pogłębione stanowią jedną z bardziej popularnych metod badań jakościowych, polegającą na szczegółowej, wnikliwej rozmowie z informatorem/respondentem, której celem jest dotarcie do precyzyjnych informacji bądź wiedzy związanej z tematem badania. W trakcie wywiadu indywidualnego podejmowane są pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym, próby wyjaśniania/zrozumienia zjawisk, motywacji, postaw, zachowań.

Badaniem objęto wszystkie jst, które dobrane zostały celowo¹. Wybór jst został uzgodniony z Zamawiającym. Wytypowanie jst poprzedzone zostało weryfikacją dostępnych dokumentów w zakresie badania (m.in. publikacje naukowe, raporty, dokumenty strategiczne). Reprezentatywność badania zagwarantowana została poprzez zastosowanie różnych cech jst tj. lokalizacji, wielkości jst (liczba ludności), charakteru gminy (miejska, miejsko-wiejska, wiejska), charakteru powiatu (grodzki, ziemski). Szczegółowy raport z przeprowadzonej analizy jakościowej stanowi załącznik nr 1 do raportu końcowego.

Badaniem objęte zostały 32 jednostki samorządu terytorialnego, w tym:

- ⇒ 24 gminy,
- ⇒ 6 powiatów,
- ⇒ 2 województwa.

---

¹ Dotyczy studium przypadku, indywidualnych wywiadów pogłębionych

Moduł: Opinia społeczna

Wywiady telefoniczne CATI - technika gromadzenia danych podczas rozmowy telefonicznej z respondentem, należąca do grupy metod ilościowych. Wywiad przeprowadza przeszkolony ankieter w oparciu o narzędzie badawcze w postaci elektronicznej, wprowadzone do systemu wspomagającego realizację badania, dbającego m.in. o spójność, logikę i kompletność wywiadu.

Badanie przeprowadzone zostało na reprezentatywnej próbie Polaków. Wielkość próby została ustalona w oparciu o zasady doboru reprezentatywnego na poziomie błędu szacunku 3%, przy poziomie ufności 95%. Przeprowadzono 1067 wywiadów kwestionariuszowych, z czego 200 z osobami aktywnymi fizycznie (tj. uprawiającymi sport co najmniej 2 razy w tygodniu powyżej 1 miesiąca). Zastosowany został losowo-warstwowy dobór próby badawczej, będący rodzajem probabilistycznego doboru próby badawczej, którego celem jest zapewnienie reprezentatywności próby badawczej. W badaniu ilościowym zastosowanych zostało kilka warstw: płeć, wiek, miejsce zamieszkania, status społeczno-ekonomiczny.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) - to dyskusja prowadzona przez moderatora w grupie celowo dobranych osób. Dyskusja jest skoncentrowana wokół określonego tematu, której przebieg rejestrowany jest za pomocą kamery lub dyktafonu. W trakcie wywiadu grupowego Wykonawca podnosi pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym, próbujące wyjaśnić/zrozumieć dane zjawiska, motywacje, postawy, zachowania bez intencji wyrażania badanej rzeczywistości w sposób liczbowy i czysto opisowy.

Przeprowadzono 4 wywiady grupowe. Każdy wywiad został przeprowadzony z inną grupą respondentów. Wywiady z rodzicami dzieci oraz seniorami odbyły się w Rybniku, natomiast wywiady z młodzieżą oraz osobami nieposiadającymi zobowiązań rodzinnych odbyły się w Warszawie.

Opis wyników badania Moduł: Badanie ilościowe, Moduł: Desk research

Województwa

Charakterystyka próby badawczej

W badaniu wzięło udział 15 przedstawicieli urzędów marszałkowskich.

Formy realizacji zadań

Zadania z zakresu kultury fizycznej realizowane przez województwa² najczęściej przybierają formę udzielania dotacji celowych na organizowanie i prowadzenie procesu szkolenia i współzawodnictwa w sporcie (86,7%) oraz kontrolowania prawidłowości realizacji zadań w zakresie przyznanych dotacji celowych (86,7%). Wiele województw wykonuje zadania związane z przyznawaniem stypendiów sportowych (73,3%). Relatywnie najrzadziej stosowaną formą realizacji zadań jest opracowywanie i realizacja wieloletniego programu bazy sportowej (46,7%).

Tabela 1. Proszę wskazać, jakie zadania województwo realizuje z zakresu kultury fizycznej? (N=15)

Wyszczególnienie	Odsetek
Udzielanie dotacji celowych na organizowanie i prowadzenie procesu szkolenia i współzawodnictwa w sporcie w województwie	86,7%
Kontrolowanie prawidłowości realizacji zadań w zakresie przyznanych dotacji celowych	86,7%
Wykonywanie zadań związanych z przyznawaniem stypendiów sportowych	73,3%
Wykonywanie zadań związanych z przyznawaniem nagród i wyróżnień marszałka w zakresie kultury fizycznej	60,0%
Współuczestniczenie w organizowaniu wydarzeń sportowych promujących sport w województwie	60,0%
Opracowywanie i realizacja innych programów we współpracy z Ministerstwem Sportu i Turystyki i jednostkami samorządu terytorialnego	60,0%
Opracowywanie i realizacja wieloletniego programu rozwoju bazy sportowej	46,7%

Źródło: badanie CAWI

Badanie dowiodło, iż województwa we własnym zakresie realizują większość zadań. Z kolei innym podmiotom najczęściej zleca się wybór podmiotów, dla których powinno się skierować dotacje celowe na organizowanie i prowadzenie procesu szkolenia i współzawodnictwa w sporcie w województwie oraz kontrolowanie prawidłowości realizacji zadań w zakresie przyznanych dotacji celowych.

Tabela 2. Proszę wskazać, kto realizuje zadania z zakresu kultury fizycznej w województwie.

Wyszczególnienie	N - liczba wskazań	We własnym zakresie	Zlecane innym podmiotom
Udzielanie dotacji celowych na organizowanie i prowadzenie procesu szkolenia i współzawodnictwa w sporcie w województwie	13	100,0%	100,0%
Kontrolowanie prawidłowości realizacji zadań w zakresie przyznanych dotacji celowych	13	100,0%	100,0%

² Lista zadań opracowana została w oparciu o Ustawę z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, Ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, dokumenty strategiczne i programowe, a także opracowania innych autorów (m.in. M. Klisiński, M. Szwaja: *Funkcje samorządu terytorialnego w sferze kultury fizycznej (1999-2010)*, „Prace Naukowe Akademii im. J. Długosza w Częstochowie” 2011, z. X)

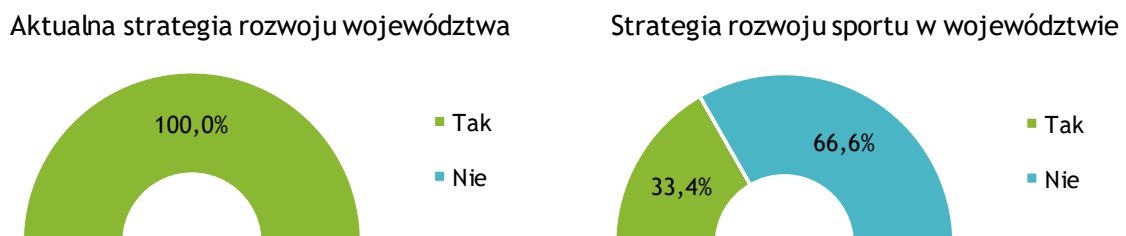
Wyszczególnienie	N - liczba wskazań	We własnym zakresie	Zlecane innym podmiotom
Wykonywanie zadań związanych z przyznawaniem stypendiów sportowych	11	90,9%	60,0%
Wykonywanie zadań związanych z przyznawaniem nagród i wyróżnień marszałka w zakresie kultury fizycznej	9	100,0%	33,3%
Współuczestniczenie w organizowaniu wydarzeń sportowych promujących sport w województwie	9	100,0%	33,3%
Opracowywanie i realizacja wieloletniego programu rozwoju bazy sportowej	7	85,7%	11,1%
Opracowywanie i realizacja innych programów we współpracy z Ministerstwem Sportu i Turystyki i jednostkami samorządu terytorialnego	9	88,9%	14,3%

Źródło: badanie CAWI

Posiadanie i wdrażanie dokumentów strategicznych, powoływanie i działalność rad sportu

We wszystkich województwach uchwalona jest aktualna strategia rozwoju województwa, przy czym większość tych dokumentów obowiązuje do 2020 roku. Z kolei strategia o najdalej sięgającej perspektywie czasowej obowiązywać będzie do 2025 roku. Co istotne, cele wszystkich uchwalonych aktualnych strategii rozwoju województw odnoszą się do kultury fizycznej. Co trzecie województwo uchwaliło strategię rozwoju sportu, z czego niemalże wszystkie z nich obowiązują do 2020 roku. Wyjątkiem jest jedno województwo, w którym okres obowiązywania tego dokumentu zakończy się w 2027 roku.

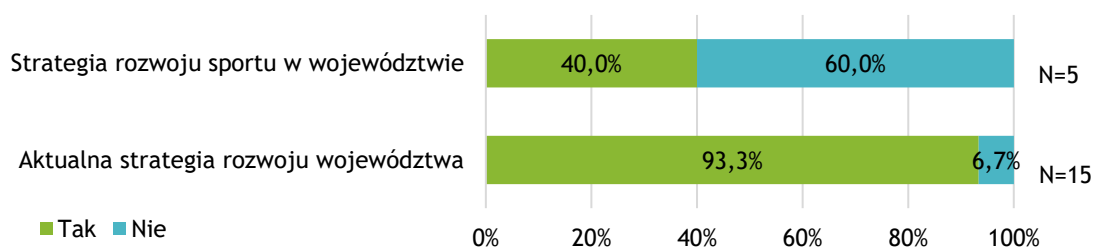
Wykres 1. Czy w województwie są uchwalone następujące dokumenty strategiczne? (N=15)

Źródło: badanie CAWI

Z badania wynika, iż większość województw realizuje cele w obszarze sportu zawarte w aktualnej strategii rozwoju województwa. Z kolei cele strategii rozwoju sportu w tym samym zakresie realizowane są zaledwie przez 40,0% województw. Warto dodać, iż cele zawarte w dokumentach strategicznych w obszarze sportu są w przypadku strategii rozwoju województwa w większości już zrealizowane (64,3% - suma odpowiedzi 61-80% i 81-100%).

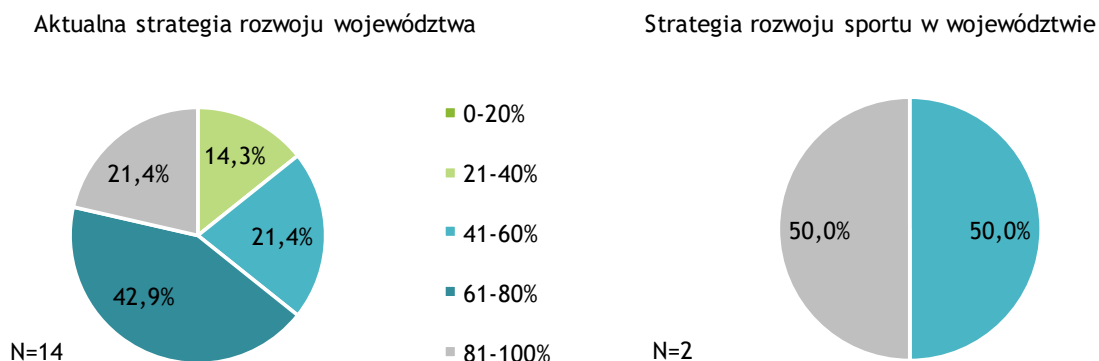
Wykres 2. Czy cele zawarte w dokumentach strategicznych w obszarze sportu są przez województwo realizowane?

Źródło: badanie CAWI

Wykres 3. Proszę określić procent zrealizowanych dokumentów strategicznych

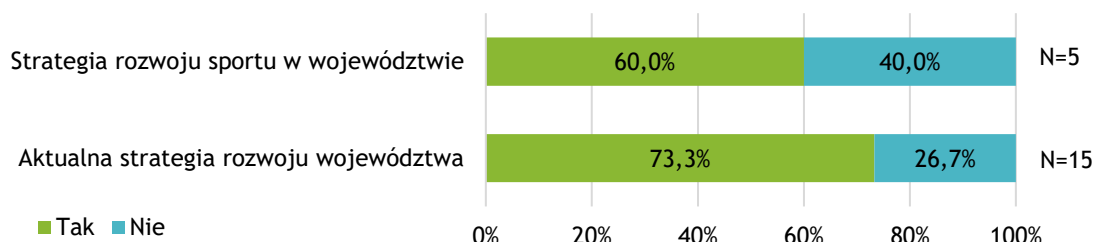

Źródło: badanie CAWI

Z badania wynika, iż większość województw prowadzi monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu. Dotyczy to zarówno strategii rozwoju sportu (60,0%), jak i aktualnej strategii rozwoju województwa (73,3%).

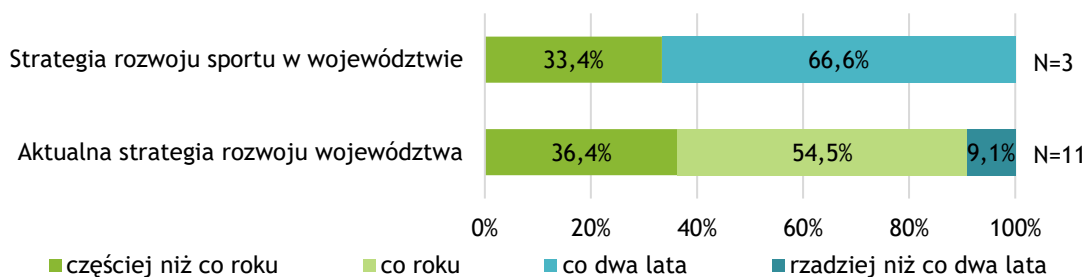
W przypadku strategii rozwoju sportu, co trzecie województwo monitoruje dokument częściej niż co roku (33,4%). Większość województw prowadzi monitoring tego dokumentu co dwa lata (66,6%). Ponad połowa województw co roku prowadzi monitoring aktualnej strategii rozwoju województwa (54,5%). W nieco mniejszej liczbie województw taki monitoring prowadzony jest częściej aniżeli co roku (36,4%). Nieliczne województwa prowadzą taki monitoring rzadziej niż co dwa lata (9,1%).

Wykres 4. Czy prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?

Źródło: badanie CAWI

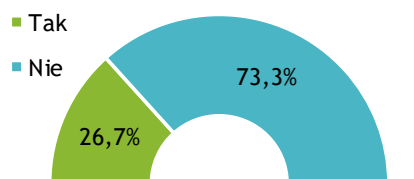
Wykres 5. Jak często prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?

Źródło: badanie CAWI

Badanie wykazało, iż większość województw nie powołało rady sportu (73,3%). Zadania, które realizowane są przez powołane rady sportu to: opiniowanie budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej (100,0%), opiniowanie strategii w zakresie sportu (75,0%), tworzenie planów rozwoju bazy sportowej (75,0%) oraz tworzenie projektu uchwały dotyczącego warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu w województwie (25,0%).

Wykres 6. Czy w województwie po-
wołana jest rada sportu? (N=15)

Źródło: badanie CAWI

 Tabela 3. Proszę wskazać zadania, jakie realizuje w województwie
rada sportu (N=4)

Wyszczególnienie	Odsetek
Opiniowanie budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej	100,0%
Opiniowanie strategii w zakresie sportu	75,0%
Tworzenie planów rozwoju bazy sportowej	75,0%
Tworzenie projektu uchwały dotyczącego warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu w województwie	25,0%

Źródło: badanie CAWI

Zakres rzeczowy, finansowy, organizacyjny podejmowanych i planowanych działań

Badanie wykazało, iż wszystkie województwa posiadają boiska piłkarskie, hale sportowe, baseny kryte (całoroczne) oraz przyszkolne urządzenia lekkoatletyczne, które były sfinansowane lub współfinansowane ze środków własnych województwa. W większości znajdują się również takie obiekty infrastruktury sportowej, jak: przyszkolne boiska (93,3%), przyszkolne hale/sale sportowe (93,3%) - przy czym nie ma województwa bez hali przyszkolnej - oraz tory rowerowe (86,7%). W części województw realizuje się obecnie przyszkolne boiska (6,7%) oraz hale/sale sportowe (6,7%). Co więcej, niektóre województwa planują do 2 lat zrealizować obiekty lekkoatletyczne (6,7%), skateparki (6,7%) oraz lodowiska (6,7%). Z kolei do 5 lat województwa planują realizację torów rowerowych (13,3%), basenów otwartych (13,3%) oraz ścianek wspinaczkowych (13,3%). Obiekty, które najczęściej finansowane są ze środków własnych to przyszkolne boiska (66,7%), boiska piłkarskie (60,0%) i tory rowerowe (60,0%). Obiektami, które często są finansowane z różnych źródeł są obiekty lekkoatletyczne oraz baseny otwarte. Przyczyną tego mogą być duże koszty i konieczność współpracy przy realizacji tych obiektów infrastruktury sportowej.

Tabela 4. Czy na terenie województwa znajdują się/planowane są do realizacji poniższe obiekty infrastruktury sportowej (dotyczy tylko obiektów sfinansowanych lub współfinansowanych z środków własnych województwa)? Czy województwo sfinansowało obiekt ze środków własnych? (N=15)

Wyszczególnienie	Istnieje	W realizacji	Planujemy zrealizować do 2 lat	Planujemy zrealizować do 5 lat	Nie planujemy	Obiekty sfinansowane ze środków własnych
Przyszkolne boiska do piłki nożnej/ siatkówki/ koszykówki	93,3%	6,7%	0,0%	0,0%	0,0%	66,7%
Przyszkolna hala / sala sportowa	93,3%	6,7%	0,0%	0,0%	0,0%	46,7%
Boisko piłkarskie	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	60,0%
Hala sportowa	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	53,3%
Basen kryty (całoroczny)	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	46,7%
Przyszkolne urządzenia lekkoatletyczne	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	46,7%
Obiekt lekkoatletyczny	80,0%	0,0%	6,7%	6,7%	6,6%	35,7%
Skatepark	80,0%	0,0%	6,7%	6,7%	6,6%	50,0%
Lodowisko	80,0%	0,0%	6,7%	6,7%	6,6%	50,0%
Tory rowerowe	86,7%	0,0%	0,0%	13,3%	0,0%	60,0%
Basen otwarty	80,0%	0,0%	0,0%	13,3%	6,7%	35,7%
Ścianka wspinaczkowa	80,0%	0,0%	0,0%	13,3%	6,7%	50,0%

Źródło: badanie CAWI

Przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej, województwa korzystają przede wszystkim z dofinansowań z Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz ze środków własnych. Ponad połowa korzysta również z funduszy europejskich (53,3%), w tym m.in. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego bądź Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Tabela 5. Z jakich źródeł finansowania województwo korzysta przy realizacji projektów związanych z infrastrukturą sportową? (N=15)

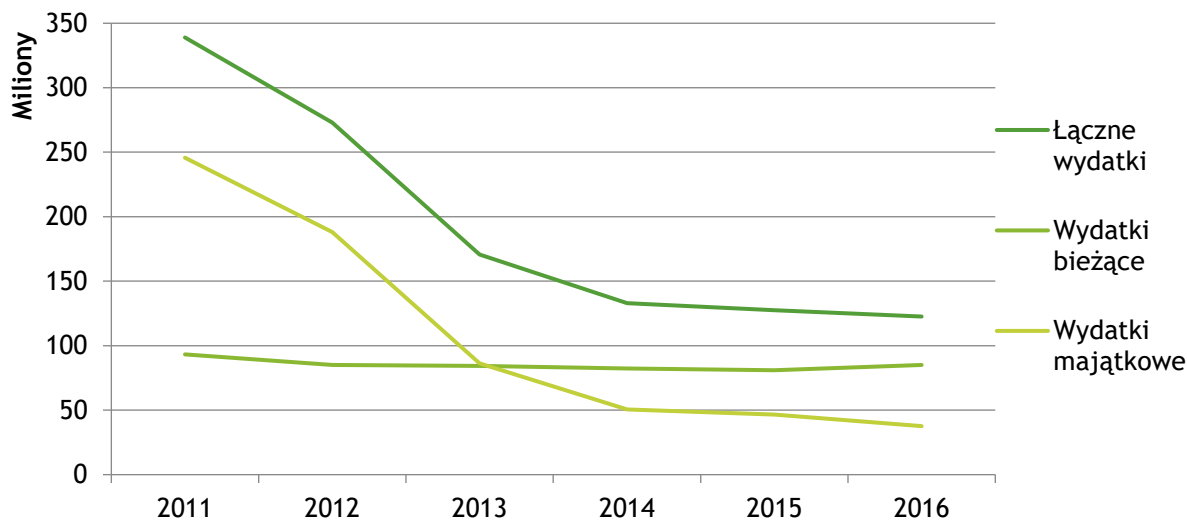
Wyszczególnienie	Odsetek
Budżet województwa (środki własne)	100,0%
Dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki	100,0%
Dofinansowania z Funduszy Europejskich	53,3%
Dofinansowanie z innych jst (współpraca z innymi jst)	13,3%
Realizacja w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego	13,3%
Sponsorzy	13,3%

Źródło: badanie CAWI

Wydatki województw na kulturę fizyczną

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego określono wydatki województw wydatkowanych na kulturę fizyczną. Wydatki w Dziale 926 - Kultura fizyczna na przestrzeni analizowanych lat (2011-2016) systematycznie malały. Łączne wydatki województw w 2016 roku wynosiły 122,6 mln zł, co stanowiło zaledwie 36% wartości z 2011 roku (339 mln zł). W tym samym czasie wydatki bieżące spadły o 9% (2011 r. - 93,2 mln zł; 2016 r. - 85 mln zł). Największy spadek w strukturze kosztów w województwach zaliczyły wydatki majątkowe. Wartość nakładów w tym sektorze w 2011 roku wynosiła 245,7 mln zł natomiast 6 lat później o prawie 85% mniej, czyli 37,6 mln zł.

Wykres 7. Struktura wydatków województw w Dziale 926 w latach 2011-2016

Źródło: Bank Danych Lokalnych

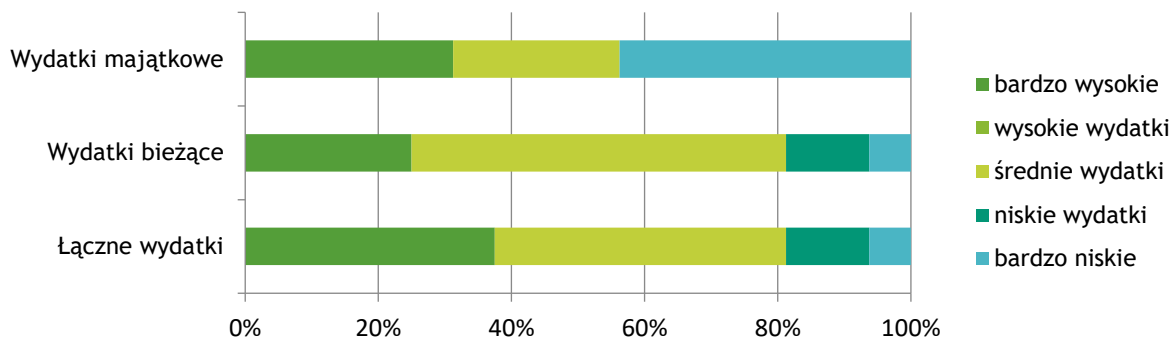
W 2016 roku województwa przeznaczyły 122,6 mln zł na wydatki w Dziale 926 - Kultura fizyczna, co przeniosło się na średni wynik 7,6 mln zł, natomiast wartość środkowa (mediana) wyniosła 5,6 mln zł - wokół niej oscylowało 7 województw. 6 województw wydało znacznie więcej, a liderem zostało województwo lubelskie - wydając 25,77 mln zł. 3 województwa wydały poniżej przeciętnej wartości, a najmniej na kulturę fizyczną przeznaczyło województwo świętokrzyskie - 1,93 mln zł.

Wydatki bieżące wszystkich województw to koszt wynoszący 84,97 mln zł w 2016 roku i stanowiący 70% łącznych nakładów. Przy czym wartość środkowa wyniosła 5,3 mln zł, blisko niej znalazło się 9 województw. Co czwarte województwo poniosło dużo większe nakłady. O ponad 50% więcej - niż wartość mediana - wydało województwo małopolskie (9,61 mln zł) oraz śląskie (9,23 mln zł). Niskie wydatki poniosły 2 województwa, a bardzo niskie - 1 (woj. świętokrzyskie).

Wydatki majątkowe stanowiły 30% łącznych wydatków (37,63 mln zł), z czego samo województwo lubelskie wydało 21 mln zł. Mediana w tym czasie wyniosła 813 tys. zł i w pobliżu tej wartości znalazły się 4 województwa. 5 jednostek administracyjnych poniosło bardzo wysokie koszty w sferze wydatków majątkowych, z kolei 7 - bardzo niskie nakłady. 5 województw nie przeznaczyło żadnych środków w tym obszarze.

Wykres 8. Struktura wydatków województw w Dziale 926 w 2016 roku³

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Średnie łączne wydatki w Dziale 926 - Kultura fizyczna w 2016 roku przypadające na 1 mieszkańca wyniosły 3,53 zł. Najbliżej tej wartości oscylowało 8 województw. 3 województwa przeznaczyły na wydatki znacznie więcej, przy czym największy rozchód odnotowało województwo lubelskie (12,08 zł na osobę). Spośród wszystkich województw, 5 wykazało niższe wydatki, natomiast w województwie mazowieckim wydano najmniej (0,85 zł na mieszkańca).

Biorąc pod uwagę wydatki bieżące na 1 mieszkańca przypadają średnio 2,47 zł w 11 województwach. Znacznie więcej wydano na terenie województwa lubuskiego oraz opolskiego (następująco 4,49 zł i 4,46 zł). Z kolei 3 województwa ograniczyły swój rozchód bieżący, przy czym w województwie mazowieckim rozchód bieżący stanowił 100% wszystkich wydatków i wynosił 0,85 zł na osobę.

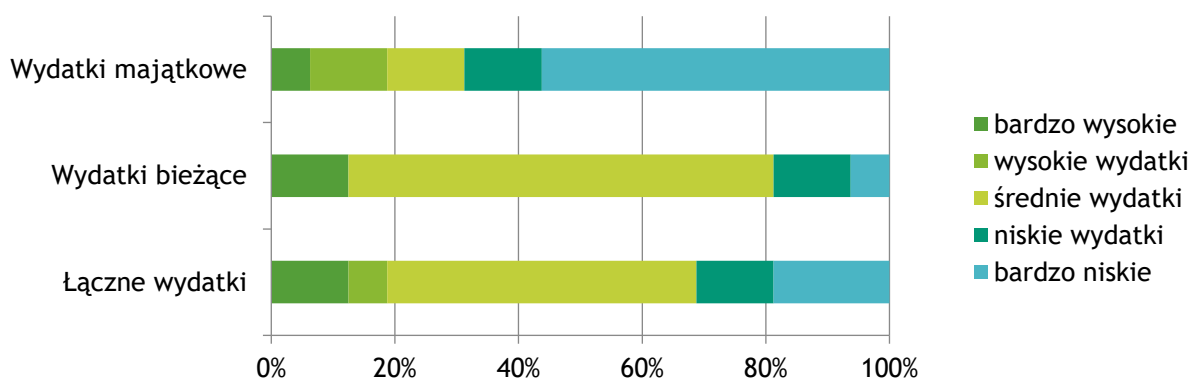
Województwa na 1 mieszkańca w 2016 roku przeznaczyły przeciętnie 1,06 zł wydatków majątkowych, przy czym w 5 województwach nic nie wydano, a w 5 przypadków znacznie mniej niż wynosiła średnia. Większe rozchody odnotowano w 3 województwach, przy czym na Lubelszczyźnie wyniosły 9,85 zł na 1 mieszkańca.

³ Dla lepszego zobrazowania zróżnicowania wydatków w Dziale 926 - Kultura fizyczna, przyjęto następującą skalę porównań:

Zmiana w %	Skala zmian
powyżej 50%	bardzo wysokie
od 20% do 50%	wysokie wydatki
od -20% do 20%	przeciętne wydatki
od -20% do -50%	niskie wydatki
poniżej 50%	bardzo niskie

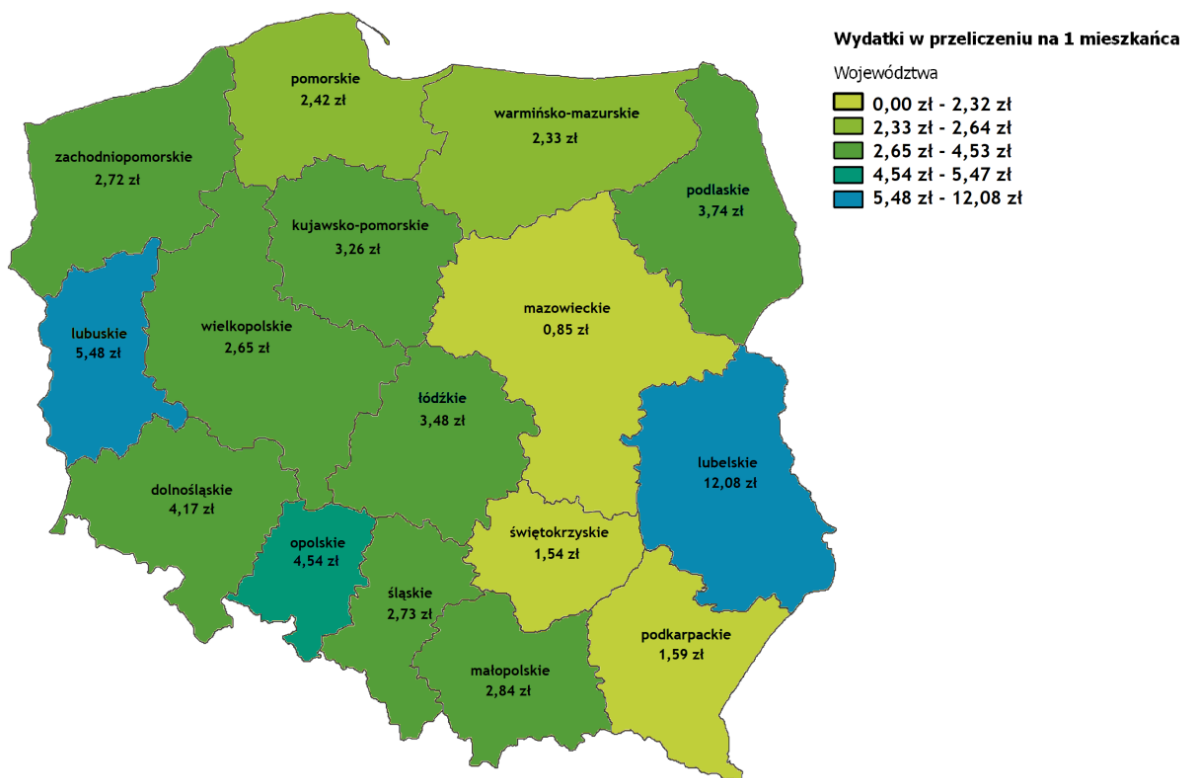
Wykres 9. Wydatki województw w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Aby lepiej zaprezentować analizę danych dotyczącą średnich łącznych wydatków województwa przypadających na 1 mieszkańca przygotowano poniższą mapę.

Rysunek 1. Łączne wydatki poszczególnych województw w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne

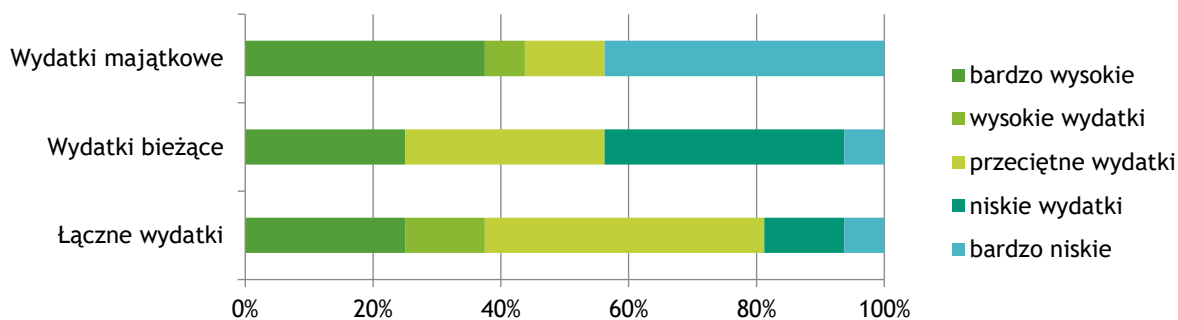
Najwyższe wydatki w zakresie kultury fizycznej przypadające na 1 km² w 2016 roku miały miejsce na terenie województwa lubelskiego (1 025 zł/km²), a także niewiele niższe na śląsku (1 010 zł/km²). Relatywnie najmniejsze nakłady finansowe zanotowano na obszarze województwa mazowieckiego (128 zł/km²), przy czym jest to województwo o największej powierzchni (35 558 km²). Mediana wyniosła 343,5 zł na 1 km² i w pobliżu tej wartości znalazły się 4 województwa. Wyższe wydatki poniosło 6 województw, z czego najwyższe - 4, natomiast niskie koszty ogólne zanotowano w 6 województwach, przy czym w 3 wynosiły niewiele.

Nakłady pieniężne przeznaczone na wydatki bieżące na terenie 1 km² najwyższe były w województwie śląskim (748 zł/km²). Wartość średnia wynosiła 267,6 zł/km², a wokół niej znalazło się 5 województw. Bardzo duży rozchód w przeliczeniu na 1 km² wystąpił w 4 województwach, natomiast poniżej mediany było 7 województw, a 1 z nich wydało w tym czasie bardzo mało.

Wydatki majątkowe najwyższe wartości osiągnęły na terenie województwa lubelskiego - 836 zł/km², natomiast przeciętna wartość w Dziale 926 wyniosła 32,7 zł/km² i podobną wartością odznaczały się 4 województwa. Dużo wyższe wydatki zrealizowano w 5 województwach, a najniższe koszty majątkowe poniesiono w 7.

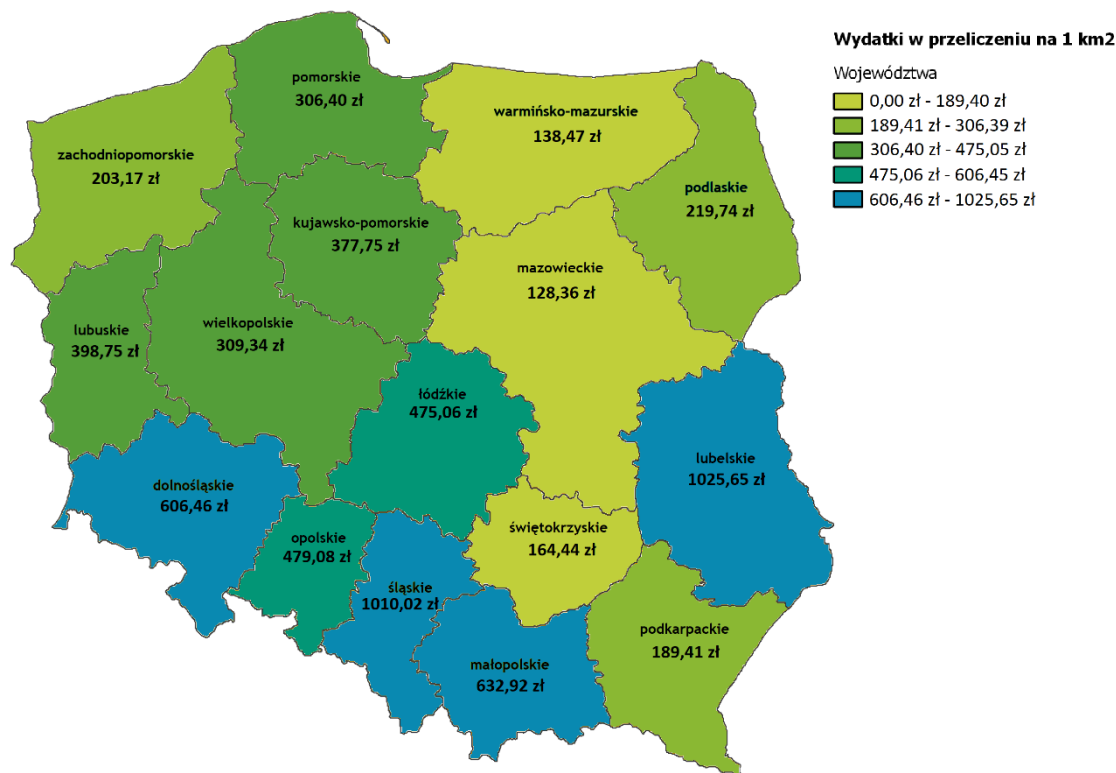
Wykres 10. Wysokość wydatków województw w Dziale 926 na 1km² w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Aby lepiej zaprezentować analizę danych dotyczącą średnich łącznych wydatków województw przypadających na 1km² przygotowano poniższą mapę.

Rysunek 2. Łączne wydatki poszczególnych województw w Dziale 926, przypadające na 1km² w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne

Współpraca z MSiT w zakresie pozyskiwania źródeł finansowania na lokalne potrzeby aktywności fizycznej mieszkańców

Województwa przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury) korzystają przede wszystkim ze środków własnych (100,0%). Większość korzysta także z dofinansowań z Ministerstwa Sportu i Turystyki (93,3%), a niemalże połowa z funduszy europejskich (46,7%), w tym m.in. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Tabela 6. Z jakich źródeł finansowania korzysta województwo przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury)? (N=15)

Wyszczególnienie	Odsetek
Budżet województwa (środki własne)	100,0%
Dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki	100,0%
Dofinansowania z Funduszy Europejskich	53,3%
Dofinansowanie z innych jst (współpraca z innymi jst)	13,3%
Realizacja w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego	13,3%
Sponsorzy	13,3%

Źródło: badanie CAWI

Kwoty, na jakie województwa pozyskiwały dofinansowania z Ministerstwa Sportu i Turystyki, mieściły się często w przedziałach od 100 tys. do 500 tys. zł (20,0%), od 500 tys. do 1 mln zł (20,0%) oraz powyżej 1 mln zł (20,0%).

Ze względu na zbyt niski budżet własny, wsparcia finansowego wymagają przede wszystkim zadania w zakresie renowacji obiektów, a znacznie rzadziej także w zakresie dotacji klubów sportowych, realizacji basenów otwartych lub pływalni. Co więcej, nie we wszystkich miejscowościach udało się zrealizować baseny kryte, siłownie plenerowe oraz skateparki. Z kolei wysokie koszty budowy i utrzymania uniemożliwiły realizację m.in. obiektów lekkoatletycznych.

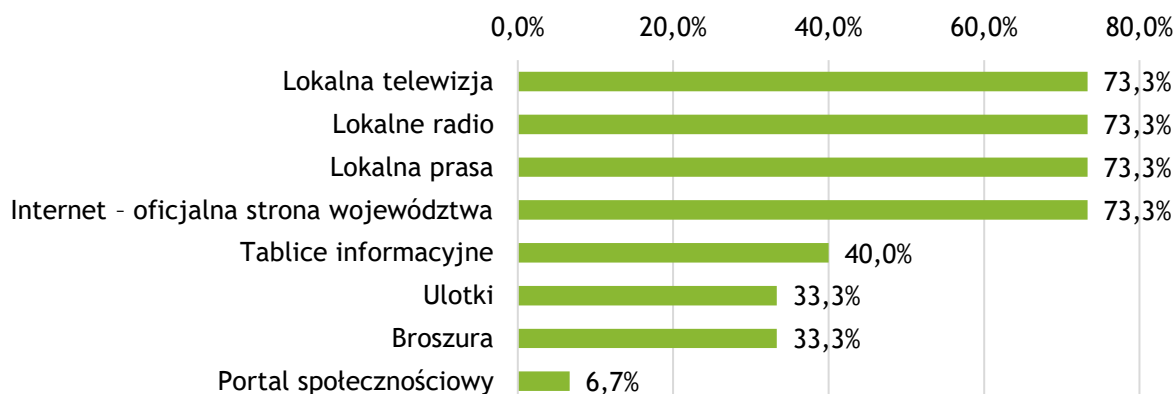
Tabela 7. Na jaką kwotę/kwoty pozyskano dofinansowanie z MSiT? (możliwość wskazania kilku odpowiedzi)

Wyszczególnienie	Odsetek
<100 tys.	13,3%
Od 100 tys. do 500 tys.	20,0%
Od 500 tys. do 1 mln	20,0%
> 1 mln	20,0%
Nie wiem/odmowa	53,3%

Źródło: badanie CAWI

Aby informować mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej województwa często wykorzystują Internet - oficjalną stronę województwa (73,3%), lokalne media - telewizja (73,3%), radio (73,3%) i prasa (73,3%). Takie informacje najrzadziej zamieszcza się na portalach społecznościowych (6,7%).

Wykres 11. Proszę wskazać, w jaki sposób województwo informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych, budowie nowych obiektów infrastruktury sportowej) (N=15)

Źródło: badanie CAWI

Powiaty

Charakterystyka próby badawczej

W badaniu wzięło udział 104 przedstawiciele starostw powiatowych. Prawie 80% stanowiły powiaty ziemskie (78,8%), natomiast pozostałe 22,2% - powiaty grodzkie.

Formy realizacji zadań

Najwięcej badanych powiatów, tj. 85,6%, prowadzi ewidencję uczniowskich klubów sportowych i stowarzyszeń kultury fizycznej. Co trzecie (67,3%) starostwo powiatowe realizuje nadzór i kontrolę nad działalnością stowarzyszeń kultury fizycznej oraz związków sportowych, mających siedzibę na terenie powiatu. Nieco mniej (64,4%) respondentów organizuje działalność w dziedzinie rekreacji ruchowej oraz tworzy odpowiednie warunki materialno-techniczne dla jej rozwoju. Powyżej połowy (54,8%) starostw powiatowych współorganizuje imprezy sportowe o charakterze ponadgminnym, a mniej niż co drugie (46,2%) prowadzi działalność instruktazowo-metodyczną dla pracowników kultury.⁴

Tabela 8. Proszę wskazać, jakie zadania powiat realizuje z zakresu kultury fizycznej? (N=104)

Wyszczególnienie	Odsetek
Prowadzenie ewidencji uczniowskich klubów sportowych i stowarzyszeń kultury fizycznej	85,6%
Nadzór i kontrola nad działalnością stowarzyszeń kultury fizycznej oraz związków sportowych, mających siedzibę na terenie powiatu	67,3%
Organizowanie działalności w dziedzinie rekreacji ruchowej oraz tworzenie odpowiednich warunków materialno-technicznych dla jej rozwoju	64,4%
Współorganizowanie imprez sportowych o charakterze ponadgminnym	54,8%
Prowadzenie działalności instruktazowo-metodycznej dla pracowników kultury	46,2%
Inne	1,9%

Źródło: badanie CAWI

Starostwa najczęściej we własnym zakresie prowadzą działalność instruktazowo-metodyczną dla pracowników kultury fizycznej. Natomiast najczęściej innym podmiotom zlecają współorganizację imprez sportowych o charakterze ponadgminnym oraz organizowanie działań w dziedzinie rekreacji ruchowej oraz tworzenie odpowiednich warunków materialno-technicznych dla jej rozwoju. W tych przypadkach udział w realizacji zadań biorą gminy, kluby sportowe oraz stowarzyszenia.

Tabela 9. Proszę wskazać, kto realizuje zadania z zakresu kultury fizycznej w powiecie.

Wyszczególnienie	N - liczba wskazań	We własnym zakresie	Zlecamy innym podmiotom
Prowadzenie ewidencji uczniowskich klubów sportowych i stowarzyszeń kultury fizycznej	89	97,8%	15,7%
Nadzór i kontrola nad działalnością stowarzyszeń kultury fizycznej oraz związków sportowych, mających siedzibę na terenie powiatu	70	92,9%	17,1%
Organizowanie działalności w dziedzinie rekreacji ruchowej oraz tworzenie odpowiednich warunków materialno-technicznych dla jej rozwoju	67	92,5%	28,4%

⁴ Lista zadań opracowana została w oparciu o Ustawę z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, Ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, dokumenty strategiczne i programowe, a także opracowania innych autorów (m.in. M. Klisiński, M. Szwaja: *Funkcje samorządu terytorialnego w sferze kultury fizycznej (1999-2010)*, „Prace Naukowe Akademii im. J. Długosza w Częstochowie” 2011, z. X)

Wyszczególnienie	N - liczba wskazań	We własnym zakresie	Zlecamy innym podmiotom
Współorganizowanie imprez sportowych o charakterze ponadgminnym	57	87,7%	33,3%
Prowadzenie działalności instruktażowo-metodycznej dla pracowników kultury	48	97,9%	22,9%

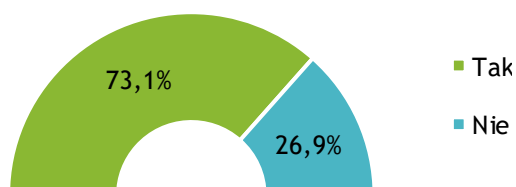
Źródło: badanie CAWI

Posiadanie i wdrażanie dokumentów strategicznych, powoływanie i działalność rad sportu

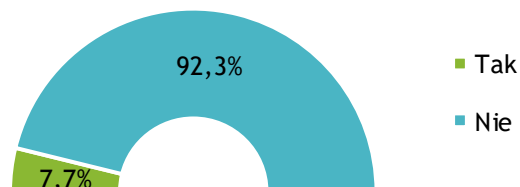
7,7% badanych starostw powiatowych ma przygotowaną strategię rozwoju sportu w powiecie. Natomiast trzy czwarte (73,1%) posiada aktualną strategię rozwoju powiatu. Dokumenty te najczęściej obowiązują do roku 2020, zgodnie z horyzontem czasowym funduszy unijnych (2014-2020).

Wykres 12. Czy w powiecie są uchwalone następujące dokumenty strategiczne? (N=104)

Aktualna strategia rozwoju powiatu

Strategia rozwoju sportu w powiecie

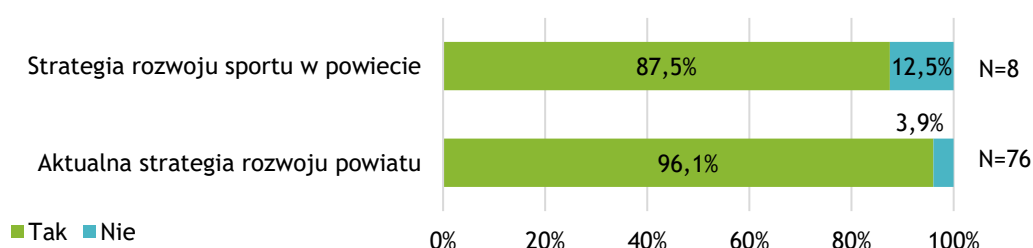

Źródło: badanie CAWI

Siedem na osiem (87,5%) powiatów w swojej strategii rozwoju sportu wyznaczyło cele odnoszące się do kultury fizycznej. Niemal wszystkie (96,1%) badane powiaty realizują cele zawarte w aktualnej strategii rozwoju powiatu. Z kolei siedem na osiem (87,5%) realizuje cele wyznaczone w ramach swojej strategii rozwoju sportu.

Co czwarty (24,7%) powiat przyznaje, że zrealizował już od 81 do 100% celów z aktualnej strategii rozwoju powiatu. Z kolei każdy respondent twierdzi, że cele strategii rozwoju sportu w powiecie zostały zrealizowane w stopniu od 81 do 100%.

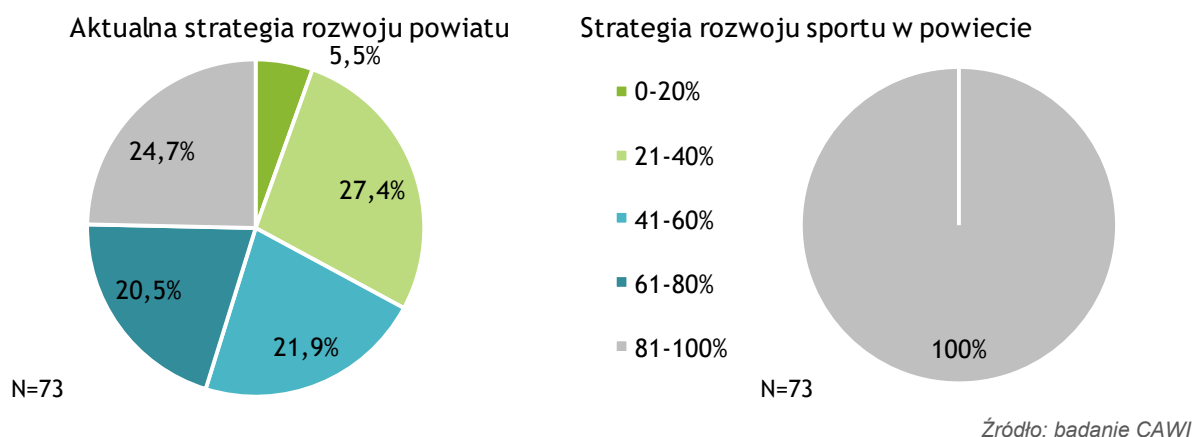
Wykres 13. Czy cele zawarte w dokumentach strategicznych w obszarze sportu są przez powiat realizowane?

Źródło: badanie CAWI

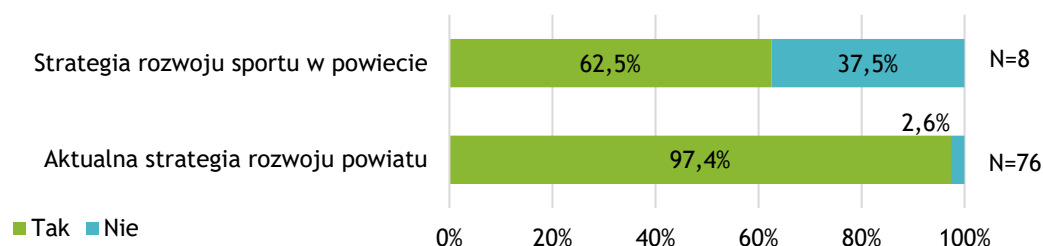
Wykres 14. Proszę określić procent zrealizowanych dokumentów strategicznych

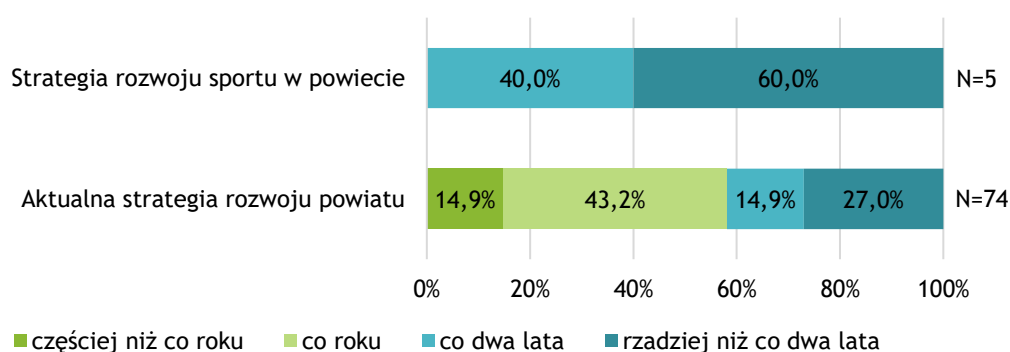
Mniej niż dwie trzecie starostw powiatowych prowadzi monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu. Natomiast niemal wszystkie (97,4%) wdrażają takie procedury w przypadku aktualnych strategii rozwoju powiatu.

Starostwa powiatowe prowadzące monitoring strategii rozwoju sportu w powiecie realizują go nie częściej niż co dwa lata. Natomiast monitoring strategii rozwoju powiatu następuje najczęściej (43,2% wskazań) co roku.

Wykres 15. Czy prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?

Wykres 16. Jak często prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?

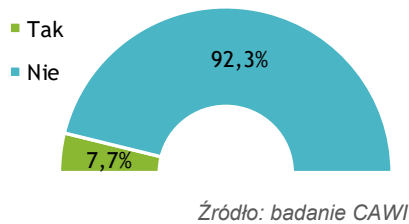
Tylko w 7,7% z badanych starostw powiatowych powoływana jest rada sportu. Rady te powoływane były w latach 2011, 2013, 2014, 2015 i 2016.

Do obowiązków trzech na czterech rad sportu w badanych powiatach należy opiniowanie budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej. Z kolei 62,5% rad sportu opiniuje strategię w zakresie sportu,

a połowa tworzy plany rozwoju bazy sportowej. 37,5% rad sportu tworzy projekt uchwały dotyczącego warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu w powiecie.

Wykres 17. Czy w powiecie powołana jest rada sportu? (N=104)

Źródło: badanie CAWI

Tabela 10. Proszę wskazać zadania, jakie realizuje w powiecie rada sportu (N=8)

Wyszczególnienie	Odsetek
Opiniowanie budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej	75,0%
Opiniowanie strategii w zakresie sportu	62,5%
Tworzenie planów rozwoju bazy sportowej	50,0%
Tworzenie projektu uchwały dotyczącego warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu w powiecie	37,5%

Źródło: badanie CAWI

Zakres rzeczowy, finansowy, organizacyjny podejmowanych i planowanych działań

Najpowszechniejsze obiekty infrastruktury sportowej, które były sfinansowane lub współfinansowane ze środków własnych powiatów, to przyszkolne boiska do piłki nożnej/siatkówki/koszykówki (97,1% wskazań), przyszkolne hale/sale sportowe (95,2%), siłownie (93,3%), boiska piłkarskie i boiska plenerowe/osiedlowe (po 85,6%). Obecnie, powiaty najczęściej finansują powstawanie boisk plenerowych/osiedlowych, siłowni plenerowej lub ścianki wspinaczkowej (po 5,8% wskazań). Do dwóch lat samorządy planują przeważnie zrealizować kręgielnię, lodowisko i tory rowerowe (po 4,8% wskazań), a do pięciu - tory rowerowe (10,6%) i korty do squasha/ricocheta (8,7%). Ankietowane starostwa powiatowe najczęściej nie planują budować obiektów typu street workout/kalistenika/parkour (75,0%) czy kortów do squasha/ricocheta (64,4%). Obiekty, które powiaty sfinansowały z własnych środków, to przede wszystkim przyszkolne boiska do piłki nożnej/siatkówki/koszykówki (67,6%) i stoły pingpongowe (61,3%).

Tabela 11. Czy na terenie powiatu znajdują się/planowane są do realizacji poniższe obiekty infrastruktury sportowej (dotyczy tylko obiektów sfinansowanych lub współfinansowanych ze środków własnych powiatu)? Czy powiat sfinansował obiekt ze środków własnych? (N=104)

Wyszczególnienie	Istnieje	W realizacji	Planujemy zrealizować do 2 lat	Planujemy zrealizować do 5 lat	Nie planujemy	Obiekty sfinansowane ze środków własnych
Przyszkolne boiska do piłki nożnej/siatkówki/ koszykówki	97,1%	1,0%	0,0%	0,0%	1,9%	67,6%
Przyszkolna hala / sala sportowa	95,2%	1,0%	1,0%	0,0%	2,8%	59,4%
Siłownia	93,3%	0,0%	1,0%	0,0%	5,7%	42,9%
Kompleks boisk, wybudowanych w ramach programu „Moje Boisko - Orlik 2012”	71,2%	1,8%	0,0%	1,0%	26,0%	28,6%
Boisko piłkarskie	85,6%	4,8%	0,0%	0,0%	9,6%	39,4%
Boisko plenerowe / osiedlowe	85,6%	5,8%	0,0%	0,0%	8,7%	54,7%
Siłownia plenerowa	84,6%	5,8%	1,0%	0,0%	8,7%	42,1%
Sala fitness	69,2%	4,8%	1,0%	1,0%	24,0%	45,6%
Hala sportowa	76,9%	4,8%	1,9%	1,0%	15,4%	36,4%
Basen kryty (całoroczny)	61,5%	1,0%	1,9%	2,9%	32,7%	45,7%
Przyszkolne urządzenia lekkoatletyczne	63,5%	4,8%	1,0%	1,9%	28,8%	40,5%

Wyszczególnienie	Istnieje	W realizacji	Planujemy zrealizować do 2 lat	Planujemy zrealizować do 5 lat	Nie planujemy	Obiekty sfinansowane ze środków własnych
Stół pingpongowy	70,2%	3,8%	1,0%	1,9%	23,1%	61,3%
Korty tenisowe	61,5%	2,9%	2,9%	0,0%	32,7%	51,4%
Obiekt lekkoatletyczny	50,0%	3,8%	1,9%	2,9%	41,3%	31,1%
Skatepark	43,3%	4,8%	2,9%	2,9%	46,2%	46,4%
Kręgielnia	37,5%	3,8%	4,8%	4,8%	49,0%	56,6%
Lodowisko	55,8%	1,0%	4,8%	1,0%	37,5%	52,3%
Tory rowerowe	40,4%	2,9%	4,8%	10,6%	41,3%	55,7%
Basen otwarty	43,3%	4,8%	1,9%	3,8%	46,2%	37,5%
Ścianka wspinaczkowa	36,5%	5,8%	1,9%	5,8%	50,0%	46,2%
Korty do squasha / ricocheta	24,0%	1,9%	1,0%	8,7%	64,4%	43,2%
Street workout / kalistenika / parkour	18,3%	2,9%	1,0%	2,9%	75,0%	19,2%

Źródło: badanie CAWI

Realizując projekty związane z infrastrukturą sportową badane starostwa powiatowe najczęściej (93,3%) korzystają z własnych środków. Niemal dwie trzecie starostw (63,5%) otrzymuje dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki, a co trzecie (32,7%) z funduszy europejskich (przeważnie regionalnych programów operacyjnych). Forma finansowania sportowych inwestycji w postaci partnerstwa publiczno-prywatnego stosowana jest przez 18,3% ankietowanych, natomiast 17,3% powiatów korzysta z dofinansowania z innych jednostek samorządu terytorialnego. Najmniej powszechnym źródłem finansowania są sponsorzy (13,5%).

Tabela 12. Z jakich źródeł finansowania powiat korzysta przy realizacji projektów związanych z infrastrukturą sportową? (N=104)

Wyszczególnienie	Odsetek
Budżet powiatu (środki własne)	93,3%
Dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki	63,5%
Dofinansowania z funduszy europejskich	32,7%
Realizacja w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego	18,3%
Dofinansowanie z innych jst (współpraca z innymi jst)	17,3%
Sponsorzy	13,5%

Źródło: badanie CAWI

Spośród powiatów, które wskazały kwoty jakie przeznaczyły w 2017 roku na poszczególne kategorie wydatków na sport i aktywność fizyczną, ponad połowa (57,1%) wydała od 100 do 300 tysięcy złotych na bieżące koszty utrzymania obiektów. Wydatki na ofertę dla mieszkańców wynosiły najczęściej (85,7% respondentów) nie więcej niż sto tysięcy złotych. Wszyscy respondenci, którzy określili roczne wydatki powiatu na finansowanie klubów sportowych i pozalekcyjne zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży, przeznaczyli na te cele do stu tysięcy złotych. Ogółem wydatki powiatów na sport i aktywność fizyczną w 2017 roku najczęściej (50,0% wskazań) wyniosły maksymalnie sto tysięcy złotych, 37,5% starostw wydało w tym celu od 100 do 300 tysięcy złotych, a co ósmy powiat przeznaczyło na to więcej niż 300 tysięcy złotych.

Tabela 13. Proszę określić strukturę wydatków na sport i aktywność fizyczną, jaką powiat wydał w 2017 roku.

Wyszczególnienie	poniżej 100 tys. zł	100-300 tys. zł	powyżej 300 tys. zł	liczba wskazań - N
Bieżące koszty utrzymania obiektów	14,3%	57,1%	28,6%	7
Wydatki na ofertę dla mieszkańców (imprezy sportowe, zawody)	85,7%	14,3%	0,0%	7
Wydatki na finansowanie klubów sportowych	100,0%	0,0%	0,0%	2

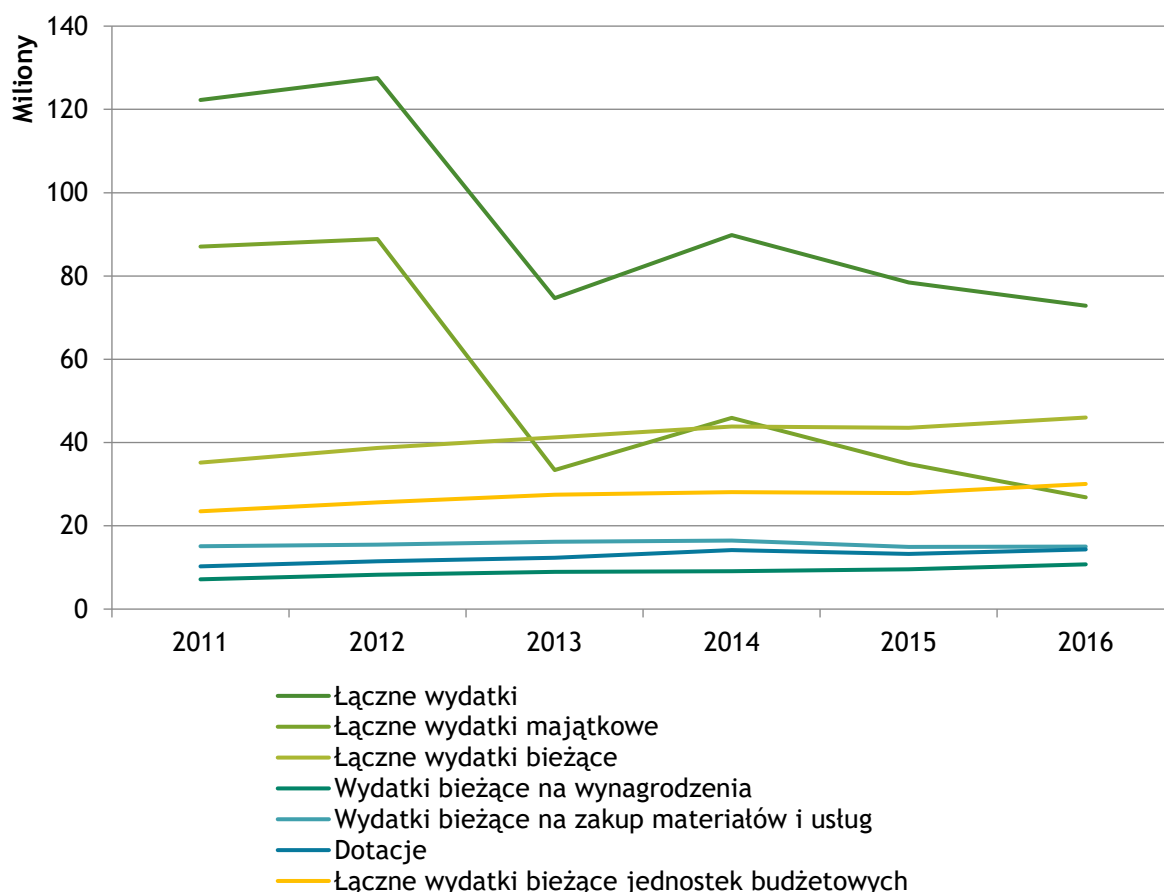
Wyszczególnienie	poniżej 100 tys. zł	100-300 tys. zł	powyżej 300 tys. zł	liczba wskazań - N
Pozalekcyjne zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży	100,0%	0,0%	0,0%	2
Wydatki ogółem	50,0%	37,5%	12,5%	8

Źródło: badanie CAWI

Wydatki powiatów na kulturę fizyczną

Kolejny wykres prezentuje strukturę wydatków w Dziale 926. Zauważalny jest zdecydowany spadek wydatków majątkowych sięgający 70% (2011 r. - 87mln zł; 2016 r. - 26,8 mln zł). W związku z tym, pomimo zwiększenia się kosztów w innych kategoriach, łączne wydatki powiatów w 2016 roku zmalały względem 2011 roku o 40% (2011 r. - 122,2 mln zł; 2016 r. - 72,8 mln zł). Powiaty nieustannie od 2011 roku zwiększały nakłady ponoszone w obszarze wydatków bieżących na wynagrodzenia, aż w 2016 roku wyniosły o 50% wyższą wartość niż 6 lat wcześniej (2011 r. - 7,2 mln zł; 2016 r. - 10,7 mln zł). Dotacje w tym czasie osiągnęły prawie 40% wzrost (2011 r. - 10,3 mln zł; 2016 r. - 14,3 mln zł). Wydatki bieżące stanowiły 130% wartości z 2011 roku (2011 r. - 35,1 mln zł; 2016 r. - 46 mln zł), natomiast łączne wydatki bieżące jednostek budżetowych wzrosły o 27% (2011 r. - 23,5 mln zł; 2016 r. - 27,9 mln zł). Wartość wydatków bieżących na zakup materiałów i usług co roku wahała się w okolicach 15 mln zł, jedynie w 2014 roku wyniosła 16,5 mln zł.

Wykres 18. Struktura wydatków powiatów w Dziale 926 w latach 2011-2016.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wydatki powiatów w zakresie kultury fizycznej w 2016 roku wyniosły 72,85 mln zł. Przeciętnie każdy z powiatów wydał 71 tys. zł. Natomiast najbliższej tej wartości były 52 powiaty, 130 wydało więcej, a 110 z nich przeznaczyło na ten cel dużo więcej. Wyróżniającym się na tle innych był powiat człuchowski (woj. pomorskie), który wykazał rozchód w wysokości 5,75 mln zł. Niskie wydatki odnotowano w 132 powiatach, z czego 83 miały bardzo niewielkie koszty.

Odptyw środków pieniężnych na poziomie 26,84 mln zł odnotowały powiaty w sekcji wydatków majątkowych. Średnio na powiat przypadało 85,5 tys. zł. 260 z 314 powiatów nie wykazało żadnych wydatków w tym obszarze, a 17 poniosło bardzo niewielkie nakłady w przeciwieństwie do 31 powiatów, w których wydano dużo więcej aniżeli średnia. Najwyższą kwotą (5,7 mln zł) odznaczał się powiat człuchowski (woj. pomorskie) - są to zarazem jedyne poniesione wydatki w Dziale 926 przez ten powiat.

Wydatki bieżące stanowiły największy udział pośród łącznych wydatków (63%) i wynosiły 46 mln zł, natomiast mediana w tym czasie wynosiła 61,8 tys. zł i 58 powiatów oscylowało wokół tej granicy. Powyżej wartości środkowej znalazły się 132 powiaty, a 112 z nich wykazało znacznie wyższe koszty. Liderem w rankingu został powiat bełchatowski (woj. opolskie), który wydał łącznie 2,54 mld zł. Niskie wydatki wykazało 46 powiatów, a bardzo niskie - 78.

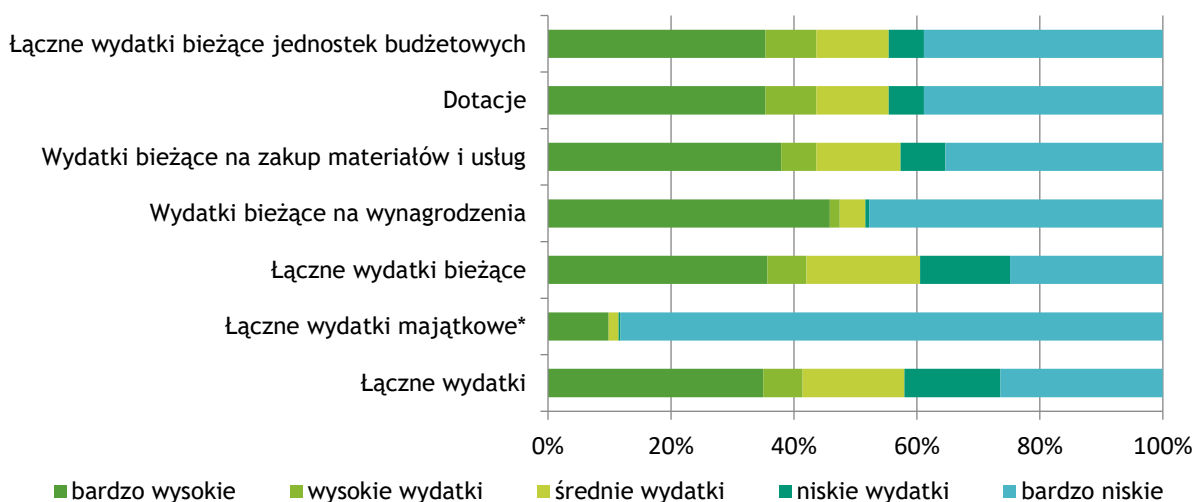
Co siódma złotówka była przeznaczana na wydatki bieżące na wynagrodzenia (10,75 mln zł). 13 powiatów wahało się w granicach przeciętnej wartości tj. 1,2 tys. zł, przy średniej wynoszącej 34,2 tys. zł. 5 powiatów miało wyższe wydatki, natomiast 144 - znacznie wyższe rozchody, przy czym najwyższe odnotowano w powiecie bełchatowskim (woj. śląskie) - 1,2 mln zł. 139 powiatów nie przeznaczyło nawet złotówki w tym obszarze, a 11 wykazało bardzo niskie wydatki.

Wydatki bieżące na zakup materiałów i usług kosztowały wszystkie powiaty w 2016 roku ponad 15 mln zł, a 39 powiatów w ogóle nie dołożyło się do tej sumy. Równocześnie wartość środkowa wyniosła 14 tys. zł. W pobliżu tej wartości znalazły się 43 powiaty. Wyższe wydatki poniosło 18 powiatów, a znacznie wysokie - 119. Najwyższą osiągniętą wartość wynosiła 1,1 mln, a osiągnął ją powiat goleniowski (woj. zachodniopomorskie). Spośród wszystkich powiatów 29 wykazało niskie koszty finansowe, a 104 niewielkie.

Co piąta złotówka przeznaczana była na dotacje (14,3 mln zł), średnio 45 tys. zł na powiat, a przeciętnie 24,8 tys. zł - w pobliżu tej wartości znalazło się 37 powiatów. W 2016 roku było 137 powiatów z większymi wydatkami, a powiat rycki (woj. lubelskie) osiągnął wartość równą 930 tys. zł. Powiatów wydających poniżej wartości przeciętnej odnotowano 140, z czego 122 poniosło bardzo niskie koszty.

Wydatki bieżące jednostek budżetowych stanowiły znaczny odsetek wszystkich wydatków - ponad 41% (30 mln zł). 37 powiatów wydało przeciętnie 27,2 tys. zł, natomiast 137 wydało powyżej tej wartości. 2,4 mln zł w zakresie jednostek budżetowych wydał powiat goleniowski (woj. zachodniopomorskie). Jednocześnie była to najwyższa wartość. 18 powiatów poniosło niskie koszty, 29 - zerowe, a 93 - bardzo niskie wydatki.

Wykres 19. Struktura wydatków powiatów w Dziale 926 w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Najwięcej powiatów zlokalizowanych jest na terenie województwa mazowieckiego (37), wielkopolskiego (31) oraz dolnośląskiego (26), natomiast województwo lubuskie oraz opolskie podzielone jest kolejno na 12 i 11 powiatów. Analiza danych wykazała, że średnio najczęściej wydatki powiaty położone na obszarze województwa pomorskiego (567 tys. zł) oraz zachodniopomorskiego (566,9 tys. zł), z kolei najoszczędniejsze były powiaty z regionu świętokrzyskiego (66,5 tys. zł), a także Warmii i Mazur (43 tys. zł).

W 2016 roku wydatki bieżące w zakresie kultury fizycznej najwyższą średnią wartość odnotowały w powiatach zlokalizowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego (371,2 tys. zł). Równie dużo wydatki powiaty z obszaru podległego wojewodzie łódzkiemu (273,1 tys. zł). Województwo warmińsko-mazurskie, pomimo dużego nakładu powiatów w wydatki bieżące, zajęło przedostatnią pozycję (40,1 tys. zł), zaś na ostatnim miejscu pod względem średnich wydatków bieżących znalazły się powiaty świętokrzyskie (35,1 tys. zł).⁵

W przeliczeniu na 1 powiat, najhojniejsze w swych wydatkach majątkowych były powiaty pomorskie (421,8 tys. zł) oraz zachodniopomorskie (195,7 tys. zł), natomiast ostatnie miejsca należały do powiatów z województwa opolskiego (982 zł) oraz warmińsko-mazurskiego, które z kolei nie przeznaczyły żadnych środków finansowych na inwestycje w Dziale 926.

Wydatki w zakresie kultury fizycznej średnio w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 3,15 zł, natomiast w 67 powiatach przeciętne wydatki oscylowały wokół 0,91 zł. Więcej środków wydano w 129 powiatach, z czego w 110 przeznaczono powyżej 50% przeciętnej wartości. Liderem był powiat człuchowski (woj. zachodniopomorskie) z rozchodami wynoszącymi 101,29 zł na 1 mieszkańca, drugą pozycję zajął powiat sokołowski (woj. mazowieckie) z wydatkami równymi - 57,37 zł zaś trzecią - powiat goleniowski (woj. zachodniopomorskie) - 32,85 zł. Mniej środków wydatki 43 powiaty, a znacząco mniej - 75. W powiecie lipskim (woj. mazowieckie) wydatki na 1 osobę wyniosły 0,06 zł, w powiecie górowskim (woj. dolnośląskie) - 0,04 zł, a zaledwie 0,01 zł w powiecie gorlickim (woj. małopolskie).

Wydatki majątkowe w 260 powiatach wyniosły równe 0 zł, jednocześnie średnia wydatków przypadająca na 1 mieszkańca wynosiła 1,23 zł. Najbardziej wybijającym się powiatem był powiat człuchowski (woj. zachodniopomorskie) z rozchodami wynoszącymi 100,74 zł na 1 osobę. Równie dużo na Kulturę fizyczną przeznaczył powiat sokołowski (woj. mazowieckie) - 57,37 zł. W sumie powyżej średniej były 33 powiaty.

W kategorii wydatków bieżących średnio na 1 mieszkańca przypadало 1,92 zł, natomiast mediana wyniosła 0,81 zł. 69 powiatów znajdowało się blisko wartości środkowej, duże wydatki poniosły 24 powiaty, a stosunkowo największe wydatki zanotowało 105 powiatów, przy czym w powiecie radziejowskim (woj. kujawsko-pomorskie) aż 34,76 zł na 1 mieszkańca. Równie duże rozchody odnotowano w powiecie monieckim (woj. podlaskie) - 33,54 zł oraz w powiecie goleniowskim (woj. zachodniopomorskie) - 29,16 zł. Relatywnie niskie koszty ukształtowały się w 48 powiatach, a w 68 były znacząco niskie.

Średnie wydatki bieżące na wynagrodzenia w 2016 roku przypadające na 1 mieszkańca wynosiły 0,47 zł, natomiast po przeliczeniu wartość środkowa to zaledwie 0,01 zł. W tym obszarze zerowe koszty wykazało 139 powiatów. 154 powiaty wydatki więcej niż wynosiła mediana. Najbardziej hojnym okazał się powiat moniecki (woj. podlaskie) - w przeliczeniu 1 mieszkańca przeznaczył 14,39 zł. Tuż za nim znalazł się powiat goleniowski (woj. zachodniopomorskie; 12,09 zł) oraz powiat sierpecki (woj. mazowiecki), wydając 11,07 zł na 1 osobę.

Analiza danych wykazała, że wydatki bieżące na zakup materiałów i usług przypadaly średnio na 1 mieszkańca w wysokości 0,67 zł, jednocześnie mediana wynosiła 0,2 zł. Wydatki w 34 powiatach niewiele odchyłaly się od przeciętnych rozchodów, a w 39 powiatach wyniosły równe 0 zł. Więcej

⁵ Ze względu na objętość danych tabele zaprezentowano w załączniku nr 2.

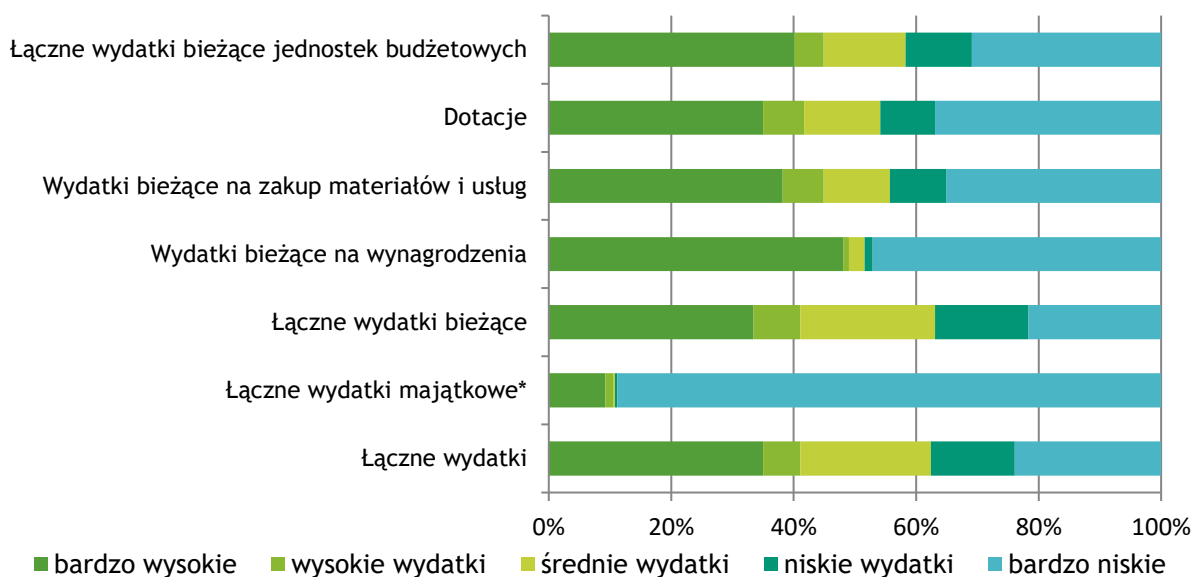

niż 25 gr wydało 141 powiatów, a w 120 z nich rozchód był znacznie większy. Najbardziej od normy odbiegał powiat radziejowski (woj. kujawsko-pomorskie; 21,17 zł na 1 osobę). Równie duże wydatki poniosły: powiat moniecki (woj. podlaskie) - 15,35 zł, a także powiat goleniowski (woj. zachodnio-pomorskie) - 13,44 zł. Relatywnie niskie wydatki poniesiono w 29 powiatach, a najniższe odnotowano w 110.

Dotacje w Dziale 926 - Kultura fizyczna średnio na 1 mieszkańca wynosiły 0,54 zł, natomiast średnia wartość w 2016 roku to 0,34 zł. 74 powiaty nie udzieliły pomocy finansowej w ramach dotacji, natomiast 39 powiatów było blisko wartości średniej. Dużo więcej aniżeli mediana odnotowano w 131 powiatach, a największe wartości występowały w 110 powiatach. Aż 16,31 zł (czyli o 4748% więcej aniżeli mediana) wydał powiat rycki (woj. lubelskie). Powiaty lubiński (woj. dolnośląskie) i siedlecki (woj. mazowiecki) poniosły koszty równie wysokie (4,11 zł i 3,98 zł na 1 mieszkańca). Poniżej przeciętnej wartości znalazły się 144 powiaty, z czego w 116 powiatach wydatki były bardzo niskie.

Wydatki bieżące jednostek budżetowych to koszt przypadający na 1 mieszkańca w wysokości 1,32 zł, przeciętnie 0,34 zł. 29 powiatów ograniczyło wydatki ponoszone w tym obszarze do zera, natomiast 42 powiaty oscylowały blisko wartości mediany. Niewiele więcej wydało 15 powiatów, zaś znacznie więcej - 126. Największe nakłady poniosły: powiat radziejowski (kujawsko-pomorskie) - 34,21 zł oraz powiat moniecki (woj. podlaskie) - 33,47 zł. Znacznie oszczędniejsze w wydatkach - ponosząc je w małym stopniu - były 34 powiaty, a bardzo małe koszty odnotowało 97 powiatów.

Wykres 20. Wydatki powiatów w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych⁶

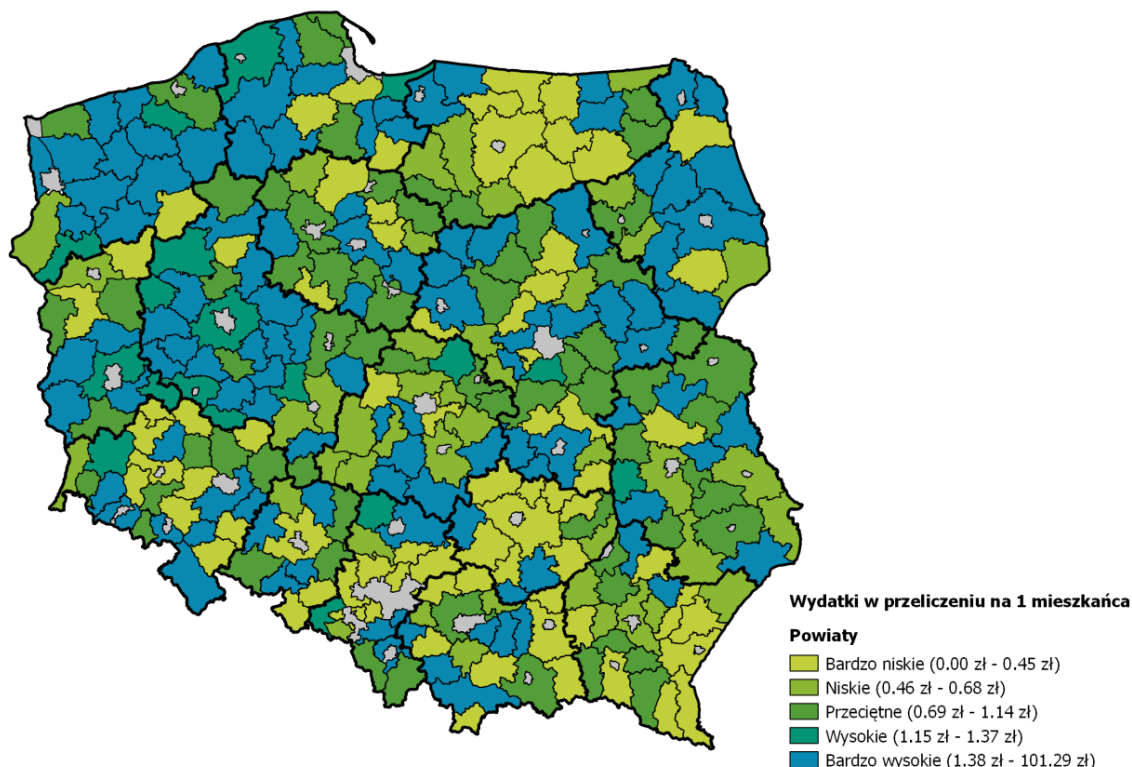
Aby lepiej zaprezentować analizę danych dotyczącą przeciętnych łącznych wydatków powiatów przypadających na 1 mieszkańca przygotowano następującą mapę.

⁶ W zestawieniu GUS nie uwzględniono 66 miast na prawach powiatu.

Rysunek 3. Łączne wydatki poszczególnych powiatów w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne⁷

Wielkość wydatków powiatów w przeliczeniu na 1 km² świadczy o większej dostępności dóbr. Tym samym mieszkańcy powiatu człuchowskiego (woj. pomorskie) oraz powiatu polickiego (woj. zachodniopomorskie) nie mogli w tej kwestii narzekać, ponieważ wydatki te wyniosły następująco: 3 652 zł/km² oraz 2 995 zł/km². Przy czym mediana w 2016 roku wynosiła 75,3 zł/km² a koszty 52 powiatów nie odbiegały zbytnio od jej wartości. 130 powiatów wydało powyżej przeciętnej, a 110 wykazało rozchód większy niż 50% mediany. Poniżej środkowej wartości znalazły się 132 powiaty, a 83 z nich wydało niewiele.

W 54 powiatach poświęcono środki na wydatki majątkowe, a najwięcej na 1 km² przeznaczonych było ponownie w powiecie człuchowskim (woj. pomorskie) - 3 631 zł/km² oraz powiecie sokołowskim (woj. mazowieckie) - 2 749 zł/km². Najbliżej wartości 94,9 zł/km² były 4 powiaty, więcej na ten cel poświęciły 33 powiaty, a bardzo mało lub nic - 277.

Wydatki bieżące stanowią największą część wydatków w Dziale 926, tym samym najwięcej w odniesieniu do powierzchni wydały powiaty: policki (woj. zachodniopomorskie) - 2 622 zł/km² oraz bełchatowski (woj. łódzkie) - 2 621 zł/km². Przeciętnie 71 powiatów wydało 70,8 zł/km². Większe wydatki zadeklarowały 23 powiaty, a 99 poniosło koszty bardzo wysokie. Z kolei 121 powiatów było oszczędniejszych, zajmując pozycje poniżej środka, a 80 z nich zanotowało najniższe lokaty.

Wydatki na wynagrodzenia to niewielki koszt, przeciętnie 1,54 zł/km², jednak 149 powiatów wydało więcej, a liderem był powiat pszczyński (woj. śląskie) - 1 289 zł/km², drugą pozycję zajął powiat bełchatowski (woj. łódzkie) - z kosztami wynoszącymi 1 267 zł/km². Niskie wydatki odnotowano w 7 powiatach, a znacznie niskie lub równe 0 - 147 powiatów.

Na kilometr kwadratowy przeciętne wydatki bieżące na zakup materiałów i usług w powiatach wynosiły 16,7 zł/km², 43 powiaty znalazły się najbliżej środkowej wartości, 14 uzyskało wyższe koszty, a najwyższe - 124, z czego dominował powiat radziejowski (woj. kujawsko-pomorskie) -

⁷ W zestawieniu GUS nie uwzględniono 66 miast na prawach powiatu.

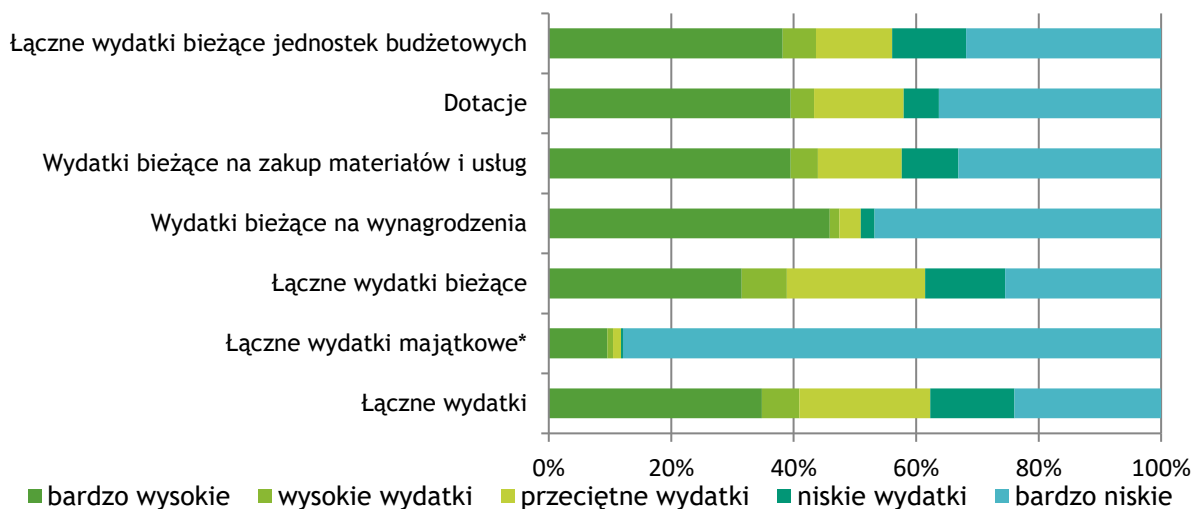

1 436 zł/km² i powiat bielski (woj. śląskie) z wartością 1 406 zł/km². Małe wydatki porównując z medianą były w 24 powiatach. Najmniej środków finansowych przeznaczyły 104 powiaty.

W najwyższym stopniu, dotacje w zakresie wydatków w Dziale 926 były przyznawane w przeliczeniu na 1 km² w powiecie ryckim (woj. lubelskie) - 1 512 zł/km², natomiast drugie miejsce zajął powiat lubiński (woj. dolnośląskie) wydając 614 zł/km². Z kolei mediana wynosiła 23,7 zł/km². Tyle mniej więcej wydało 46 powiatów, 12 poświęciło większe nakłady finansowe, a 124 - znacznie wyższe. Mało natomiast wydały 132 powiaty, zaś 114 - niewiele.

Ostatnią badaną kategorią w powiatach są wydatki bieżące jednostek budżetowych. W 2016 roku przeciętnie wynosiły 29,4 zł/km². 39 powiatów oscylowało w pobliżu tej wartości, 17 powiatów poświęciło większe nakłady, natomiast 120 osiągnęło wartości o ponad połowę wyższe niż wynosiła mediana. Powiat policki (woj. zachodniopomorskie) wydał 2 575 zł/km² i była to najwyższa kwota w tym obszarze. Niskie rozchody odnotowano w 38 powiatach, a równo 100 powiatów zadeklarowało najniższe wydatki.

Wykres 21. Wysokość wydatków powiatów w Dziale 926 na 1km² w 2016 roku.

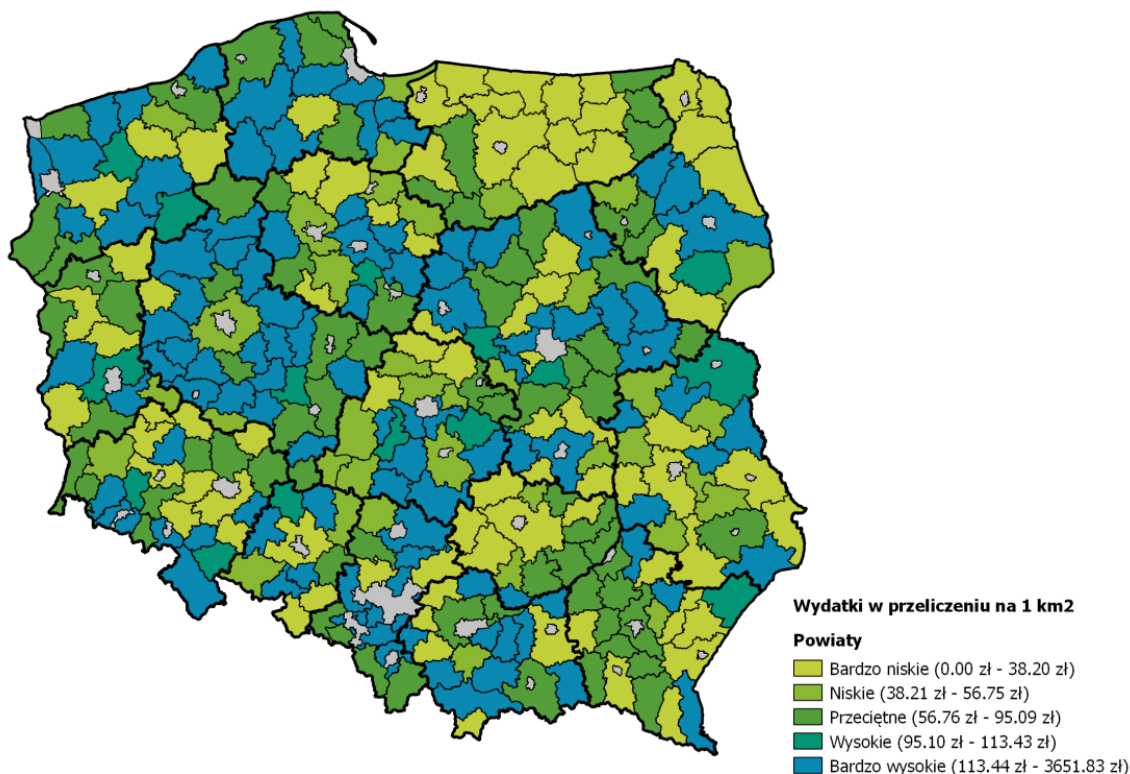

Źródło: Bank Danych Lokalnych⁸

Aby lepiej zaprezentować analizę danych dotyczącą przeciętnych łącznych wydatków powiatów przypadających na 1km² przygotowano następującą mapę.

⁸ W zestawieniu GUS nie uwzględniono 66 miast na prawach powiatu.

Rysunek 4. Łączne wydatki poszczególnych powiatów w Dziale 926, przypadające na 1km² w 2016 roku.Źródło: Bank Danych Lokalnych⁹

Współpraca z MSiT w zakresie pozyskiwania źródeł finansowania na lokalne potrzeby aktywności fizycznej mieszkańców

Realizując projekty z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury), starostwa powiatowe niemal zawsze (97,1% wskazań) angażowały własne środki, a połowa z nich (51,0%) korzystała z dofinansowania z Ministerstwa Sportu i Turystyki. Fundusze europejskie stanowiły źródło finansowania projektów w co czwartym (25,0%) powiecie, natomiast co ósmy (16,3%) wdrażał partnerstwo publiczno-prywatne. Najmniej powszechne źródła finansowania działań z zakresu kultury fizycznej to dofinansowanie z innych jednostek samorządu terytorialnego (14,4%) oraz sponsorzy (13,5%).

Tabela 14. Z jakich źródeł finansowania korzysta powiat przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury)? (N=104)

Wyszczególnienie	Odsetek
Budżet powiatu (środki własne)	97,1%
Dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki	51,0%
Dofinansowania z funduszy europejskich	25,0%
Realizacja w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego	16,3%
Dofinansowanie z innych jst (współpraca z innymi jst)	14,4%
Sponsorzy	13,5%

Źródło: badanie CAWI

⁹ W zestawieniu GUS nie uwzględniono 66 miast na prawach powiatu.

Ponad połowa (53,7%) ankietowanych starostw powiatowych nie wie bądź też odmówiła udzielenia informacji, na jaką kwotę pozyskała dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki, aby sfinansować lokalne potrzeby aktywności fizycznej mieszkańców. Co czwarty (27,8%) powiat otrzymał wsparcie w wysokości od stu tysięcy do miliona złotych, 16,7% - od jednego do pięciu milionów złotych, a 13,0% - poniżej stu tysięcy złotych. Najmniejszy odsetek badanych przyznał, że uzyskał wsparcie z MSiT w wysokości przekraczającej pięć milionów złotych.

Tabela 15. Na jaką kwotę/kwoty pozyskano dofinansowanie z MSiT? (N=62)

Wyszczególnienie	Odsetek
<100 tys.	13,0%
Od 100 tys. do 1 mln	27,8%
Od 1 mln do 5 mln	16,7%
> 5 mln	3,7%
Nie wiem/odmowa	53,7%

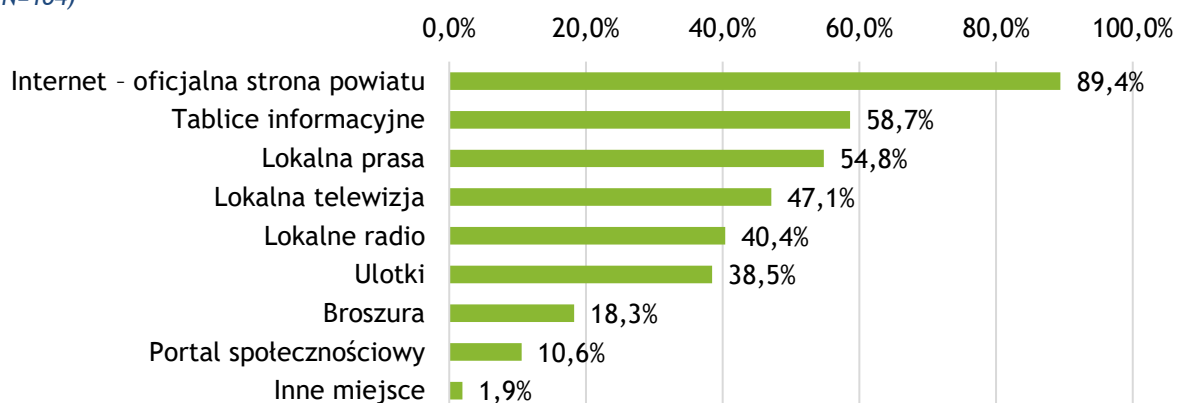
Źródło: badanie CAWI

Starostwa powiatowe, które dotychczas nie korzystały z dofinansowania z Ministerstwa Sportu i Turystyki, najczęściej uzasadniają to brakiem takiej potrzeby, gdyż inne środki wystarczyły do realizacji projektów (60,5% odpowiedzi). Ponadto ponad połowa (55,3%) uważa, że pozyskanie dofinansowania z owego ministerstwa jest trudne.

Badani przedstawiciele starostw powiatowych wskazali zadania przez nich realizowane w obszarze sportu, wymagające wsparcia finansowego. Należy do nich budowa takich obiektów, jak: baseny, boiska, hale sportowe, korty do squasha, kręgielnie, tory rowerowe, obiekty lekkoatletyczne i siłownie plenerowe. Ponadto, powiaty zgłosiły potrzebę wsparcia finansowego w celu realizacji imprez i zajęć sportowych, utrzymania istniejących obiektów oraz ich modernizacji. Wszystkie wymienione wyżej działania wymagają zewnętrznej pomocy finansowej z powodu braku wystarczających funduszy czy wysokich kosztów realizacji tych działań.

Dominującym sposobem przekazywania mieszkańcom informacji o ofercie sportowo-rekreacyjnej w powiecie jest oficjalna strona internetowa powiatu (89,4% wskazań). Ponad połowa powiatów korzysta także z tablic informacyjnych (58,7%) i lokalnej prasy (54,8%). Informowanie w lokalnej telewizji praktykuje 47,1% badanych, a w lokalnym radiu - dwóch na pięciu (40,4%). Ulotki z ofertą sportowo-rekreacyjną dystrybuowane są w 38,5% ankietowanych powiatów. Najrzadziej stosowane środki przekazu to broszura (18,3%) oraz portale społecznościowe (10,6%).

Wykres 22. Proszę wskazać, w jaki sposób powiat informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych, budowie nowych obiektów infrastruktury sportowej) (N=104)

Źródło: badanie CAWI

Gminy

Charakterystyka próby badawczej

W badaniu wzięło udział 585 przedstawicieli gmin. 56,8% stanowiły gminy wiejskie, natomiast gminy miejsko-wiejskie oraz miejskie stanowiły odpowiednio 22,4% i 20,9%. W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowy rozkład próby badawczej ze względu na poszczególne kryteria.

Tabela 16. Charakterystyka próby.

Rodzaj gminy				
Gmina wiejska	332	56,8%	Gmina miejska	122 20,9%
Gmina miejsko-wiejska	131	22,4%		
Ludność w gminie				
Do 5 tys.	137	23,4%	Od 100 do 150 tys.	11 1,9%
Od 5 do 20 tys.	343	58,6%	Od 150 do 250 tys.	5 0,9%
Od 20 do 50 tys.	62	10,6%	Powyżej 250 tys.	2 0,3%
Od 50 do 100 tys.	25	4,3%		
Województwo				
woj. dolnośląskie	39	6,7%	woj. podkarpackie	39 6,7%
woj. kujawsko-pomorskie	29	5,0%	woj. podlaskie	25 4,3%
woj. lubelskie	51	8,7%	woj. pomorskie	32 5,5%
woj. lubuskie	26	4,4%	woj. śląskie	39 6,7%
woj. łódzkie	52	8,9%	woj. świętokrzyskie	29 5,0%
woj. małopolskie	44	7,5%	woj. warmińsko-mazurskie	20 3,4%
woj. mazowieckie	60	10,3%	woj. wielkopolskie	45 7,7%
woj. opolskie	23	3,9%	woj. zachodniopomorskie	32 5,5%

Źródło: badanie CAWI

Formy realizacji zadań

Zadania z zakresu kultury fizycznej realizowane przez gminy¹⁰ najczęściej przybierają formę organizowania zajęć sportowych i rekreacyjnych (np. aerobik, piłka nożna, szachy) oraz organizowania współzawodnictwa sportowego (m.in. zawodów sportowych). Te zadania realizowane są przez trzy na cztery gminy i wynoszą odpowiednio 75,4% i 73,2%. Nieco ponad połowa gmin organizuje imprezy sportowo-rekreacyjne i turystyczne. Zdecydowanie rzadziej realizowane są pozostałe zadania z zakresu kultury fizycznej. Wykonywane zadania nie różnią się za względu na rodzaj gminy (gmina wiejska, miejsko-wiejska, miejska).¹¹

Tabela 17. Proszę wskazać, jakie zadania gmina realizuje z zakresu kultury fizycznej? (N=585)

Wyszczególnienie	Odsetek
Organizowanie zajęć sportowych i rekreacyjnych (np. aerobik, piłka nożna, szachy)	75,4%
Organizowanie współzawodnictwa sportowego (m.in. zawodów sportowych)	73,2%
Organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych i turystycznych	50,9%
Tworzenie i udostępnianie bazy sportowo-rekreacyjnej	23,6%

¹⁰ Lista zadań opracowana została w oparciu o Ustawę z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, Ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie gminnym, dokumenty strategiczne i programowe, a także opracowania innych autorów (m.in. M. Klisiński, M. Szwaja: *Funkcje samorządu terytorialnego w sferze kultury fizycznej (1999-2010)*, „Prace Naukowe Akademii im. J. Długosza w Częstochowie” 2011, z. X)

¹¹ Niski odsetek wskazań przy poszczególnych zadaniach może wynikać z podziału zadań pomiędzy różne jednostki publiczne

Wyszczególnienie	Odsetek
Rozwijanie usług w zakresie rekreacji ruchowej	21,5%
Organizowanie powszechnej nauki pływania	18,1%
Organizacja zajęć gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej	17,3%
Zapewnienie kadry instruktorów do prowadzenia zajęć rekreacyjnych	14,4%
Podejmowanie działań związanych z aktywnością fizyczną osób niepełnosprawnych	11,6%
Prowadzenie wypożyczalni sprzętu sportowego i turystycznego	8,2%
Inne	0,7%

Źródło: badanie CAWI

Władze gminne najczęściej we własnym zakresie organizują zajęcia sportowe i rekreacyjne (np. aerobik, piłka nożna, szachy) oraz powszechną naukę pływania (zlecenie tych zadań innym podmiotom nie przekracza 40%). Warto zaznaczyć, iż gminy we własnym zakresie podejmują działania związane z aktywnością fizyczną osób niepełnosprawnych, przy czym często są one wspierane przez inne podmioty (zlecenie organizacjom pozarządowym - 63,4%, zlecenie podmiotom prywatnym - 45,5%). Zadaniem, które jest najczęściej zleca innym podmiotom, jest tworzenie i udostępnianie bazy sportowo-rekreacyjnej (oprócz wspomnianych działań aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami).

Tabela 18. Proszę wskazać, kto realizuje zadania z zakresu kultury fizycznej w gminie.

Wyszczególnienie	N - liczba wskazań	We własnym zakresie	Zlecamy organizacjom pozarządowym	Zlecamy podmiotom prywatnym	Zlecamy innym podmiotom
Organizowanie zajęć sportowych i rekreacyjnych (np. aerobik, piłka nożna, szachy)	441	85,7%	39,7%	23,8%	2,0%
Organizowanie współzawodnictwa sportowego (m.in. zawodów sportowych)	428	79,0%	50,9%	25,2%	3,3%
Organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych i turystycznych	298	80,9%	51,0%	27,9%	2,3%
Tworzenie i udostępnianie bazy sportowo-rekreacyjnej	138	70,2%	63,1%	34,5%	3,6%
Rozwijanie usług w zakresie rekreacji ruchowej	126	73,0%	50,0%	21,4%	0,8%
Organizowanie powszechnej nauki pływania	106	81,2%	34,1%	24,6%	1,4%
Organizacja zajęć gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej	101	83,3%	56,3%	45,8%	0,0%
Zapewnienie kadry instruktorów do prowadzenia zajęć rekreacyjnych	84	74,5%	52,8%	40,6%	0,0%
Podejmowanie działań związanych z aktywnością fizyczną osób niepełnosprawnych	68	84,2%	63,4%	45,5%	0,0%
Prowadzenie wypożyczalni sprzętu sportowego i turystycznego	48	72,1%	75,0%	33,8%	0,0%
Inne	4	75,0%	25,0%	0,0%	0,0%

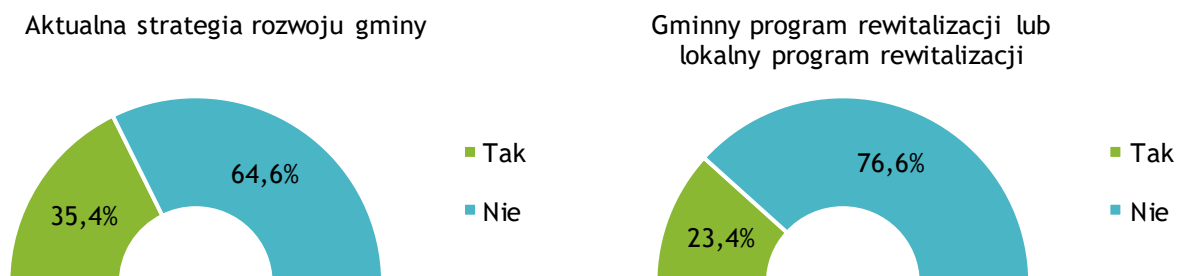
Źródło: badanie CAWI

Posiadanie i wdrażanie dokumentów strategicznych, powoływanie i działalność rad sportu

Prawie co czwarta badana gmina ma przygotowany program rewitalizacji (częściej są to gminy miejsko-wiejskie, miejskie), natomiast 35,4% posiada aktualną strategię rozwoju gminy. Dokumenty te najczęściej obowiązują do roku 2020, zgodnie z horyzontem czasowym funduszy unijnych (2014-2020). Pojawiają się także dokumenty z dłuższym czasem obowiązywania np. do 2025 roku bądź też do 2030 roku.

Wykres 23. Czy w gminie są uchwalone następujące dokumenty strategiczne? (N=585)

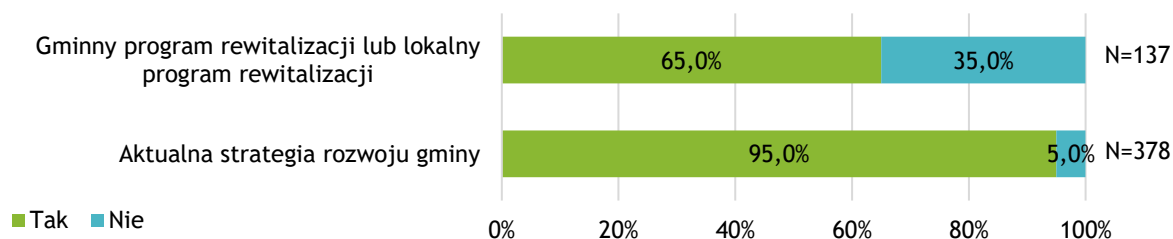
Źródło: badanie CAWI

Niemal 95% gmin w swojej aktualnej strategii rozwoju gminy wyznaczyło cele odnoszące się do kultury fizycznej. W przypadku gminnego programu rewitalizacji lub lokalnego programu rewitalizacji tego typu cele wyznaczyło 67,9% ankietowanych jst.

Niemal wszystkie (95,0%) badane gminy realizują cele zawarte w aktualnej strategii rozwoju gminy. Mniejszy odsetek gmin realizuje cele zawarte w programach rewitalizacji.

Połowa (51,2%) jst przyznaje, że zrealizowała już co najmniej 61% celów z aktualnej strategii rozwoju gminy (suma odpowiedzi 61-80% oraz 81-100%). Z kolei prawie 40% respondentów twierdzi, że cele gminnego programu rewitalizacji lub lokalnego programu rewitalizacji zostały zrealizowane w przynajmniej 61% (suma odpowiedzi 61-80% oraz 81-100%). Niewielki odsetek gmin deklaruje realizację celów mniejszą niż 20%.

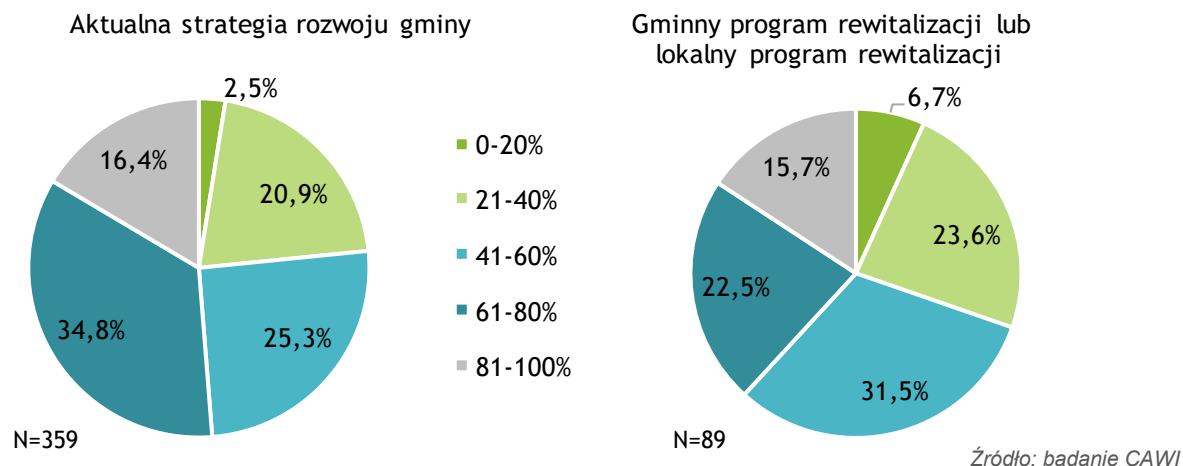
Wykres 24. Czy cele zawarte w dokumentach strategicznych w obszarze sportu są przez gminę realizowane?

Źródło: badanie CAWI

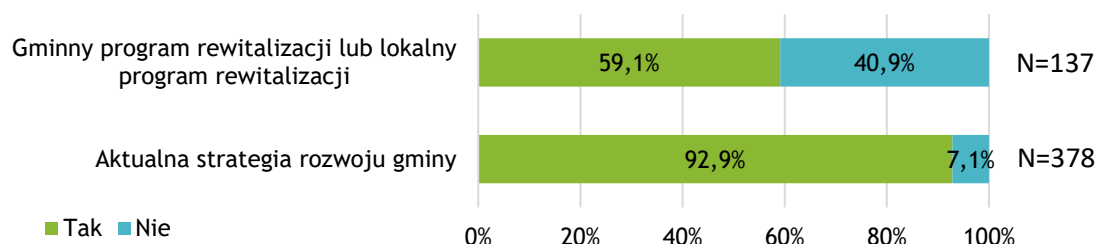
Wykres 25. Proszę określić procent zrealizowanych dokumentów strategicznych.

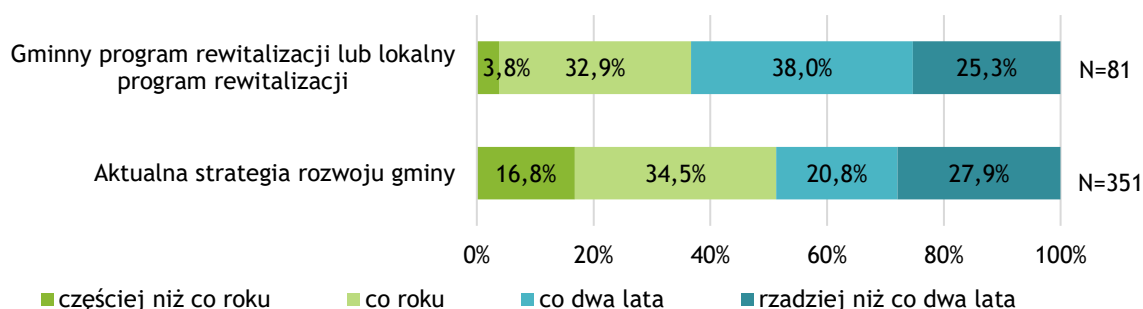
Mniej niż dwie trzecie gmin prowadzi monitoring programów rewitalizacji. Natomiast niemal wszystkie (92,9%) wdrażają takie procedury w przypadku aktualnych strategii rozwoju gminy.

Jst prowadzące monitoring gminnego programu rewitalizacji lub lokalnego programu rewitalizacji realizują go co dwa lata lub co roku. Jedynie 3,8% gmin realizuje monitoring częściej niż co roku. Natomiast monitoring strategii rozwoju gminy następuje najczęściej (34,5% wskazań) co roku. Warto podkreślić, iż prawie 17% gmin stale monitoruje realizację celów, co z pewnością pozwala dostosowywać realizowane działania do zmieniających się uwarunkowań.

Wykres 26. Czy prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?

Wykres 27. Jak często prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?

Tylko w 6,5% z badanych gmin powoływana jest rada sportu. Warto zaznaczyć, iż częściej rady sportu funkcjonują w gminach miejsko-wiejskich (9,9%) oraz miejskich (14,8%) aniżeli w gminach wiejskich (2,1%). Rady te powoływane były najczęściej przed 2011 rokiem.

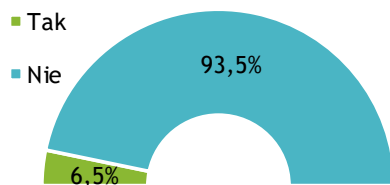
Prawie wszystkie rady sportu w gminach odpowiedzialne są za opiniowanie strategii gminy w zakresie sportu. Nieco rzadziej tworzą one plany rozwoju bazy sportowej (81,6%). Pozostałe zadania wykonywane są przez około 65% rad sportu. Zaliczyć do nich należy: opiniowanie budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej, rekomendacje w zakresie potencjalnych beneficjentów środków finan-

sowych będących w dyspozycji gminy, tworzenie projektu uchwały dotyczącego warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu w gminie.

Wykres 28. Czy w gminie powołana jest rada sportu? (N=585)

Źródło: badanie CAWI

Tabela 19. Proszę wskazać zadania, jakie realizuje w powiecie rada sportu (N=8)

Wyszczególnienie	Odsetek
Opiniowanie strategii gminy w zakresie sportu	92,1%
Tworzenie planów rozwoju bazy sportowej	81,6%
Opiniowanie budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej	68,4%
Rekomendacji w zakresie potencjalnych beneficjentów środków finansowych będących w dyspozycji gminy	65,8%
Tworzenie projektu uchwały dotyczącego warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu w gminie	63,2%

Źródło: badanie CAWI

Zakres rzeczowy, finansowy, organizacyjny podejmowanych i planowanych działań

Prawie wszystkie gminy posiadają na swoim terenie lub są w trakcie realizacji przyszkolnych boisk do piłki nożnej/siatkówki/koszykówki. Innymi często występującymi obiektami infrastruktury sportowej są przyszkolne hale/sale sportowe (76,4%), kompleksy boisk, wybudowane w ramach programu „Moje Boisko - Orlik 2012” (68,4%), boiska piłkarskie (59,5%) oraz siłownie (53,2%). Obecnie gminy najczęściej realizują siłownie plenerowe, przyszkolne urządzenia lekkoatletyczne, przyszkolne boiska do piłki nożnej/siatkówki/koszykówki, boiska piłkarskie oraz hale sportowe. Do dwóch lat samorządy planują przeważnie zrealizować siłownie plenerowe, przyszkolne urządzenia lekkoatletyczne, hale sportowe, a do pięciu - siłownie plenerowe, sale fitness, tory rowerowe oraz skateparki. Ponad 80% gmin nie planuje budowy następujących obiektów sportowych: street workout/kalistenika/parkour, kortów do squasha/ricocheta, ścianki wspinaczkowej, kręgielni, basenu otwartego, lodowiska, torów rowerowych, obiektów lekkoatletycznych czy skateparku. Obiekty, które gminy sfinansowały głównie z własnych środków, to przede wszystkim przyszkolne boiska do piłki nożnej/siatkówki/koszykówki (67,6%), przyszkolne hale/sale sportowe (60,7%), stoły pingpongowe (56,0%), a także boiska piłkarskie oraz boiska plenerowe/osiedlowe (odpowiednio 54,4% i 54,8%).

Tabela 20. Czy na terenie gminy znajdują się/planowane są do realizacji poniższe obiekty infrastruktury sportowej (dotyczy tylko obiektów sfinansowanych lub współfinansowanych z środków własnych gminy)? Czy gminy sfinansowały obiekt ze środków własnych? (N=585)

Wyszczególnienie	Istnieje	W realizacji	Planujemy zrealizować do 2 lat	Planujemy zrealizować do 5 lat	Nie planujemy	Obiekty sfinansowane ze środków własnych
Przyszkolne boiska do piłki nożnej/siatkówki / koszykówki	90,1%	2,7%	0,3%	0,5%	6,3%	70,6%
Przyszkolna hala / sala sportowa	76,4%	1,0%	1,5%	1,0%	20,0%	60,7%
Kompleks boisk, wybudowanych w ramach programu „Moje Boisko - Orlik 2012”	68,4%	1,4%	1,2%	0,7%	28,4%	29,6%
Boisko piłkarskie	59,5%	2,2%	1,5%	1,2%	35,6%	54,4%
Siłownia	53,2%	1,2%	1,4%	1,7%	42,6%	51,5%
Boisko plenerowe / osiedlowe	46,8%	1,0%	1,5%	0,5%	50,1%	54,8%
Siłownia plenerowa	40,7%	6,3%	5,0%	3,1%	45,0%	44,1%

Wyszczególnienie	Istnieje	W realizacji	Planujemy zrealizować do 2 lat	Planujemy zrealizować do 5 lat	Nie planujemy	Obiekty sfinansowane ze środków własnych
Hala sportowa	39,5%	2,2%	2,2%	1,2%	54,9%	43,2%
Stół pingpongowy	30,8%	0,5%	0,0%	0,2%	68,5%	56,0%
Kort tenisowy	25,0%	0,9%	0,5%	1,7%	72,0%	42,1%
Basen kryty (całoroczny)	22,7%	1,2%	1,9%	1,7%	72,5%	41,6%
Sala fitness	22,1%	1,2%	1,4%	3,1%	72,3%	35,8%
Przyszkolne urządzenia lekkoatletyczne	19,1%	2,9%	2,6%	1,7%	73,7%	33,1%
Lodowisko	14,5%	0,2%	1,4%	1,4%	82,6%	47,1%
Skatepark	14,2%	0,3%	1,4%	2,7%	81,4%	40,4%
Obiekt lekkoatletyczny	13,2%	1,9%	1,7%	1,7%	81,5%	29,6%
Tory rowerowe	13,0%	1,4%	0,5%	2,9%	82,2%	39,4%
Basen otwarty	10,9%	0,2%	0,7%	1,5%	86,7%	39,7%
Kręgielnia	9,1%	0,7%	0,0%	1,2%	89,1%	31,3%
Ścianka wspinaczkowa	8,5%	0,7%	0,2%	1,5%	89,1%	32,8%
Korty do squasha / ricocheta	4,6%	0,2%	0,3%	1,9%	93,0%	29,3%
Street workout / kalistenika / parkour	2,9%	0,0%	0,5%	1,0%	95,6%	19,2%
Inne	5,0%	0,5%	0,2%	0,2%	94,2%	38,2%

Źródło: badanie CAWI

Realizując projekty związane z infrastrukturą sportową badane gminy najczęściej (89,6%) korzystają z własnych środków. Ponad połowa jst (54,2%) otrzymuje dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki, a co trzecie (34,4%) - z funduszy europejskich (przeważnie regionalnych programów operacyjnych). Forma finansowania sportowych inwestycji w postaci partnerstwa publiczno-prywatnego stosowana jest przez 14,9% ankietowanych. 13,0% gmin korzysta z dofinansowania z innych jednostek samorządu terytorialnego.

Tabela 21. Z jakich źródeł finansowania gmina korzysta przy realizacji projektów związanych z infrastrukturą sportową? (N=585)

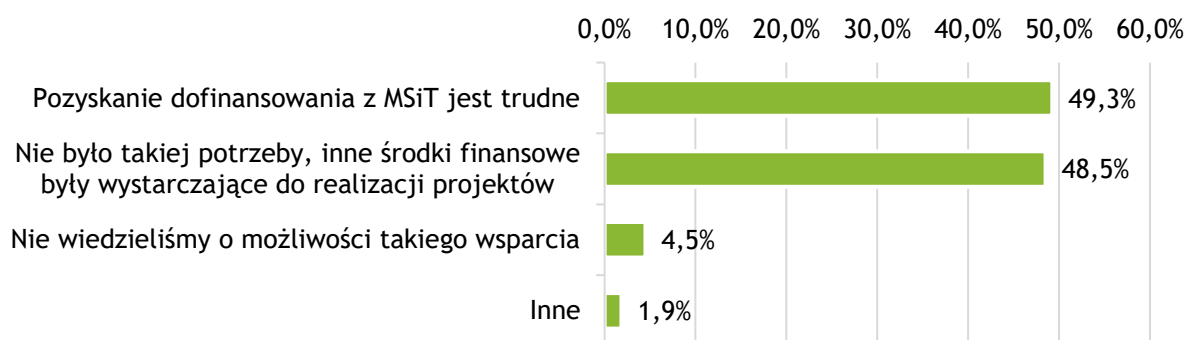
Wyszczególnienie	Odsetek
Budżet gminy (środki własne)	89,6%
Dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki	54,2%
Dofinansowania z funduszy europejskich	34,4%
Realizacja w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego	14,9%
Sponsorzy	13,2%
Dofinansowanie z innych jst (współpraca z innymi jst)	13,0%
Inne środki	1,0%

Źródło: badanie CAWI

Gminy, które dotychczas nie korzystały z dofinansowania z Ministerstwa Sportu i Turystyki, najczęściej uzasadniają to trudnościami, jakie wiążą się z pozyskaniem dofinansowania bądź też brakiem potrzeby, gdyż inne środki finansowe są wystarczające do realizacji projektów. Zdecydowanie rzadziej przyczyną braku wnioskowania o wsparcie jest brak wiedzy lub inna przyczyna.

Wykres 29. Dlaczego gminy nie korzystały do tej pory ze współpracy z MSiT? (N=268)

Źródło: badanie CAWI

Spśród gmin, które wskazały kwoty, jakie przeznaczyły w 2017 roku na poszczególne kategorie wydatków na sport i aktywność fizyczną, prawie jedna trzecia wydała do 5 tysięcy złotych (28,4%) lub od 50 do 100 tysięcy złotych (31,3%) na bieżące koszty utrzymania obiektów. Wydatki na ofertę dla mieszkańców wynosiły najczęściej (54,8% urzędów) nie więcej niż 25 tysięcy złotych. Finansowanie klubów sportowych różni się w gminach, jednakże kwota wydana na ten cel raczej nie przekracza 100 tysięcy złotych. Prawie wszyscy respondenci, którzy określili roczne wydatki na pozalekcyjne zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży, przeznaczyli na te cele do 25 tysięcy złotych. Ogółem wydatki gmin na sport i aktywność fizyczną w 2017 roku najczęściej (33,7% wskazań) wyniosły więcej niż 250 tysięcy złotych, 26,5% gmin wydało w tym celu od 100 do 250 tysięcy złotych. Najmniejsze wydatki (nieprzekraczające 25 tysięcy złotych) deklaruje nieco ponad 8% jst.

Tabela 22. Proszę określić strukturę wydatków na sport i aktywność fizyczną, jakie gmina wydała w 2017 roku (liczba wskazań przy każdym wierszu)

Wyszczególnienie	<25 tys. zł	od 25 tys. do 50 tys. zł	Od 50 do 100 tys. zł	Od 100 tys. do 250 tys.	>250 tys.	liczba wskazań - N
Bieżące koszty utrzymania obiektów	28,4%	16,4%	31,3%	17,9%	6,0%	67
Wydatki na ofertę dla mieszkańców (imprezy sportowe, zawody)	54,8%	32,3%	9,7%	3,2%	0,0%	31
Wydatki na finansowanie klubów sportowych	38,9%	30,6%	22,2%	5,6%	2,8%	36
Pozalekcyjne zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży	83,3%	10,0%	6,7%	0,0%	0,0%	30
Wydatki ogółem	8,4%	19,3%	12,0%	26,5%	33,7%	83

Źródło: badanie CAWI

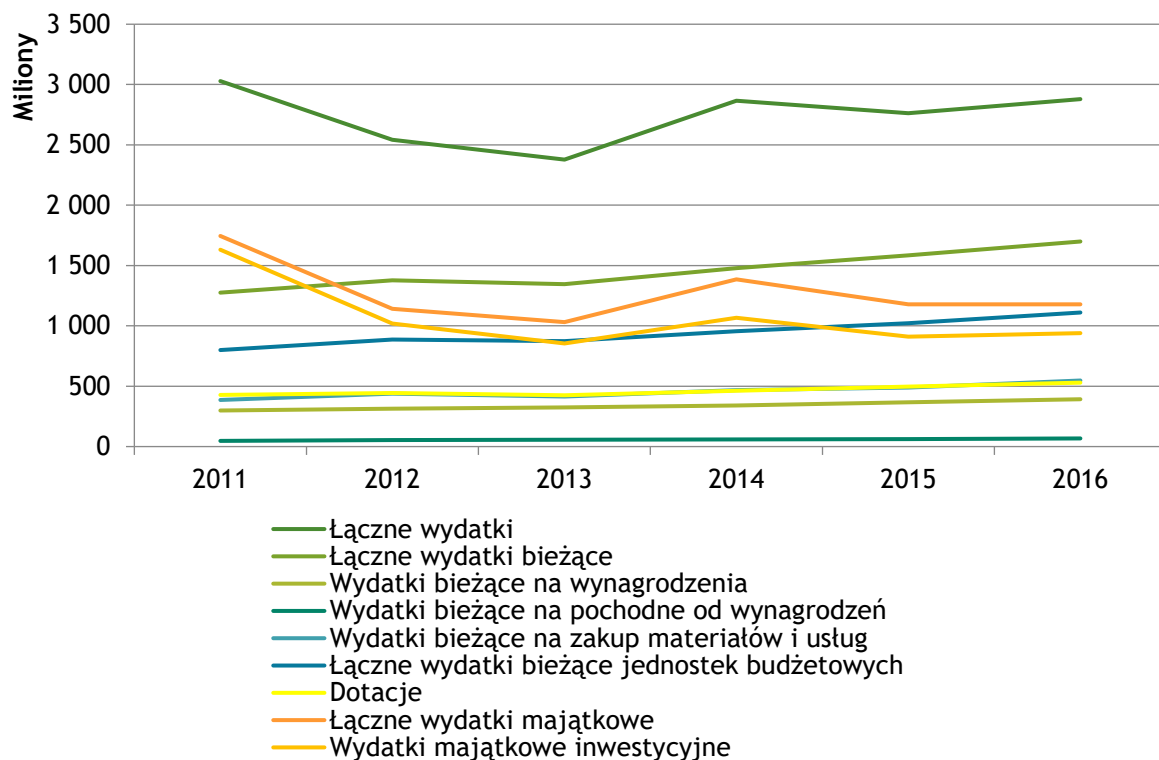
Wydatki gmin na kulturę fizyczną

Gminy miejskie

Na przestrzeni lat 2011-2016 w gminach miejskich, tak jak w powiatach i województwach spadły rozchody ponoszone na wydatki majątkowe (2011 r. - 1,745 mld zł; 2016 r. - 1,178 mld zł), a co za tym idzie, łączne wydatki także osiągnęły niższe wartości (2011 r. - 3,028 mld zł; 2016 r. - 2,879 mld zł). Największy przyrost procentowy odnotowano w zakresie wydatków na pochodne od wynagrodzeń, który wyniósł 143% wartości z 2011 roku (2011 r. - 47,1 mln zł; 2016 r. - 67,4 mln zł). Około 40% więcej niż w 2011 roku wydano na bieżący zakup materiałów i usług oraz na wydatki bieżące jednostek budżetowych (następująco 2011 r. - 386,2 mln zł, 2016 r. - 537,3 mln zł; 2011 r. - 799,8 mln zł, 2016 r. - 1,110 mld zł). Na przestrzeni lat odnotowano wzrost w okolicy 32% w obszarze łącznych wydatków bieżących, a także wydatków na wynagrodzenia (następująco 2011 r. - 1,275 mld zł, 2016 r. - 1,699 mld zł; 2011 r. - 298,7 mln zł, 2016 r. - 392 mln zł). W 2016 roku dotacje to koszt wyższy o 23% niż 2011 roku. (529,6 mln zł - 428 mln zł).

Wykres 30. Struktura wydatków gmin miejskich w Dziale 926 w latach 2011-2016.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wydatki w Dziale 926 - Kultura fizyczna w gminach miejskich w 2016 roku wynosiły niecałe 2,879 mln zł. Analizując wydatki gmin miejskich zauważyć można, że były większe prawie o 4 tys. razy. Średnio gminy poniosły nakłady w wysokości 9,5 mln zł, przy medianie wynoszącej blisko 3,6 mln zł. 37 gmin poświęciło nakłady bliskie przeciętnej wartości na łączne wydatki, a 136 wydało powyżej tej kwoty. Najwięcej pieniędzy wydało Miasto Stołeczne Warszawa (woj. mazowieckie) - 141,5 mln zł, drugą najhojniejszą gminą miejską była Łódź (woj. łódzkie), która przeznaczyła 140,86 mln zł, równie wysoko uplasowały się Gliwice (139,18 mln zł). Z drugiej strony 32 gminy wydały poniżej przeciętnej wartości łącznych wydatków, a 98 na wydatki przeznaczyły znacznie mniej.

Główną pozycją w wydatkach gmin miejskich były wydatki bieżące, które stanowiły blisko 60% nakładów (1,699 mld zł). Wartość środkowa wszystkich gmin wynosiła 2,54 mln zł i osiągnęły ją w przybliżonym stopniu 43 gminy. Wyższe nakłady finansowe na finansowanie bieżące przeznaczyło 16 gmin, a kolejne 116 wydało dużo więcej. Liderem wśród wydatków było Miasto Stołeczne Warszawa (woj. mazowieckie), które na ten cel przeznaczyło 117,78 mln zł. 128 gmin wydało poniżej przeciętnych kosztów, a 94 z nich przeznaczyło na ten cel niewiele.

Wydatki bieżące na wynagrodzenia to łączny koszt gmin miejskich w wysokości 392,01 mln zł, przy średniej wynoszącej 1,29 mln zł na gminę. W granicy wartości środkowej znalazło się 19 gmin (456,5 tys. zł). 50 spośród 307 gmin nie wydało żadnych pieniędzy w tym obszarze, a 85 wydało relatywnie najmniej. 142 gminy uplasowały się ponad przeciętną wartość z czego 134 osiągnęły wysoki pułap. Na samym szczycie znalazło się Miasto Stołeczne Warszawa (woj. mazowieckie) z kwotą 21,99 mln zł. Drugim w kolejności był Wrocław, który wydał ponad dwa razy mniej tj. 9,22 mln zł.

Analizując wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń zauważyć można dużą dysproporcję w nakładach ponoszonych przez gminy miejskie, ponieważ z jednej strony 134 gminy przeznaczyły na ten cel bardzo dużo, a z drugiej strony 136 gmin wydało bardzo mało. W związku z tym w pobliżu przeciętnej wartości (79 tys.) znalazły się tylko 22 gminy. Spowodowane jest to tym, że ponad 3 mln zł więcej od środkowych nakładów wydało Miasto Stołeczne Warszawa (woj. mazowieckie) - 3,27 mln zł., a 58 gmin nie wydało ani złotówki. W sumie koszty sięgały 62,39 mln zł.

Prawie co piąta złotówka była przeznaczana na wydatki bieżące na zakup materiałów i usług (547,26 mln zł). Mediana w tym czasie wyniosła 584,5 tys. zł., wokół tej wartości oscylowało 37 gmin miejskich. Zaledwie 14 gmin wydało więcej na ten cel, natomiast 123 poniosło nakłady dużo wyższe. Na czele najuboższych gmin znalazł się Kraków (woj. małopolskie) - 34,5 mln zł, Miasto Stołeczne Warszawa (woj. mazowieckie) - 24,4 mln zł oraz Lublin (woj. lubelskie) - 21,7 mln zł. Niski rozchód zanotowało 20 gmin, a znacznie poniżej przeciętnej wartości - 109 gmin.

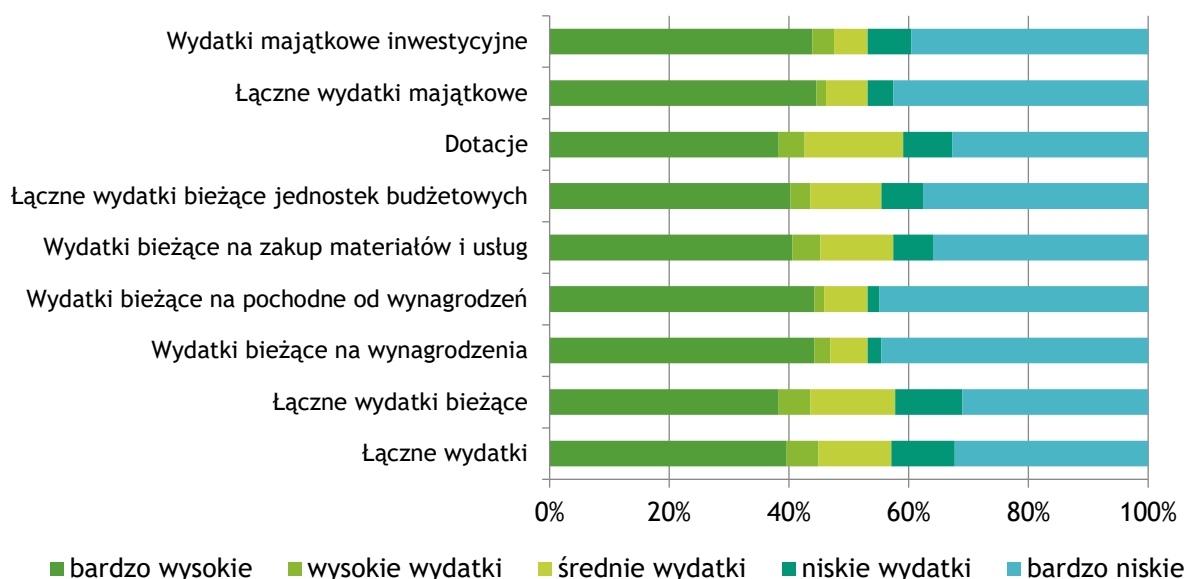
Wydatki bieżące jednostek budżetowych stanowiły niespełna 40% wszystkich nakładów finansowych w zakresie kultury fizycznej (1,110 mld zł). Przeciętnie wydatki wynosiły 1,5 mln zł i bliskie tej wartości było 36 gmin miejskich, natomiast 132 gminy wydały ponad to i po raz kolejny Miasto Stołeczne Warszawa (woj. mazowieckie) przodowało w wysokości wydatków, osiągając wartość - 52,08 mln zł. Drugie miejsce pod względem wydatków w tej kategorii zajął Kraków (woj. małopolskie) - 44,56 mln zł, a trzecie Szczecin (woj. zachodniopomorskie) - 32,06 mln zł. 21 gmin miejskich wydało mniej niż mediana, a 114 - ponad połowę mniej od wartości środkowej.

529,58 mln zł to wysokość dotacji, jakie przeznaczone zostały na działania związane z kulturą fizyczną przez gminy miejskie. Przeciętnie w 2016 roku dla każdej gminy był to wydatek rzędu 484 tys. zł, przy czym 11 gmin nie dołożyło się do tej kwoty w ogóle. 50 gmin znalazło się bardzo blisko tej wartości, 129 wydało ponad to, a Miasto Stołeczne Warszawa (woj. mazowieckie) przyczyniło się najbardziej do wysokości tych wydatków, osiągając koszty na poziomie 63,4 mln zł. 124 gminy znalazły się poniżej zakresu mediany.

W strukturze wydatków istotną rolę odgrywają wydatki majątkowe, które stanowią 40% łącznej sumy (940,29 mln zł). 21 gmin oscylowało w przedziale mediany wynoszącej 551 tys. zł., 140 wybiło się powyżej tego zakresu, natomiast 142 pozostało w dolnych przedziałach. 33 gminy w 2016 roku nie miały udziałów w tym zakresie wydatków. W tym obszarze dominowała Łódź (woj. łódzkie) z nakładami finansowymi o wartości 133,5 mln zł.

W skład wydatków majątkowych wchodzi wydatki inwestycyjne, które wyniosły 940,29 mln zł. Na ten cel gminy miejskie przeznaczały co trzecią złotówkę. Mediana wyniosła 433,25 mln zł, a blisko jej granicy znalazło się 17 gmin. Nieco dalej oddalonych było 11 gmin - osiągających wyższy pułap - oraz z drugiej strony 22. 133 gmin miejskich wydało znacznie więcej, zaś liderem okazała się Łódź (woj. łódzkie) z kwotą 113,5 mln zł. 37 gmin nie wykazało żadnych wydatków majątkowych w zakresie kultury fizycznej.

Wykres 31. Struktura wydatków gmin miejskich w Dziale 926 w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Najwięcej gmin miejskich zlokalizowanych jest na terenie województwa śląskiego (49), dolnośląskiego (37) oraz mazowieckiego (35), natomiast województwo świętokrzyskie oraz opolskie zawiera kolejno 5 i 3 takie gminy. Analiza danych wykazała, że pomimo najmniejszej liczebności gmin na terytorium województwa opolskiego i świętokrzyskiego średnio gminy wydały najwięcej tj. 18,7 mln zł oraz 16,4 mln zł, z kolei najoszczędniejsze były gminy z województwa lubelskiego (5,4 mln zł), a także Warmii i Mazur (6 mln zł).

W 2016 roku wydatki bieżące w zakresie kultury fizycznej najwyższą średnią wartość odnotowały po raz kolejny w gminach zlokalizowanych na terenie województwa opolskiego (11,8 mln zł). Równie dużo wydały gminy z obszaru podległego województwu świętokrzyskiemu (9 mln zł). Relatywnie najmniej na wydatki bieżące przeznaczyły gminy z województwa lubelskiego (4 mln zł) oraz dolnośląskiego (3,4 mln zł).¹²

W przeliczeniu na 1 gminę, najhojniejsze w swych wydatkach majątkowych były gminy małopolskie (9,4 mln zł) oraz łódzkie (8,4 mln zł), natomiast ostatnie miejsca należały do gmin z województwa lubuskiego (1,5 mln zł) oraz lubelskiego, które przeznaczyły niewiele środków finansowych na inwestycje w Dziale 926 (1,4 mln zł).

Średnia kwota wydatków na 1 mieszkańca to 142,80 zł, a mediana w tym okresie wynosiła 118,45 zł przy czym 99 gmin miejskich było blisko tej wartości. Wyższe wydatki wykazało 38 gmin natomiast znacznie wyższe - 72. Znacząco od normy odbiegała gmina Duszniki-Zdrój (woj. dolnośląskie), która wykazała 2 681,51 zł wydatków przypadających na 1 mieszkańca. Poniżej przeciętnej wartości znalazły się 94 gminy, z czego 70 z nich odznaczało się niewielkimi wydatkami na kulturę fizyczną.

Najbardziej znaczącą pozycją w wydatkach gmin były wydatki bieżące, które wynosiły średnio 89,94 zł na 1 mieszkańca. Blisko środkowej wartości tj. 83,94 zł znalazły się 94 gminy, zaś w 34 gminach rozchód był wyższy, natomiast dużo wyższy w 71. O ponad 250% wyższe wydatki od przeciętnej wartości odnotowała gmina Nowy Dwór Mazowiecki (woj. mazowieckie) - jej wydatki bieżące wynosiły 302,04 zł. Małe wydatki poniosły 32 gminy, a 72 wykazały bardzo mały rozchód.

Analiza danych wykazała, że 50 gmin nie wykazało rozchodu w kategorii - wydatki bieżące na wynagrodzenia. Przeciętna wysokość tych wydatków w 2016 roku przypadająca na 1 mieszkańca to 16,22 zł. Zauważalne jest duże zróżnicowanie, gdyż blisko wartości środkowej znalazło się 9 gmin, dużo wyższe wydatki poniosło 147 gmin, a po drugiej stronie (tj. niższy rozchód) zanotowały 142 gminy miejskie. Najwyższe kwoty na 1 mieszkańca wydała gmina Sandomierz (woj. świętokrzyskie) - 119,65 zł.

Spośród 307 gmin miejskich, 58 nie przeznaczyło ani złotówki na bieżące wydatki na pochodne od wynagrodzeń, jednocześnie wydatki przypadające na 1 mieszkańca przeciętnie wyniosły 2,86 zł. Wokół tej wartości oscylowało 14 gmin, natomiast 146 gmin poniosło większe nakłady, przy czym najwyższą odnotowaną wartością było 20,72 zł na 1 mieszkańca w gminie miejskiej Sandomierz (woj. świętokrzyskie). Poniżej wartości mediany znalazły się 143 gminy.

Przeciętna wartość wydatków bieżących na zakup materiałów i usług na 1 mieszkańca wyniosła 21,42 zł. Aż 45 gmin skupiało się w pobliżu mediany. 128 gmin miejskich w tym czasie wydało więcej aniżeli wartość środkowa, 38 wykazało mniejszy rozchód, a 92 - najniższe koszty. Liderem wśród wydatków była gmina Nowa Ruda (woj. dolnośląskie) wydająca w przeliczeniu na 1 osobę, 144,54 zł.

Wydatki bieżące jednostek budżetowych w Dziale 926 przeciętnie w 41 gminach na 1 mieszkańca wynosiły 50,26 zł. Największe wydatki w tej kwestii poniosła gmina Nowy Dwór Mazowiecki (woj. mazowieckie) w wysokości 260,21 zł. Najniższe wartości zanotowało 109 gmin, przy czym w 4 gminach miejskich wynosiły 0 zł.

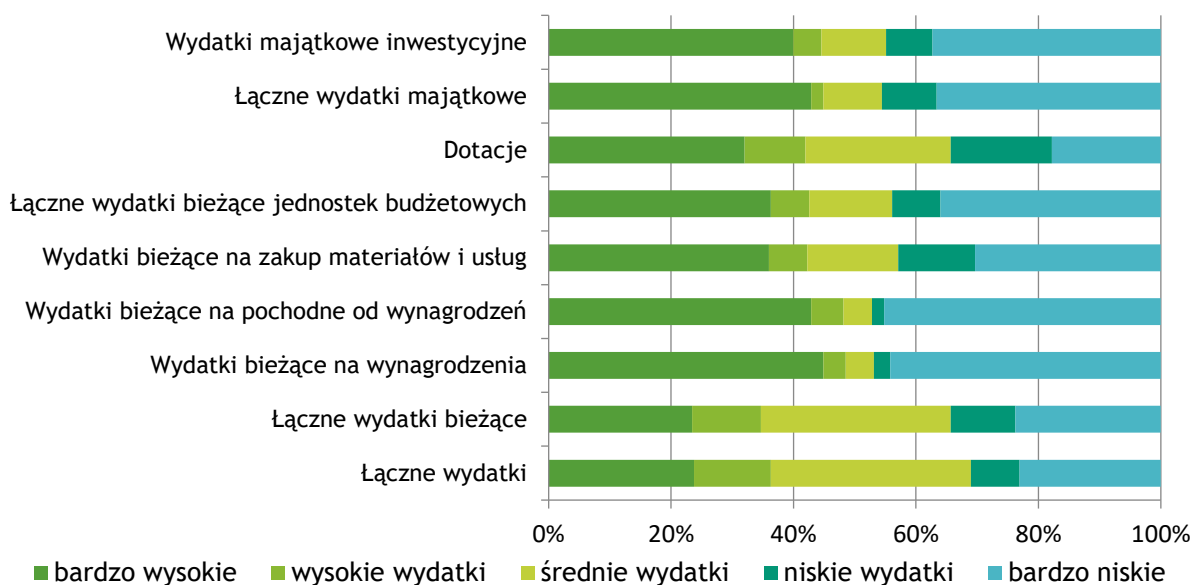
¹² Ze względu na objętość danych tabele zaprezentowano w załączniku nr 2.

W skład wydatków bieżących jednostek budżetowych wchodzi dotacje, przy czym 72 gminy niewiele odbiegały od przeciętnej wartości wynoszącej 15,78 zł. Większe wydatki poniosło 30 gmin, a dużo wyższe - 97. 104 gminy wykazały niższe rozchody porównując z medianą, z czego 54 bardzo niskie.

Wartość środkowa wydatków majątkowych przypadająca na 1 mieszkańca była równa 19,43 zł, przy czym średnia wynosiła 52,86 zł, a 33 gminy miejskie nie wykazały takich rozchodów.

Wykres 32. Wydatki gmin miejskich w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wielkość wydatków gmin miejskich w przeliczeniu na 1 km² świadczy o większej dostępności dóbr. Najlepszym przykładem jest gmina Sopot (woj. pomorskie) oraz gmina Gliwice (woj. śląskie), ponieważ wydatki na 1 km² wyniosły następująco: 1,307 mln zł/km² oraz 1,038 mln zł/km². Przy czym mediana w 2016 roku wynosiła 133,3 tys. zł/km², a koszty 64 gmin nie odbiegały zbytnio od jej wartości. 123 gminy wydały powyżej przeciętnej, a 104 wykazały rozchód większy niż 50% mediany. Poniżej środkowej wartości znalazło się 116 gmin, a 85 z nich wydało niewiele.

Wydatki bieżące stanowiły największą część wydatków w Dziale 926. Największą potrzebę ich wydatkowania w odniesieniu do powierzchni miały gminy: Kościan (woj. wielkopolskie) - 554 tys. zł/km² oraz Mińsk Mazowiecki (woj. mazowieckie) - 511,8 tys. zł/km². 76 gmin miejskich przeciętnie wydało 938,7 tys. zł/km². Większe wydatki zadeklarowało 10 gmin, a 59 poniosło koszty bardzo wysokie. Z kolei 158 gmin było oszczędniejszych, zajmując pozycje poniżej środka, a 108 z nich zanotowało najniższe lokaty.

Wydatki na wynagrodzenia to koszt przeciętnie wynoszący 18,6 tys. zł/km², jednak 139 gmin wydało więcej, a liderem okazała się gmina Kościan (woj. wielkopolskie) - 209,9 tys. zł/km², drugą pozycję zajęła gmina Mińsk Mazowiecki (woj. mazowieckie) - z kosztami wynoszącymi 193,5 tys. zł/km². Niskie wydatki odnotowano w 9 gmin, a znacznie niskie lub równe 0 - 135 gmin.

Wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń w 2016 roku najwięcej wyniosła w gminie Kościan (woj. wielkopolskie) - 34,1 tys. zł/km² oraz Mińsk Mazowiecki (woj. mazowieckie) - 33,4 tys. zł/km². W tym czasie mediana była równa 3,2 tys. zł/km². 18 gmin oscylowało w pobliżu tej wartości, 141 znalazło się w górnym zakresie, a 144 - poniżej przeciętnej wartości wydając mniej niż połowę.

Na 1 km² przeciętne wydatki bieżące na zakup materiałów i usług w gminach wynosiły 24,7 tys. zł/km², 36 gmin znalazło się najbliżej środkowej wartości, 19 uzyskało wyższe koszty, a najwyższe - 111. Dominowała gmina Sopot (woj. pomorskie) - 228,9 tys. zł/km² oraz gmina Mińsk Mazowiecki

(woj. mazowieckie) z wartością 215,9 tys. zł/km². Małe wydatki porównując z medianą odnotowano w 25 gminach. Najmniej środków finansowych przeznaczyło 112 gmin.

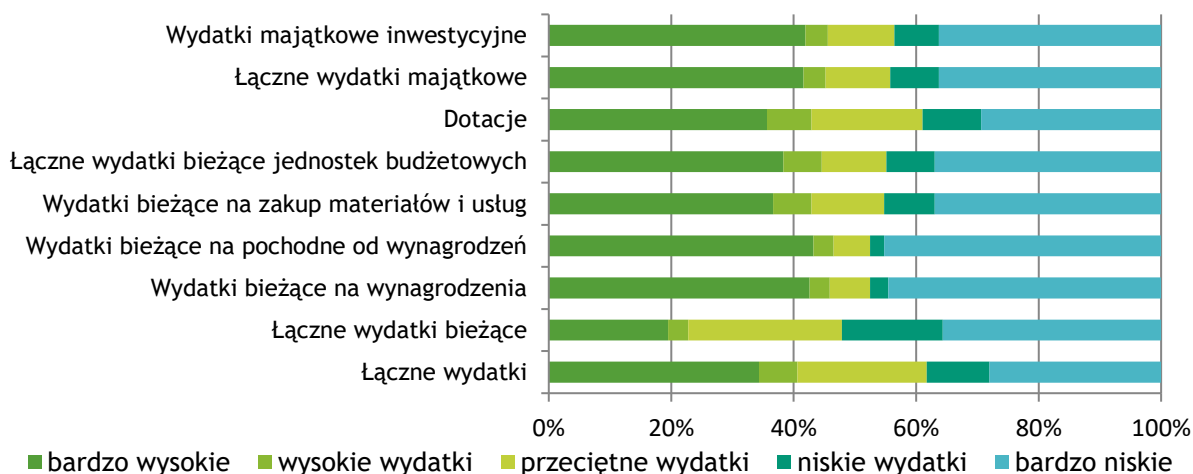
Wydatki bieżące jednostek budżetowych w zakresie kultury fizycznej w 2016 roku przeciętnie wynosiły 57,1 tys. zł/km². 32 gminy oscylowały w pobliżu tej wartości, 19 gmin poświęciło większe nakłady, natomiast 116 osiągnęło wartość o ponad połowę wyższą niż wynosiła mediana. Gmina Mińsk Mazowiecki (woj. mazowieckie) wydała 472,2 tys. zł/km² i była to najwyższa kwota w tym obszarze. Bardzo dużo wydała również gmina Kościan (woj. wielkopolskie) - 468,2 tys. zł/km². Niskie rozchody odnotowano w 24 gminach, natomiast 112 gmin zadeklarowało najniższe wydatki.

W najwyższym stopniu dotacje w zakresie wydatków w Dziale 926 były przyznawane w przeliczeniu na 1 km² w gminie Kołobrzeg (woj. zachodniopomorskie) - wydano na ten cel najwięcej tj. 284,1 tys. zł/km², natomiast tuż za nią znalazła się gmina Puck (woj. pomorskie), wydając 251,1 tys. zł/km². Wartość środkowa wynosiła 17,5 tys. zł/km². Przeciętnie taką kwotę przeznaczyło 55 gmin, 130 wydało więcej, a 118 poniżej mediany.

Wydatki majątkowe w strukturze wydatków stanowią dużą część zaraz po nakładach bieżących. W gminie Gliwice (woj. śląskie) wydano na ten cel najwięcej tj. 826,6 tys. zł/km², natomiast tuż za nią znalazła się gmina Sopot (woj. pomorskie) wydając 806,2 tys. zł/km². Z kolei mediana wynosiła 18,5 tys. zł/km². Tyle mniej więcej wydały 32 gminy, 11 poświęciło większe nakłady finansowe, a 126 znacznie wyższe. Mało natomiast wydały 134 gminy, zaś 110 z nich - niewiele.

W skład powyższych wydatków wchodzi nakłady inwestycyjne. Najbliżej wartości 15,4 tys. zł/km² było 33 gmin, więcej na ten cel poświęciło 138 gmin, 22 wydały mniej niż 25% średniej wartości, a bardzo mało lub nic - 110.

Wykres 33. Wysokość wydatków gmin miejskich w Dziale 926 na 1km² w 2016 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gminy wiejskie

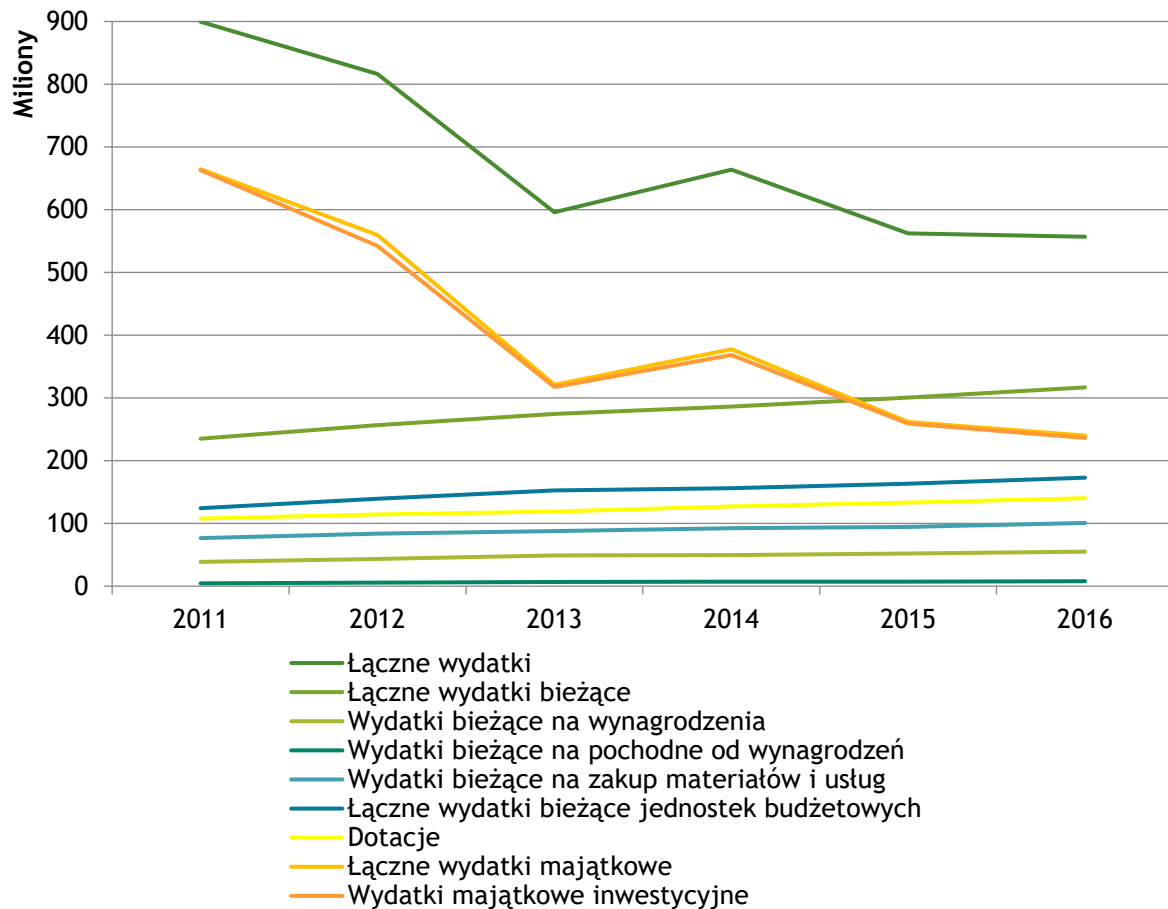
Analizując dane dotyczące wysokości wydatków w poszczególnych obszarach można zauważyć, że w gminach wiejskich zmieniła się znacząco hierarchia zadań, a działy, które dominowały w roku 2011, pod koniec 2016 roku miały większe znaczenia w strukturze finansowania. We wszystkich obszarach przeznaczono więcej pieniędzy na wydatki, natomiast znacząco obniżyły się nakłady ponoszone na finansowanie wydatków majątkowych - w 2016 roku wynosiły zaledwie 36% tego, co w 2011 roku (664,5 mln zł; 240 mln zł). Analogicznie, łączne wydatki ponoszone przez gminy wiejskie obniżyły się o 62%, wynosząc w 2016 roku - 556,9 mln zł. Największy przyrost odnotowano w sferze wydatków bieżących na pochodne od wynagrodzeń tj. 173% więcej aniżeli w 2011 roku. (2011 r. - 4,5 mln zł; 2016 r. - 7,9 mln zł). Gminy wiejskie na przestrzeni lat wydały systematycznie więcej na łączne wydatki bieżące, wydatki bieżące na wynagrodzenia, wydatki bieżące na zakup materiałów

i usług, wydatki bieżące jednostek budżetowych oraz dotacje. Koszty ponoszone w tych obszarach zwiększyły się od 30 do 40% względem 2011 roku.

Wykres 34. Struktura wydatków gmin wiejskich w Dziale 926 w latach 2011-2016.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gminy wiejskie w 2016 roku na kulturę fizyczną wydały ponad pięciokrotnie mniej aniżeli gminy miejskie (556,88 mln zł). W pobliżu przeciętnej wartości (142,45 tys. zł) znalazło się 247 gmin, 93 gminy przeznaczyły na wydatki od 25% do 50% więcej niż wynosiła wartość środkowa, a 571 poniosło nakłady jeszcze większe. Najwięcej wydały gminy wiejskie: Czerwonak (woj. wielkopolskie) - 10,2 mln zł, Grybów (woj. małopolskie) - 9,07 mln zł oraz Tarnowo Podgórne (woj. wielkopolskie) - 7,85 mln zł. Poniżej mediany uplasowało się 648 gmin, z czego 446 wydało bardzo mało.

Wydatki bieżące stanowiły blisko 57% wydatków ogółem (316,83 mln zł). Najwięcej na finansowanie bieżące przeznaczyły gminy: Czerwonak (woj. wielkopolskie; 5,79 mln zł), Lesznów (woj. mazowiecki; 5,22 mln zł), a także Tarnowo Podgórne (woj. wielkopolskie; 5,13 mln zł). Blisko 105,18 tys. zł wydały 323 gminy wiejskie, 644 odnotowało wyższe wartości, a 595 gmin przeznaczyło poniżej przeciętnej wartości.

Wydatek rzędu 55 mln poniosło 996 gmin i był przeznaczony na wynagrodzenia. W tym samym czasie 575 gmin nie wydało żadnych pieniędzy. Przeciętnie 165 gmin na wydatki przeznaczyło po 8,39 tys. zł. Duży rozchód zaliczyły 74 gminy, a jeszcze większy - 584. W analizowanym roku pod względem wysokości wydatków na szczycie znalazła się gmina Czerwonak (woj. wielkopolskie) z wartością 1,97 mln zł. 701 gmin odnotowało niewielkie nakłady finansowe.

Wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń kosztowały 678 gmin ponad 7,87 mln zł. 893 gminy wiejskie nie przeznaczyły w tej kwestii ani złotówki. Średnio 88 gmin wydało 5,05 tys. zł, w tym czasie 26 przeznaczyło na ten cel więcej, natomiast znacznie więcej wydały 132 gminy. Najwyższe

wydatki zanotowano w gminie Raszyn (woj. mazowieckie) - 344,67 tys. zł. Poniżej średniej znalazło się 1 313 gmin, z czego 893 gminy zanotowały zerowy rozchód.

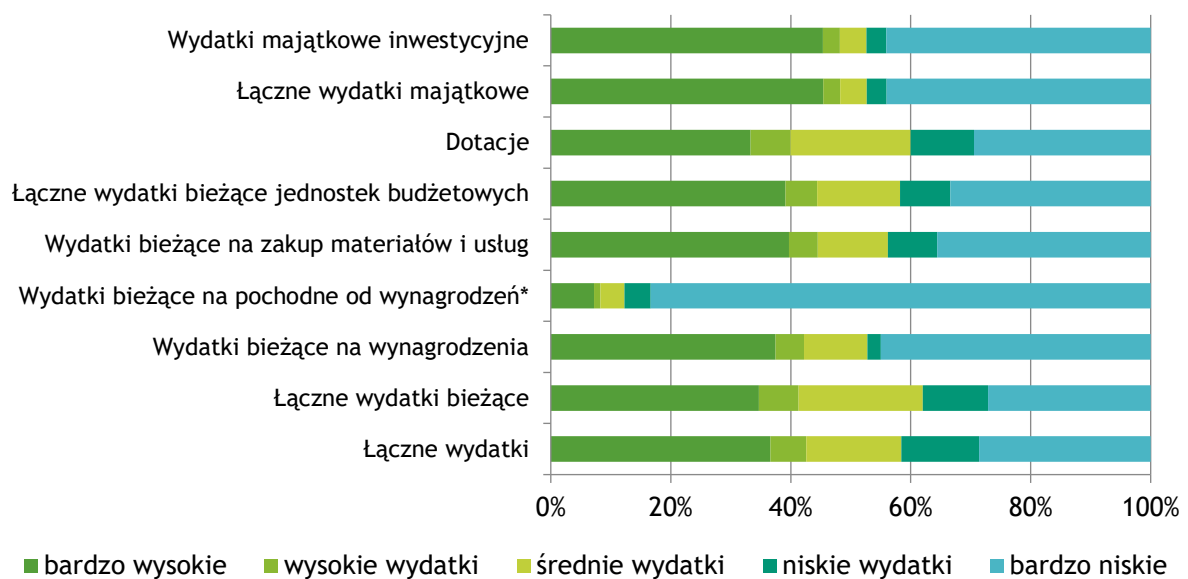
W 2016 roku wydatki bieżące na zakup materiałów i usług wyniosły 100,79 mln zł. W podobnej wysokości na ten cel 182 gminy wydały przeciętnie 24,02 tys. zł, natomiast największa kwota wyniosła 2,99 mln zł i poniosła ją gmina Lesznowola (woj. mazowieckie).

Jednostki budżetowe łącznie na swoje wydatki przeznaczyły 172,93 mln zł, przy czym 133 gminy nie poniosły żadnych kosztów. Najwięcej wydała gmina położona w woj. dolnośląskim (Krośnice) tj. 2,79 mln zł. 216 gmin było najbliższej przeciętnej wartości wynoszącej 36,9 tys. zł. Dalej od tej kwoty znalazło się 212 gmin (82 gminy wydały więcej, a 130 - mniej). Znacznie wyższe środki finansowe przeznaczyło 610 gmin, zaś 512 gmin odnotowało w tym obszarze niskie nakłady.

Pomocy finansowej w formie dotacji udzieliły 1324 gminy, osiągając łączną wartość 140,27 mln zł. W 2016 roku 312 gmin na ten cel wydało przeciętnie 56 tys. zł. Znacznie hojniejszymi okazały się 623 gminy, z czego najwięcej wydał Suchy Las (woj. wielkopolskie) - 2,99 mln zł. W przedziale od 25% do 50% wysokości mediany znalazło się 165 gmin, a jeszcze niżej odnotowano 459 gmin.

Wydatki inwestycyjne stanowiły ponad 98% wydatków majątkowych i wyniosły 236,33 mln zł. Przeciętnie gminy wiejskie wydały 11 tys. zł, a 91 gmin znalazło się najbliższej tej wartości. Dużo więcej od pozostałych gmin wydał Grybów (woj. małopolskie) - 8,56 mln zł z drugiej strony 622 gminy nie przeznaczyły żadnych środków finansowych na inwestycje.

Wykres 35. Struktura wydatków gmin wiejskich w Dziale 926 w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Najwięcej gmin wiejskich zlokalizowanych jest na terenie województwa mazowieckiego (229), lubelskiego (171) oraz łódzkiego (133), natomiast województwo lubuskie oraz opolskie podzielone jest kolejno na 41 i 36 gmin wiejskich. Analiza danych wykazała, że średnio najwięcej wydały gminy położone na obszarze województwa dolnośląskiego (701 tys. zł) oraz pomorskiego (638,2 tys. zł), z kolei najoszczędniejsze okazały się gminy z regionów lubuskiego (234,1 tys. zł) i lubelskiego (152,2 tys. zł).

W 2016 roku wydatki bieżące w zakresie kultury fizycznej najwyższą średnią wartość odnotowały na terenie województwa wielkopolskiego (354,2 tys. zł). Równie dużo wydały gminy z obszaru podległego województwu śląskiemu (343,1 tys. zł). Jednocześnie województwa lubuskie i lubelskie osiągnęły najniższe koszty w ogólnych wydatkach, również w nakładach bieżących zdobyły ostatnie miejsce

w rankingu. Gminy w swoich województwach średnio osiągnęły rozchód w wysokości 104 tys. zł oraz 88,2 tys. zł.¹³

W przeliczeniu na 1 gminę, najhojniejsze w swych wydatkach majątkowych były gminy pomorskie (392,7 tys. zł) oraz dolnośląskie (373,6 tys. zł), natomiast ostatnie miejsca należały do gmin wiejskich z województwa mazowieckiego (77,5 tys. zł) oraz lubelskiego (64 tys. zł).

Gminy wiejskie w zakresie wydatków w Dziale 926 w 2016 roku łącznie wydały niecałe 557 mln zł. Średnia kwota na 1 mieszkańca to 43,66 zł, a mediana w tym czasie wyniosła 22,62 zł, przy czym 346 gmin wiejskich było blisko tej wartości. Większe wydatki wykazało 114 gmin, natomiast znacznie większe - 507. Znacząco od normy odbiegała gmina Ustronie Morskie (woj. zachodniopomorskie), która wykazała 1 382,87 zł wydatków przypadających na 1 mieszkańca. Poniżej przeciętnej wartości znalazły się 592 gminy, z czego 379 z nich odznaczało się niewielkimi wydatkami kultury fizycznej.

Najbardziej znaczącą pozycją w wydatkach gmin były wydatki bieżące, które wynosiły średnio 24,81 zł na 1 mieszkańca. Blisko środkowej wartości tj. 17,10 zł znalazło się 419 gmin, zaś w 144 gminach rozchód był wyższy, natomiast dużo wyższy w 441. Najwyższe wydatki po raz kolejny odnotowała gmina Ustronie Morskie (woj. zachodniopomorskie) - jej wydatki bieżące wynosiły 682,76 zł. Niskie wydatki poniosło 221 gmin, a 334 wykazały niewielki rozchód.

Analiza danych wykazała, że 575 gmin nie wykazało rozchodu w kategorii wydatki bieżące na wynagrodzenia. Przeciętna wysokość tych wydatków w 2016 roku przypadająca na 1 mieszkańca to 1,13 zł. Zauważalne jest duże zróżnicowanie, gdyż blisko wartości środkowej znalazło się 112 gmin, znacznie wyższe wydatki poniosło 713 gmin, a po drugiej stronie tj. niższy rozchód - 734 gminy wiejskie. Najwyższe kwoty na 1 mieszkańca wydała ponownie gmina Ustronie Morskie (woj. zachodniopomorskie) - 250,62 zł.

Spośród 1 571 gmin wiejskich, 893 z nich nie przeznaczyło ani złotówki na bieżące wydatki na pochodne od wynagrodzeń, jednocześnie wydatki przypadające na 1 mieszkańca średnio wyniosły 0,58 zł. Wokół tej wartości oscylowało równo 100 gmin, natomiast 214 gmin poniosło większe nakłady, przy czym najwyższą odnotowaną wartością było 47,30 zł na 1 mieszkańca w gminie wiejskiej Ustronie Morskie (woj. zachodniopomorskie). Poniżej średniej wartości znalazło się 1245 gmin.

Przeciętna wartość wydatków bieżących na zakup materiałów i usług na 1 mieszkańca wyniosła 3,85 zł. Aż 245 gmin skupiało się w pobliżu mediany. 665 gmin wiejskich w tym czasie wydało więcej aniżeli wartość środkowa, 137 wykazało mniejszy rozchód, a 512 - najniższe koszty. Liderem wśród wydatków była nie inna gmina, jak Ustronie Morskie (woj. zachodniopomorskie) wydająca w przeliczeniu na 1 osobę - 288,52 zł.

Wydatki bieżące jednostek budżetowych w Dziale 926 przeciętnie w 41 gminach na 1 mieszkańca wynosiły 6,18 zł, przy czym średnia była znacznie wyższa tj. 13,21 zł. Najwyższe wydatki w tej kwestii poniosła gmina Ustronie Morskie (woj. zachodniopomorskie) w wysokości 611,85 zł. Najniższe wartości zanotowało 501 gmin, przy czym w 133 gminach wiejskich wynosiły 0 zł.

W skład wydatków bieżących jednostek budżetowych wchodzi dotacje, przy czym 396 gmin niewiele odbiegało od przeciętnej wartości wynoszącej 9,25 zł. Większe wydatki poniosły 154 gminy, a dużo wyższe zanotowało 594. 155 gmin miało niższe rozchody, z czego 439 bardzo niewielkie.

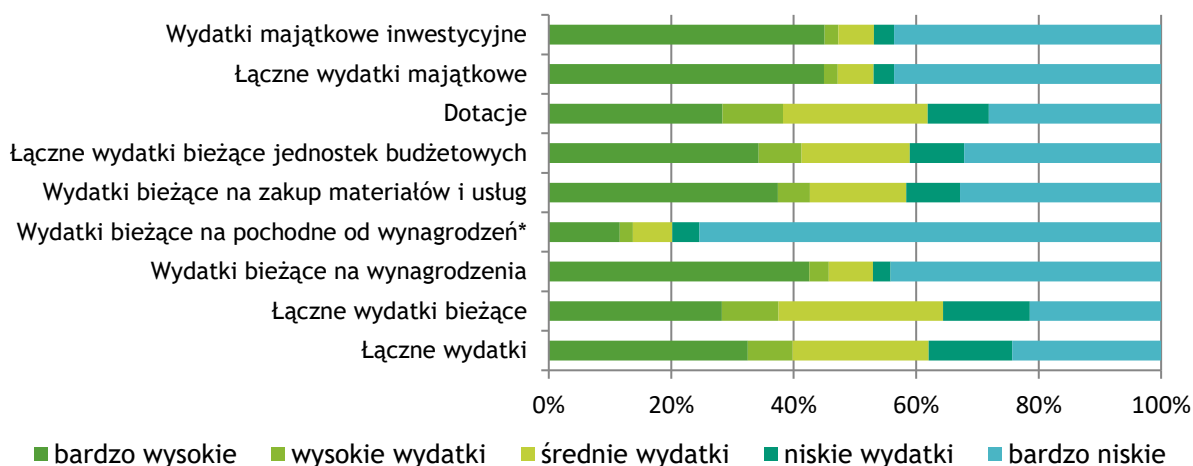
Wartość środkowa wydatków majątkowych przypadająca na 1 mieszkańca była równa 1,84 zł, jednocześnie średnia wynosiła ponad 10 razy więcej tj. 18,85 zł z powodu tego, że 621 gmin wiejskich nie wykazało takiego rozchodu.

---

¹³ Ze względu na objętość danych tabele zaprezentowano w załączniku nr 2.

Wykres 36. Wydatki gmin wiejskich w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wielkość wydatków gmin wiejskich w przeliczeniu na 1 km² świadczy o większej dostępności dóbr. Najlepszym przykładem są gminy Raszyn (woj. mazowieckie) oraz Czerwonak (woj. wielkopolskie), ponieważ wydatki na 1 km² wyniosły następująco: 127,8 tys. zł/km² oraz 124,4 tys. zł/km². Przy czym mediana w 2016 roku wynosiła 1,3 tys. zł/km² a koszty 246 gmin nie odbiegały zbyt od jej wartości. 678 gmin wydało powyżej przeciętnej, a 583 wykazało rozchód większy o 50% wartości mediany. Poniżej środkowej wartości znalazło się 638 gmin, a 451 z nich wydało niewiele.

Wydatki bieżące stanowią największą część wydatków w Dziale 926. Największą potrzebę ich wydatkowania w odniesieniu do powierzchni miały gminy: Raszyn (woj. mazowieckie) - 107,4 tys. zł/km² oraz Lesznowola (woj. mazowieckie) - 75,7 tys. zł/km². 302 gminy wiejskie przeciętnie wydały 968 zł/km². Większe wydatki zadeklarowało 91 gmin, a 534 poniosły koszty bardzo wysokie. Z kolei 632 gminy były oszczędniejsze, zajmując pozycje poniżej środka, a 447 z nich zanotowało najniższe lokaty.

Wydatki na wynagrodzenia to koszt przeciętnie sięgający 429 zł/km², jednak 722 gminy wydały więcej, a liderem okazała się gmina Kozy (woj. śląskie) - 43,6 tys. zł/km², drugą pozycję zajął Raszyn (woj. mazowieckie) z kosztami wynoszącymi 34,2 tys. zł/km². Niskie wydatki odnotowano w 44 gminach, a znacznie niskie lub równe zera w 689 gminach.

Wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń w 2016 roku najwięcej wyniosły w gminie Kozy (woj. śląskie) - 7,8 tys. zł/km² oraz Raszyn (woj. mazowieckie) - 5,9 tys. zł/km². W tym czasie średnia była równa 66 zł/km². 62 gminy oscylowały w pobliżu tej wartości, 129 znalazło się w górnym zakresie, a 1368 poniżej przeciętnej wartości, wydając mniej niż połowę.

Przeciętne wydatki bieżące na zakup materiałów i usług na 1 km² w gminach wyniosły 205,7 zł/km², 187 gmin znalazło się najbliżej środkowej wartości, 76 uzyskało wyższe koszty, a najwyższe 626. Pod względem wysokości wydatków dominowała gmina Lesznowola (woj. mazowieckie) - 43,4 tys. zł/km² oraz gmina Czerwonak (woj. wielkopolskie) z wartością 34,2 tys. zł/km². Niskie wydatki, porównując z medianą, odnotowano w 122 gminach, natomiast najmniej środków finansowych przeznaczyło 548 gmin.

Wydatki bieżące jednostek budżetowych w zakresie kultury fizycznej w 2016 roku przeciętnie wynosiły 323 zł/km². 205 gmin oscylowało w pobliżu tej wartości, 85 gmin poświęciło większe nakłady, natomiast 605 osiągnęło wartości o ponad połowę wyższe niż wynosiła mediana. Gmina Raszyn (woj. mazowieckie) wydała 84,8 tys. zł/km² i była to najwyższa kwota w tym obszarze. Bardzo dużo wydała również gmina Lesznowola (woj. mazowieckie) - 69,3 tys. zł/km². Niskie rozchody odnotowano w 132 gminach, natomiast 532 gminy zadeklarowały najniższe wydatki.

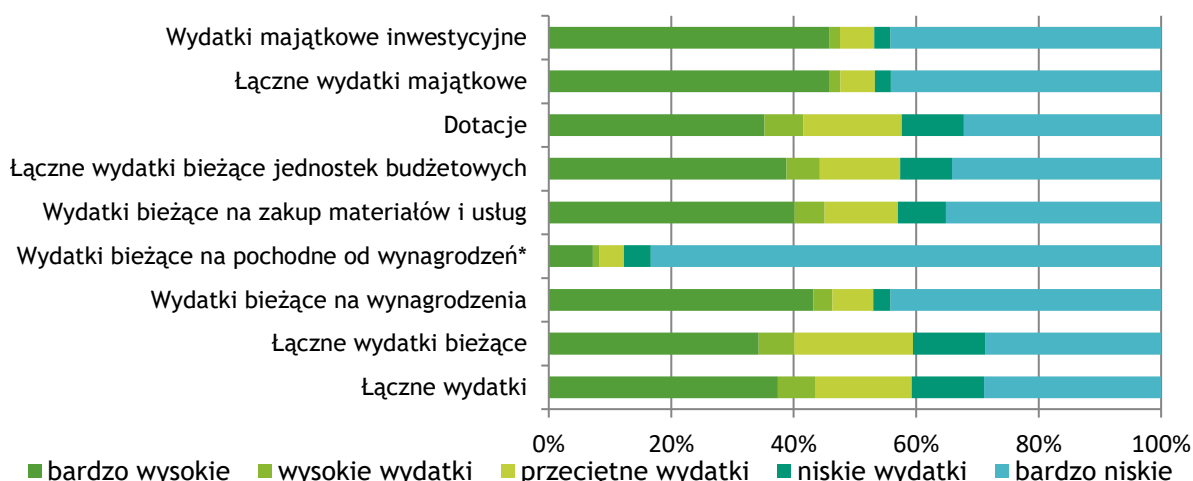

W najwyższym stopniu dotacje w zakresie Wydatków w Dziale 926 były przyznawane w przeliczeniu na 1 km² w gminie Suchy Las (woj. wielkopolskie) wydano na ten cel 25,6 tys. zł/km² natomiast tuż pod nią znalazła się gmina Mielno (woj. zachodniopomorskie) wydając 22,9 tys. zł/km². Wartość średnia wynosiła 505 zł/km². Przeciętnie taką kwotę przeznaczyło 251 gmin, 640 wydało więcej, a 660 znalazło się poniżej mediany.

Wydatki majątkowe, w strukturze wydatków stanowią dużą część zaraz po nakładach bieżących. W gminie Grybów (woj. małopolska) wydano na ten cel najwięcej tj. 55,8 tys. zł/km² natomiast tuż pod nią znalazła się gmina Czerwonak (woj. wielkopolskie), wydając 53,8 tys. zł/km². Z kolei mediana wynosiła 93,8. zł/km². Mniej więcej tyle wydało 88 gmin, 27 poświęciło wyższe nakłady finansowe, a 715 znacznie wyższe. Mało natomiast wydało 729 gmin zaś 688 z nich - niewiele.

W skład powyższych wydatków wchodzi nakłady inwestycyjne. Najbliżej wartości 93,7 zł/km² było 88 gmin, więcej na ten cel poświęciło 741 gmin, 41 wydało mniej niż 25% średniej wartości, a bardzo mało lub nic - 689.

Wykres 37. Wysokość wydatków gmin wiejskich w Dziale 926 na 1km² w 2016 roku.

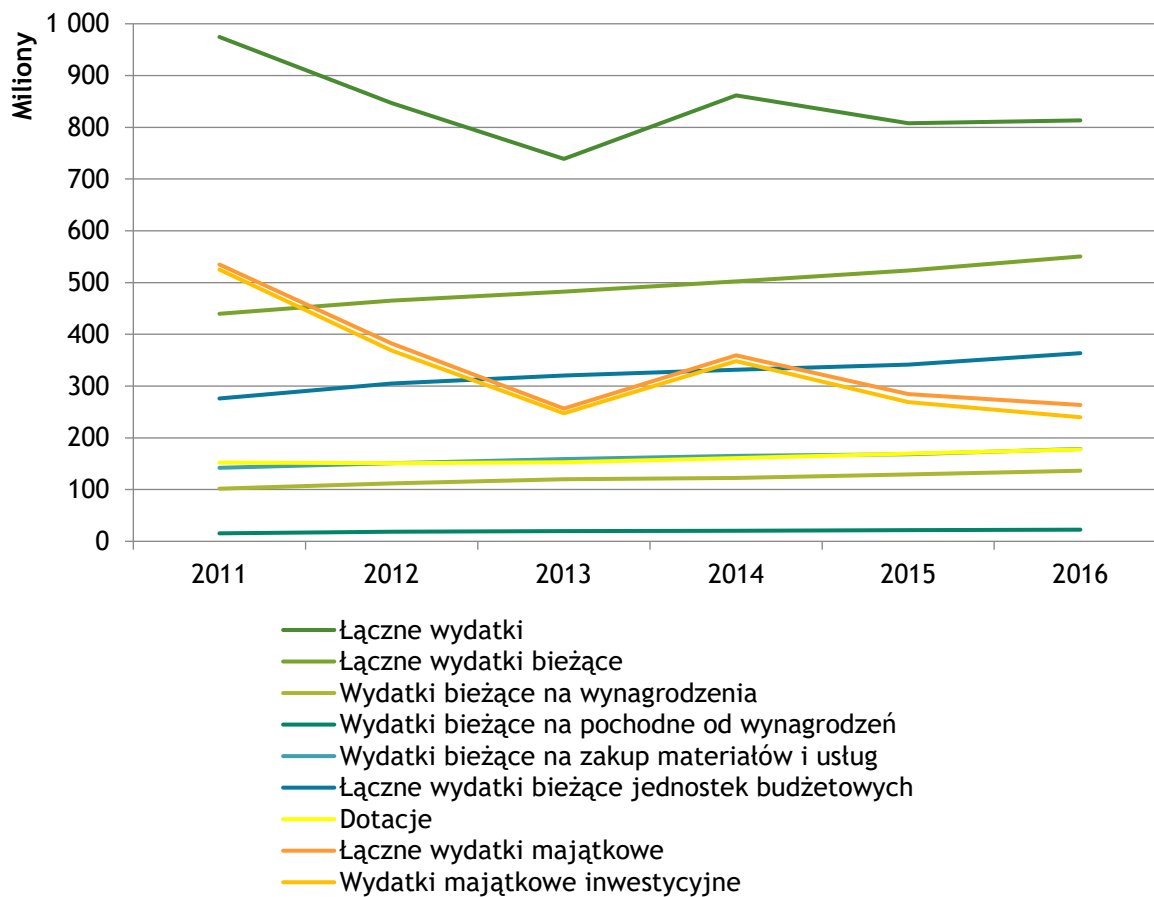
Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gminy miejsko-wiejskie

Na przestrzeni lat zauważyć można, że gminy miejsko-wiejskie systematycznie zwiększały koszty ponoszone na wydatki bieżące przy jednoczesnym zmniejszaniu wydatków inwestycyjnych. W okresie 6 lat łączne wydatki majątkowe zmalały dwukrotnie - z 525 mln zł w 2011 roku do 263,2 mln zł w 2016 roku. Jednocześnie łączne wydatki w Dziale 926 spadły o 17% (2011 r. - 974,5 mln zł; 2016 r. - 813,6 mln zł). Tendencja wzrostowa wystąpiła w pozostałych obszarach rozchodów, a największy przyrost tj. 45% więcej odnotowano na wydatkach pochodne od wynagrodzeń.

Wykres 38. Struktura wydatków gmin miejsko-wiejskich w Dziale 926 w latach 2011-2016.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gminy miejsko-wiejskie wydały ponad 250 tys. zł więcej na wydatki w Dziale 926 niż gminy wiejskie (813,64 mln zł) natomiast przeciętnie wydatki wynosiły 560,8 tys. zł, z czego 96 znalazło się najbliższej tej wartości. Wyższe kwoty przeznaczyły 24 gminy, a dużo wyższe - 245. Najwyższe nakłady finansowe poniosła gmina Swarzędz (woj. wielkopolskie) - 13,26 mln zł, Kozienice (woj. mazowieckie) - 12,53 mln zł, a także gmina Nysa (woj. opolskie) - 12,51 mln zł. Z kolei 78 gmin poświęciło niskie nakłady, a 173 gminy bardzo niewielkie nakłady finansowe.

Najbardziej znaczącą pozycją wśród wydatków były wydatki bieżące, które stanowiły 68% łącznych nakładów finansowych (550,4 mln zł). Mediana wynosiła 359,96 mln zł i w pobliżu tej wartości oscyloowało 120 gmin, natomiast 262 gminy zanotowały wyższe rozchody. Liderem okazała się gmina Kozienice (woj. mazowieckie), wydając 11,46 mln zł, a na drugim miejscu znalazło się Piaseczno (woj. mazowieckie) z kwotą 8,84 mln zł. 234 gminy wykazały niższy rozchód od wartości środkowej.

Wydatki bieżące na wynagrodzenia to łączny koszt gmin miejsko-wiejskich w wysokości 136,45 mln zł, przy średniej wynoszącej 221,52 mln zł na gminę.

W granicy wartości środkowej znalazło się 67 gmin (20,36 tys. zł). 134 spośród 621 gmin nie wydały żadnych pieniędzy w tym obszarze, a 236 wydało relatywnie najmniej. 280 gmin uplasowało się ponad przeciętną wartością, z czego 257 osiągnęło wysoki pułap. Na samym szczycie znalazła się gmina Kozienice (woj. mazowieckie) z kwotą 4,32 mln zł.

Analizując wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń zauważyć można dużą dysproporcję w nakładach ponoszonych przez gminy miejsko-wiejskie, ponieważ z jednej strony 275 gmin przeznaczyło na ten cel bardzo dużo, a z drugiej strony 274 gminy wydały bardzo mało. W związku z tym w pobliżu przeciętnej wartości (1,5 tys.) znalazło się tylko 40 gmin. Spowodowane jest to tym, iż ponad 790 tys. zł więcej wydała gmina Kozienice (woj. mazowieckie) - 4,32 mln zł., a 237 gmin nie wydało ani złotówki. W sumie koszty wynosiły 22,5 mln zł.

Częściej niż co piąta złotówka była przeznaczana na wydatki bieżące na zakup materiałów i usług (178,54 mln zł). Mediana w tym czasie wyniosła 92,34 tys. zł. Wokół tej wartości oscyloowało 71 gmin miejsko-wiejskich, 34 wydały więcej na ten cel, natomiast 254 poniosły nakłady dużo wyższe. Na czele najubożniejszych gmin znalazły się Kozienice (woj. małopolskie) - 4,66 mln zł oraz Swarzędz (woj. wielkopolskie) - 3,45 mln zł. Niski rozchód zanotowało 66 gmin, a znacznie poniżej przeciętnej wartości było równo 200 gmin.

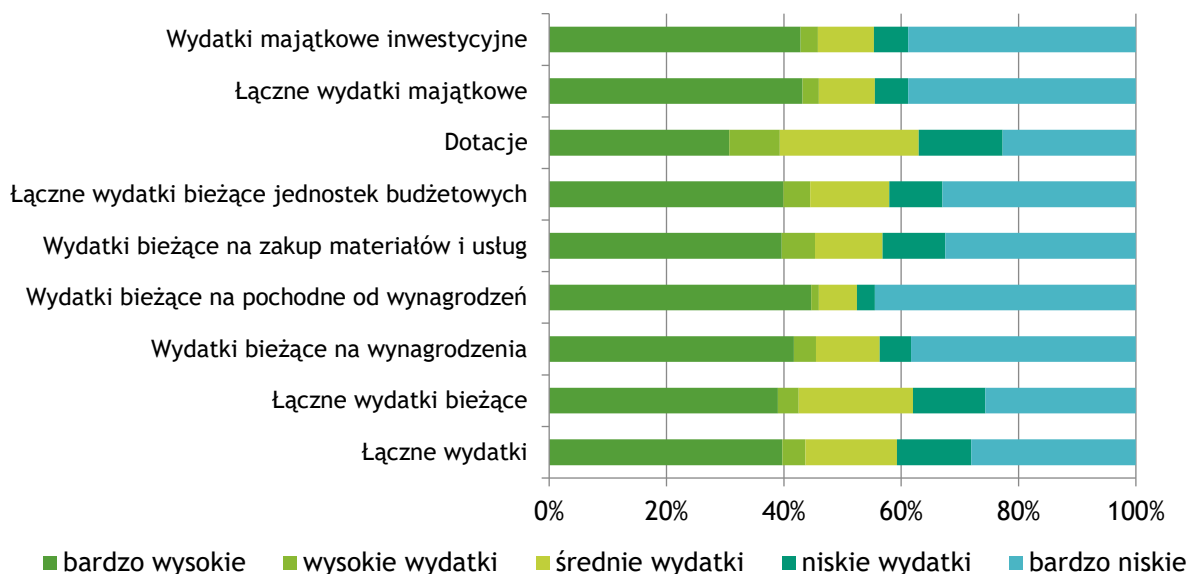
Wydatki bieżące jednostek budżetowych stanowiły niespełna 45 % wszystkich nakładów finansowych w zakresie kultury fizycznej (363,54 mln zł). Przeciętnie wydatki wynosiły 134,4 tys. zł i blisko tej wartości znalazły się 83 gminy miejsko-wiejskie, natomiast 274 gminy wydały ponad to, a gmina Kozienice (woj. mazowieckie) przodowała w wysokości wydatków, osiągając wartość 10,25 mln zł. 56 gmin miejsko-wiejskich wydało mniej niż mediana, natomiast 203 gminy o ponad połowę mniej niż wynosiła wartość środkowa.

177,68 mln zł to wysokość dotacji, jakie przeznaczone zostały na działania związane z kulturą fizyczną przez gminy miejsko-wiejskie. Przeciętnie w 2016 roku dla każdej z gmin był to wydatek rzędu 172 tys. zł, przy czym 16 gmin nie dołożyło się do tej kwoty w ogóle, za to 146 gmin znalazło się bardzo blisko tej wartości, 242 wydały ponad to, a Grodzisk Mazowiecki (woj. mazowieckie) przyczynił się najbardziej do wysokości tych wydatków, osiągając koszty na poziomie 3,98 mln zł. 228 gmin znalazło się poniżej zakresu mediany.

W strukturze wydatków istotną rolę odgrywają wydatki majątkowe, które stanowią 1/3 łącznej sumy (263,24 mln zł). 59 gmin oscyloowało w przedziale mediany wynoszącej 80,02 tys. zł, 283 wybiły się powyżej tego zakresu, natomiast 274 pozostało w dolnych przedziałach. 105 gmin w 2016 roku nie miało udziałów w tym zakresie wydatków. W tym obszarze dominowała Nysa (woj. opolskie), której koszty wyniosły dużo więcej od pozostałych gmin - 11,95 mln zł.

W skład wydatków majątkowych wchodzi wydatki inwestycyjne, które wyniosły 239,73 mln zł. Mediana wyniosła 78,75 mln zł, a blisko jej granicy znalazło się 59 gmin. Nieco dalej oddalonych było 18 gmin osiągających wyższy pułap oraz z drugiej strony 36. 264 gminy miejsko-wiejskie wydały znacznie więcej, zaś liderem okazała się Nysa (woj. opolskie) z kwotą 11,4 mln zł. 107 gmin nie wykazało żadnych wydatków majątkowych w zakresie kultury fizycznej.

Wykres 39. Struktura wydatków gmin miejsko-wiejskich w Dziale 926 w 2016 roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Najwięcej gmin miejsko-wiejskich zlokalizowanych jest na terenie województwa wielkopolskiego (94), dolnośląskiego (56) oraz zachodniopomorskiego (55), natomiast województwa pomorskie oraz śląskie zawierają kolejno 22 i 20 takich gmin. Analiza danych wykazała, że średnio najwięcej wydały

gminy położone na obszarze województwa mazowieckiego (2,2 mln zł) oraz opolskiego (1,7 mln zł), z kolei najoszczędniejsze były gminy z Podlasia (392,2 tys. zł) i Lubelszczyzny (420,4 tys. zł).

W 2016 roku wydatki bieżące w zakresie kultury fizycznej najwyższą średnią wartość odnotowały w gminach zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego (1,4 mln zł). Równie dużo wydaty gminy z obszaru podległego wojewodzie śląskiemu (1,2 mln zł). Relatywnie najmniej na wydatki bieżące przeznaczyły gminy z województw lubelskiego (352,5 tys. zł) oraz podlaskiego (319,4 tys. zł)¹⁴.

W przeliczeniu na 1 gminę, najhojniejsze w swych wydatkach majątkowych były gminy mazowieckie (699,5 tys. zł) oraz wielkopolskie (676,7 tys. zł), natomiast ostatnie miejsca należały do gmin z województwa podlaskiego (73,9 tys. zł) oraz lubelskiego, które przeznaczyły niewiele środków finansowych na inwestycje w Dziale 926 (67,9 tys. zł).

Przeciętna wartość poniesionych wydatków w zakresie kultury fizycznej na 1 mieszkańca wynosiła 48,78 zł, wokół tej wartości skoncentrowanych było 110 gmin miejsko-wiejskich. 44 gminy zanotowały wyższe rozchody, a 227 dużo wyższe. Ponad 1750% tj. 902,85 zł więcej aniżeli wartość mediany, wydała gmina Płoty (woj. zachodniopomorskie). 234 gminy miejsko-wiejskie wykazały rozchód niższy od przeciętnej wartości, a 141 z nich dużo niższy.

Wśród wydatków bieżących, liderem w najwyższych kosztach była gmina Dziwnów (woj. zachodniopomorskie) - wartość przypadająca na 1 mieszkańca była równa 556,92 zł, przy czym mediana wynosiła 32,51 zł i 139 gmin oscylowało wokół tej wartości.

Na wysokość wydatków bieżących mają wpływ: wydatki na wynagrodzenia, których mediana równała się 12,06 zł na 1 mieszkańca i blisko tej wartości znalazły się 52 gminy, 279 zanotowało wyższe rozchody, a 284 niższe; wydatki na pochodne od wynagrodzeń - wokół przeciętnej wartości 0,13 zł oscylowało 29 gmin, a 237 nie wydało ani złotówki; wydatki na zakup materiałów i usług - mediana wynosiła 8,37zł, natomiast średnia 17,03, jednocześnie 80 gmin miejsko-wiejskich znalazło się w pobliżu środkowej wartości; dotacje, których mediana wyniosła 14,27 zł i 209 gmin osiągało przybliżoną wartość.

Wydatki majątkowe w 2016 roku w Dziale 926 w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły przeciętnie 7,12 zł, przy średniej wynoszącej 26,24zł. 105 gmin nie wykazało żadnych rozchodów w tej kategorii, a najwyższe wydatki odnotowała gmina Płoty (woj. zachodniopomorskie) - 836,80 zł.

Wartość środkowa wydatków inwestycyjnych wyniosła w tym czasie 6,77 zł, a 70 gmin znalazło się w pobliżu mediany. Znacznie wyższe rozchody zanotowało 276 gmin, a niższe 269.

Wykres 40. Wydatki gmin miejsko-wiejskich w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.

¹⁴ Ze względu na objętość danych tabele zaprezentowano w załączniku nr 2.

Wielkość wydatków gmin miejsko-wiejskich w przeliczeniu na 1 km² świadczy o większej dostępności dóbr. Najlepszym przykładem jest gmina Swarzędz (woj. wielkopolskie) oraz gmina Wołomin (woj. mazowieckie), ponieważ wydatki na 1 km² wyniosły następująco: 130 tys. zł/km² oraz 1,038 mln zł/km². Przy czym mediana w 2016 roku wynosiła 3,9 tys. zł/km², a koszty 88 gmin nie odbiegały zbytnio od jej wartości. 263 gminy wydały powyżej przeciętnej, z czego 236 wykazało rozchód większy niż 50% mediany. Poniżej środkowej wartości znalazły się 264 gminy, a 186 wydało niewiele.

Wydatki bieżące stanowią największą część wydatków w Dziale 926. Największą potrzebę ich wydatkowania w odniesieniu do powierzchni miały gminy: Czechowice-Dziedzice (woj. śląskie) - 105,8 tys. zł/km² oraz Wołomin (woj. mazowieckie) - 103,6 tys. zł/km². 108 gmin miejsko-wiejskich przeciętnie wydało 2,5 tys. zł/km². Większe wydatki zadeklarowało 31 gmin, a 233 poniosły koszty bardzo wysokie. Z kolei 243 gminy były oszczędniejsze, zajmując pozycje poniżej środka, a 160 z nich zanotowało najniższe lokaty.

Wydatki na wynagrodzenia to koszt wynoszący przeciętnie 147 zł/km², jednak 278 gmin wydało więcej, a liderem była gmina Wołomin (woj. mazowieckie) - 40,5 tys. zł/km², drugą pozycję zajęła gmina Swarzędz (woj. wielkopolska) - z kosztami wynoszącymi 30,3 tys. zł/km². Niskie wydatki odnotowano w 50 gminach, a znacznie niskie lub równe 0 w 224 gminach.

Wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń w 2016 roku najwięcej wyniosły w gminie Wołomin (woj. mazowieckie) - 6,8 tys. zł/km² oraz Czechowice-Dziedzice (woj. śląskie) - 5,2 tys. zł/km². W tym czasie mediana była równa 9,9 zł/km². 25 gmin oscyloowało w pobliżu tej wartości, 292 znalazły się w górnym zakresie, a 298 poniżej przeciętnej wartości, wydając mniej niż połowę.

Na 1 km² przeciętne wydatki bieżące na zakup materiałów i usług w gminach wynosiły 626 zł/km², 75 gmin znalazło się najbliżej środkowej wartości, 30 uzyskało wyższe koszty, a najwyższe - 244. Dominowała gmina Czechowice-Dziedzice (woj. śląskie) - 47,3 tys. zł/km² oraz gmina Wołomin (woj. mazowieckie) z wartością 43,4 tys. zł/km². Małe wydatki porównując z medianą odnotowano w 64 gminach. Najmniej środków finansowych przeznaczyły 202 gminy.

Wydatki bieżące jednostek budżetowych w zakresie kultury fizycznej w 2016 roku przeciętnie wynosiły 900 zł/km². 83 gminy oscyloowały w pobliżu tej wartości, 31 gmin poświęciło większe nakłady, natomiast 242 osiągnęły wartości o ponad połowę wyższe niż wynosiła mediana. Gmina Wołomin (woj. mazowieckie) wydała 93,7 tys. zł/km² i była to najwyższa kwota w tym obszarze. Bardzo dużo wydała również gmina Czechowice-Dziedzice (woj. śląskie) - 93,2 tys. zł/km². Niskie rozchody odnotowano w 53 gminach, natomiast 206 gmin zadeklarowało najniższe wydatki.

W najwyższym stopniu, dotacje w zakresie wydatków w Dziale 926 były przyznawane w przeliczeniu na 1 km² w gminie Grodzisk Mazowiecki (woj. mazowieckie) - wydano na ten cel najwięcej tj. 37,2 tys. zł/km² natomiast tuż pod nią znalazła się gmina Zdzeszowice (woj. opolskie) wydając 28,5 tys. zł/km². Wartość środkowa wynosiła 1,1 tys. zł/km². Przeciętnie taką kwotę przeznaczyło 137 gmin, 251 wydało więcej, a 227 mniej niż wartość mediany.

Wydatki majątkowe w strukturze wydatków stanowią dużą część zaraz po nakładach bieżących. W gminie Żarów (woj. dolnośląskie) wydano na ten cel najwięcej tj. 74,3 tys. zł/km², natomiast tuż pod nią znalazła się gmina Błonie (woj. mazowieckie), wydając 68,2 tys. zł/km². Z kolei mediana wynosiła 529 zł/km². Tyle mniej więcej wydało 68 gmin, 17 poświęciło większe nakłady finansowe, a 262 - znacznie wyższe. Mało natomiast wydało 268 gmin, zaś 228 z nich - niewiele.

W skład powyższych wydatków wchodzi nakłady inwestycyjne. Najbliżej wartości 518,2 zł/km² było 65 gmin, więcej na ten cel poświęciło 281 gmin, 40 wydało mniej niż 25% średniej wartości, a bardzo mało lub nic - 229.

Wykres 41. Wysokość wydatków gmin miejsko-wiejskich w Dziale 926 na 1km² w 2016 roku.

Współpraca z MSiT w zakresie pozyskiwania źródeł finansowania na lokalne potrzeby aktywności fizycznej mieszkańców

Realizując projekty z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury), gminy niemal zawsze (92,6% wskazań) angażowały własne środki, a 38,1% z nich korzystało z dofinansowania z Ministerstwa Sportu i Turystyki. Fundusze europejskie stanowiły źródło finansowania projektów w co ósmej gminie (16,8%). Najmniej powszechne źródła finansowania działań z zakresu kultury fizycznej to dofinansowanie z innych jednostek samorządu terytorialnego (9,4%) oraz sponsorzy (11,5%).

Tabela 23. Z jakich źródeł finansowania korzysta gmina przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury)? (N=585)

Wyszczególnienie	Odsetek
Budżet gminy (środki własne)	92,6%
Dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki	38,1%
Dofinansowania z funduszy europejskich	16,8%
Realizacja w ramach partnerstwa publiczno-privatnego	12,8%
Sponsorzy	11,5%
Dofinansowanie z innych jst (współpraca z innymi jst)	9,4%
Inne środki	0,9%

Źródło: badanie CAWI

10,7% gmin współpracowało z Ministerstwem Sportu i Turystyki przy realizacji zadań z obszaru sportu. Trzy czwarte (74,4%) ankietowanych gmin nie wie bądź też odmówiło udzielenia informacji, na jaką kwotę pozyskało dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki, aby sfinansować lokalne potrzeby aktywności fizycznej mieszkańców. Najczęściej gminy otrzymywały dotację w kwocie od 250 tys. do 1 mln złotych. Nieco mniejszy odsetek jst otrzymał wsparcie nieprzekraczające 50 tys. zł. Najmniejszy odsetek badanych przyznał, że uzyskał wsparcie z MSiT w wysokości przekraczającej milion złotych.

Tabela 24. Na jaką kwotę/kwoty pozyskano dofinansowanie z MSiT? (N=324)

Wyszczególnienie	Odsetek
<50 tys.	7,7%
Od 50 tys. do 100 tys.	4,9%
Od 100 tys. do 250 tys.	5,2%
Od 250 tys. do 1 mln	9,0%
> 1 mln	2,5%
Nie wiem/odmowa	74,4%

Źródło: badanie CAWI

Badani przedstawiciele gmin wskazali zadania przez nich realizowane w obszarze sportu, wymagające wsparcia finansowego. Należy do nich budowa małej infrastruktury sportowej, jak siłownie plenerowe, oraz większych obiektów hal sportowych, basenów krytych, basenów otwartych i boisk pił-

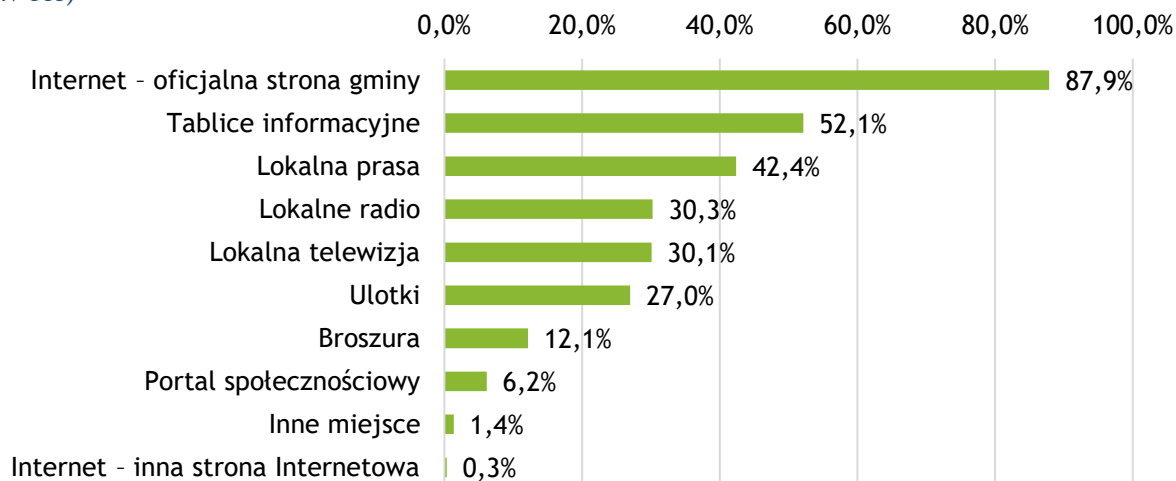

karskich. Ponadto jst zgłosiły potrzebę wsparcia finansowego w celu realizacji imprez i zajęć sportowych, utrzymania istniejących obiektów oraz ich modernizacji. Wszystkie wymienione wyżej działania wymagają zewnętrznej pomocy finansowej z powodu braku wystarczających funduszy czy wysokich kosztów realizacji tych działań.

Dominującym sposobem przekazywania mieszkańcom informacji o ofercie sportowo-rekreacyjnej w gminie jest oficjalna strona internetowa (87,9% wskazań). Ponad połowa gmin korzysta także z tablic informacyjnych (52,7%), a nieco ponad 40% z lokalnej prasy. Informowanie w lokalnej telewizji lub radiu praktykuje około 30% badanych.

Wykres 42. Proszę wskazać, w jaki sposób gmina informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych, budowie nowych obiektów infrastruktury sportowej) (N=585)

Źródło: badanie CAWI

Opis wyników badania Moduł: Analiza jakościowa

W ramach analizy jakościowej dokonano analizy dokumentów strategicznych zawierających informacje dotyczące zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty odnoszących się do spraw kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych.

Na podstawie analizy dokumentu dedykowanego każdej jednostce samorządu terytorialnego wskazano informacje w zakresie: obecnego stanu infrastruktury sportowej, obranych kierunków działań oraz wskazania informacji dodatkowych, w tym szczególnie podjętych działań/rozwiązań, które można wskazywać jako przykłady dobrych praktyk.

Informacje dotyczące sportu i rekreacji odnaleźć można w dokumentach dotyczących zarówno strategii rozwoju danej jednostki samorządowej, jak i strategii rozwoju sportu. Badaniem objęto także jst, które posiadały np. strategię rozwoju produktu turystycznego. Przywołano także dobre praktyki w postaci projektów, które wpisane zostały do Bazy Dobrych Praktyk¹⁵.

Wiele z dokumentów zawiera spójne elementy - opis metodologii powstania dokumentu, informacje dotyczące spójności dokumentu z innymi dokumentami strategicznymi, informacje dotyczące potencjalnych źródeł finansowania wyznaczonych działań, informacje dotyczące osób i podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie strategii oraz metodologię w zakresie monitoringu i ewaluacji.

Badaniem objęto 32 jednostki samorządu terytorialnego, w tym:

- ⇒ 24 gminy, w tym 12 gmin wiejskich, 8 gmin miejsko-wiejskich oraz 4 gminy miejskie,
- ⇒ 6 powiatów,
- ⇒ 2 województwa.

Poniższa tabela zawiera zestawienie wybranych do badania jednostek samorządu terytorialnego:

Tabela 25. Jednostki samorządu terytorialnego wybrane do badania.

Rodzaj JST	Dokument strategiczny
Gmina	
Bieruń	Strategia Rozwoju Sportu i Rekreacji w Gminie Bieruń na lata 2014-2020
Lipie	Strategia rozwoju sportu i rekreacji w gminie Lipie na lata 2015-2020
Lubartów	Strategia Promocji Produktu Turystycznego Ziemi Lubartowskiej
Sanok	Strategia Rozwoju Gminy Sanok na lata 2016 -2023
Łańcut	Strategia Rozwoju Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Łańcucie na lata 2015-2020
Sędziszów	Strategia rozwoju gminy Sędziszów na lata 2013-2020
	Projekt Budowa bazy turystyczno-kulturalno-rekreacyjnej w Sędziszowie przy ulicy Sportowej
Skawina	Program rozwoju sportu i rekreacji w gminie Skawina na lata 2016-2020+
Łława	Strategia rozwoju sportu w mieście Łława na lata 2017-2015
Kościerzyna	Strategia Rozwoju Sportu i Rekreacji i w gminie miejskiej Kościerzyna na lata 2016-2025
Starachowice	Strategia Rozwoju Sportu w Starachowicach w latach 2009 - 2015 i na lata następne
Zagańsk	Strategia Rozwoju Sportu i Rekreacji w Gminie Zagańsk na lata 2015-2024
Mrągowo	Strategia rozwoju sportu i wolontariatu sportowego dla Mrągowo „SPORT ZMIENIA”
Ozorków	Strategia Rozwoju Sportu w Gminie Miasta Ozorków na lata 2014-2020
Ciechocin	Strategia Rozwoju Gminy Ciechocin na lata 2016-2025
Świecie	Strategia rozwoju sportu w gminie Świecie

¹⁵ Baza Dobrych Praktyk (www.dobrepraktyki.pl) to przedsięwzięcie Związku Gmin Wiejskich RP, Związku Miast Polskich i Związku Powiatów Polskich realizowanym. Od 2007 roku gromadzi opisy dobrych i sprawdzonych rozwiązań z zakresu doskonalenia zarządzania usługami publicznymi i rozwojem jednostek samorządu terytorialnego, w tym rozwojem instytucjonalnym, a od 2013 roku także współpracą międzysamorządową.

Rodzaj JST	Dokument strategiczny
Wołomin	Program Rozwoju Sportu w Gminie Wołomin na lata 2018-2023
Goleniów	Program Rozwoju Kultury Fizycznej Gminy Goleniów na lata 2010 - 2025
Grodzisk Wielkopolski	Strategia Rozwoju Sportu i Rekreacji w Mieście i Gminie Grodzisk Wielkopolski na lata 2008-2017
Łobżenica	Strategia Rozwoju Gminy Łobżenica na lata 2015-2025
Drwinia	Strategia Rozwoju Gminy Drwinia do roku 2024
	Projekt Utworzenie lokalnych ogólnodostępnych stref rekreacji na obszarze gmin: Bochnia, Drwinia, Koszyce, Rzezawa, Szczurowa
Nowa Sól	Strategia Rozwoju Gminy Nowa Sól na lata 2015-2020
Zabierzów	Strategia Rozwoju Gminy Zabierzów na lata 2014-2020
Górno	Strategia Rozwoju Gminy Górno do 2020 roku
Kościan	Strategia rozwoju gminy Kościan
Powiat	
m. Rzeszów	Strategia Rozwoju Sportu Miasta Rzeszowa do 2020 roku
m. Tychy	Program rozwoju sportu miasta Tychy na lata 2016-2020
cieszyński	Strategia Rozwoju Powiatu Cieszyńskiego na lata 2017-2025
dąbrowski	Strategia rozwoju Powiatu Dąbrowskiego na lata 2014 - 2020
kaliski	Strategia rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021
m. Gorzów Wielkopolski	Strategia rozwoju sportu i turystyki Gorzowa Wielkopolskiego do 2026 roku
Województwo	
Śląskie	Strategia Rozwoju Sportu w Województwie Śląskim do 2020 roku
	Program Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+
Podkarpackie	Strategia Rozwoju Województwa-Podkarpackie 2020

Źródło: Opracowanie własne

W ramach studium przypadku dokonano analizy dokumentów strategicznych zawierających informacje dotyczące zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty odnoszących się do spraw kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych.

Na podstawie analizy dokumentu dedykowanego każdej jednostce samorządu terytorialnego wskazano informacje w zakresie: obecnego stanu infrastruktury sportowej, obranych kierunków działań oraz wskazania informacji dodatkowych, w tym szczególnie podjętych działań/rozwiązań, które można wskazywać, jako przykłady dobrych praktyk.

Podejmowane przez jednostki samorządu terytorialnego działania w zakresie sportu, rekreacji i turystyki dotyczą zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lokalnych w tym zakresie, jakim jest **baza sportowo-rekreacyjna i jej stan**. Właściwie w przypadku każdej z jednostek samorządu terytorialnego wskazano na **potrzebę jej rozwijania, modernizowania i dostosowania do potrzeb na przykład osób niepełnosprawnych** i ujęto ją w kluczowych obszarach/kierunkach działania.

Gmina Drwinia realizująca projekt *Utworzenie lokalnych ogólnodostępnych stref rekreacji na obszarze gmin: Bochnia, Drwinia, Koszyce, Rzezawa, Szczurowa* jest przykładem, że sukces realizacji takich projektów może zostać osiągnięty dzięki współpracy opartej na dialogu, zaufaniu i współodpowiedzialności za realizację zadania. W wyniku realizacji projektu *Utworzenie lokalnych*

ogólnodostępnych stref rekreacji na obszarze gmin: Bochnia, Drwinia, Koszyce, Rzezawa, Szczurowa, w 26 miejscowościach powstały strefy rekreacji, czyli miejsca aktywnego wypoczynku. Podjęte działania dążyły do poprawy istniejącego stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Gmina Sędziszów zadania dotyczące sportu i rekreacji realizowała także dzięki europejskim środkom finansowym. Celem projektu *Budowa bazy turystyczno-kulturalno-rekreacyjnej w Sędziszowie przy ulicy Sportowej* było stworzenie odpowiednich warunków do uprawiania sportu i wypoczynku wszystkich mieszkańców gminy, a szczególnie dzieci i młodzieży. Projekt obejmował realizację takich przedsięwzięć, jak na przykład strzeżone kąpielisko, boisko, plac zabaw, korty tenisowe.

Dokumenty strategiczne, które poddano analizie, zostały poprzedzone pracą w różnym zakresie. Wiele z nich jest wypadkową charakterystyki obszaru danej jednostki samorządu terytorialnego, wyników badań ankietowych zrealizowanych wśród mieszkańców, wyników warsztatów z mieszkańcami i przedstawicielami instytucji/organizacji działających w obszarze sportu i rekreacji oraz dokonanie analizy SWOT. **Działania gminy Mrągowo, która przygotowała Strategię rozwoju sportu i wolontariatu sportowego dla Mrągowo „SPORT ZMIENIA”, są dobrym przykładem prac dotyczących przygotowania dokumentu strategicznego.** Do prac, poza mieszkańcami i pracownikami Urzędu Miasta, zaproszono przedstawicieli Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacji Volunteers for Sport, a także wolontariuszy Mazurskiego Stowarzyszenia Inicjatyw Sportowych.

W tworzeniu dokumentów wykorzystywano także inne, często autorskie rozwiązania. W *Strategii Gminy Sanok na lata 2016-2023*, wykorzystano narzędzie o nazwie **RegioStrateg**. Opiera się na zestawieniu ściśle dobranych aktualnych 120 wskaźników statystycznych pochodzących z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Dzięki temu, że wszystkie dane mają to samo źródło możliwe jest ich porównywanie i analizowanie.

Dostrzegając potencjał aktywności społecznej wśród mieszkańców Gminy Mrągowo, zaproponowano działanie dotyczące **rozwoju wolontariatu sportowego we wszystkich grupach wiekowych i społecznych.**

Rozwojowi sportu i rekreacji sprzyjają również mocno sprofilowane działania skupiające się na przykład na tworzeniu produktów turystycznych. Przykładem podjętych działań w tym zakresie jest Gmina Lubartów, która, wykorzystując odbywające się od kilku lat Święto Roweru, wypracowała i przygotowała *Strategię Promocji Produktu Turystycznego Ziemi Lubartowskiej*. Lubartów zbudował swoją ofertę na długoletniej tradycji Święta Roweru, przy okazji promując Ziemię Lubartowską, jej walory i atrakcje.

Działania promocyjne mogą być realizowane również w oparciu na przykład o **Program Sportowych Ambasadorów**, który jako działanie mające się przyczynić do osiągnięcia założonych celów pojawiło się w dokumencie strategicznym Miasta Tychy. Zaproponowano, że przy jego tworzeniu można wykorzystać podobne, już funkcjonujące rozwiązania na innych rynkach spotkań np. biznesowych. Należy zidentyfikować osoby znaczące w swoich dyscyplinach, związane z miastem a następnie przygotować dla nich materiały promujące miasto. Będąc w stałym kontakcie z takimi osobami można je wspierać w procesie starania się o pozyskanie dla miasta znaczących imprez sportowych.

Warto podkreślić **działania, które wykorzystują naturalne zasoby i atuty poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego.** Dotyczą one:

- ⇒ **położenia** danej jednostki samorządu terytorialnego - powiat cieszyński zaplanował m.in. rozwijanie istniejącego polsko-czeskiego systemu informacyjnego 'Infoereg'. Województwo podkarpackie wskazało na partnerstwa służące turystyce przyjazdowej do województwa, które dotyczyć będą zarówno województw sąsiednich oraz przygranicznych regionów Słowacji i Ukrainy.
- ⇒ **walorów przyrodniczych** danego obszaru. W dokumencie strategicznym Gminy Zabierzów wskazać można na zapisy dotyczące niewykorzystanego potencjału turystyczno-rekreacyjnego gminy, której obszar jest jednym z najbardziej atrakcyjnych w otoczeniu Krakowa. Tworzenie coraz nowszych atrakcji turystyczno-rekreacyjnych i produktów przynoszących dochody przyciągnięciem turystów zagranicznych odwiedzających pobliski Kraków.
- ⇒ **zachowania dziedzictwa kulturowego**. Województwo śląskie, projektując strategię do roku 2020, zaplanowało działania związane zarówno z wykorzystaniem walorów przyrodniczych (Śląskie. Aktywni zimą - promocją sportów zimowych; Śląskie. Letnia energia - promocja sportów letnich), ale także skupiające się na wykorzystaniu unikalnych dla obszaru zasobów (rozwój Szlaku Zabytków Techniki województwa śląskiego, czy też Velo Silesia - trasy rowerowe biegnące dawnymi szlakami kolejowymi). Z kolei Gmina Nowa Sól zaplanowała wykorzystanie potencjału mostu kolejowego na Odrze, wykorzystanie potencjału zamkniętej linii kolejowej Nowa Sól - Wolsztyn czy też organizacja wydarzeń kulturalnych, bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej.

Zasadne jest również **podejmowanie działań skierowanych do konkretnych grup mieszkańców** danej jednostki samorządu terytorialnego. Przykładem są działania skierowane do osób niepełnosprawnych (kluczowe jest często przystosowanie infrastruktury do ich potrzeb) czy osób starszych, dziewcząt (oferta sportowa ma zawierać elementy profilaktyki) bądź całych rodzin.

Wśród zaproponowanych rozwiązań, przykładów działań, wyróżniono takie, które wskazać można jako „dobrą praktykę”:

- ⇒ **Bezpieczeństwo imprez masowych**. Przystosowanie zgodnie z Ustawą obiektów sportowych do przeprowadzenia imprez masowych, założenie monitoringu na obiektach sportowych, szkolenia służb porządkowych oraz edukowanie uczestników widowisk sportowych przyczynić ma się do zwiększenia bezpieczeństwa przy organizacji i tworzeniu imprez sportowych. Działania w tym zakresie zapanowała Gmina Świecie.
- ⇒ **Wspieranie rozwoju turystyki i usług okołobiznesowych**. Gmina Łobżenica, wykorzystując warunki sprzyjające rozwojowi usług turystycznych przy założeniu, że turystyka może być jednym z kół zamachowych gospodarki lokalnej, zaplanowała projekty związane z poprawą stanu infrastruktury sportowej oraz rozwojem turystyki. Podejmowane działania dotyczyć mają również usług okołobiznesowych.
- ⇒ **Osiedlowe Centra Sportowe w Tychach**, które powstały pod nadzorem MOSiRu i zajęły się promowaniem sportu na osiedlach. W 2010 roku funkcjonowało siedem OCS-ów, dostępnych dla wszystkich mieszkańców osiedli.
- ⇒ Zbliżony do powyższego działania jest **Program Trener Osiedlowy** realizowany z wykorzystaniem obiektów miasta oraz zasobów gorzowskiej Akademii Wychowania Fizycznego (infrastruktury i kadry). Są to otwarte, bezpłatne zajęcia dla dzieci organizowane w wy-

branych lokalizacjach. Celem programu jest poprawa sprawności fizycznej, korzyści odnoszą także studenci zaangażowani w prowadzenie zajęć.

- ⇒ Gorzów Wielkopolski to powiat, w którym dostrzeżono potrzebę **integracji gorzowskich środowisk sportowych i kibicowskich**. Zauważono konieczność podjęcia działań integracyjnych pomiędzy środowiskami związanymi z poszczególnymi klubami. Dotychczasowa sytuacja nie przyczynia się do rozwoju sportu profesjonalnego oraz negatywnie wpływa na wizerunek miasta.
- ⇒ W dokumentach kilku jednostek samorządu terytorialnego wskazano na planowanie działań związanych z **turystyką sportową**. Podejmowanie działań w tym obszarze skupia się na realizacji celu dotyczącego budowania marki i jej promocji. Działania w tym zakresie zaplanowała Gmina Grodzisk Wielkopolski, która wskazuje na posiadanie atrakcyjnej oferty jako bazy dla klubów sportowych i narodowej kadry piłkarskiej.

Zapisy dotyczące finansowania zaplanowanych działań, których realizacja przyczynić ma się do osiągnięcia celów skupiają się w dokumentach strategicznych na wskazaniu potencjalnych źródeł ich finansowania.

Z jednej strony, **jednostki samorządu terytorialnego zabezpieczają w swoim budżecie środki na realizację poszczególnych zadań i przedsięwzięć**, z drugiej mają świadomość, że **niezbędne jest również pozyskiwanie środków zewnętrznych**. W katalogu możliwości tych drugich wskazywano najczęściej na:

- ⇒ Środki z budżetu województwa (Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki) oraz środki z budżetu państwa (programy i dotacje udzielane przez Ministerstwo Sportu i Turystyki);
- ⇒ Środki unijne;
- ⇒ Środki dedykowane konkretnym obszarom/grupom społecznym (Polski Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych ASOS);
- ⇒ Środki, z których korzystać mogą organizacje pozarządowe (Fundusz Inicjatyw Obywatelskich);
- ⇒ Środki od osób prywatnych, sponsorów, partnerów biznesowych.

Dokonując analizy poszczególnych dokumentów strategicznych uwagę zwraca zarówno proces ich przygotowania, jak również jakość zawartych w niej informacji dotyczących sportu, rekreacji czy turystyki. Wiele jednostek samorządu terytorialnego dostrzega istotną rolę aktywności fizycznej i konieczność dbania o ten obszar. Zaplanowane działania w dużej mierze ciągle skupiają się na stworzeniu właściwych i atrakcyjnych warunków do uprawiania sportu. Dostrzega się konieczność dopasowania oferty do potrzeb i możliwości poszczególnych grup wiekowych, czy posiadających pewne ograniczenia lub specjalne wymagania. Przy planowaniu działań dostrzega się także konieczność oddzielania sportu wyczynowego od sportu rekreacyjnego czy też sportu dzieci i młodzieży. Jednostki samorządu terytorialnego starają się wykorzystać swój potencjał, unikalne zasoby w tworzeniu projektów i programów skierowanych zarówno do mieszkańców, jak i potencjalnych turystów.

Opis wyników badania Moduł: Opinia społeczna

Charakterystyka respondentów

Badanie techniką CATI przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 1067 Polaków. W tabeli poniżej przedstawiono rozkład próby badawczej ze względu na poszczególne kryteria.

Tabela 26. Charakterystyka respondentów.

Płeć					
Kobieta	556	52,1%	Mężczyzna	511	47,9%
Wiek					
15-24 lat	138	12,9%	45-54 lat	155	14,5%
25-34 lat	195	18,3%	55-64 lat	179	16,8%
35-44 lat	194	18,2%	65 i więcej	206	19,3%
Status zawodowy					
Student/uczeń	77	7,2%	Bezrobotny/poszukujący pracy	8	0,7%
Emeryt/rencista	262	24,6%	Przedsiębiorca (działalność gospodarcza)	12	1,1%
Pracujący	672	63,0%	Przebywam w domu	36	3,4%
Status rodzinny					
Kawaler/panna	180	16,9%	Rozwódnik/rozwódka	14	1,3%
Żonaty/zamężna	692	64,9%	Wdowiec/wdowa	59	5,5%
W związku nieformalnym	81	7,6%	Odmowa odpowiedzi	41	3,8%
Dzieci					
Tak	297	27,8%	Nie	770	72,2%
Osoby z niepełnosprawnością					
Tak	28	2,6%	Nie	1039	97,4%
Dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym					
Od 501 do 1000 zł	23	2,1%	Od 2501 do 3500 zł	68	6,4%
Od 1001 do 1500 zł	66	6,2%	Powyżej 3500 zł	28	2,6%
Od 1501 do 2000 zł	162	15,2%	Odmowa odpowiedzi	542	50,8%
Od 2001 do 2500 zł	178	16,7%			
Miejsce zamieszkania					
Wieś	69	6,5%	Miasto 100-200 tysięcy mieszkańców	184	17,2%
Miasto do 20 tysięcy mieszkańców	47	4,4%	Miasto 200-500 tysięcy mieszkańców	143	13,4%
Miasto 20-50 tysięcy mieszkańców	294	27,6%	Miasto powyżej 500 tysięcy mieszkańców	90	8,4%
Miasto 50-100 tysięcy mieszkańców	240	22,5%			
Województwo					
Dolnośląskie	82	7,7%	Podkarpackie	59	5,5%
Kujawsko-pomorskie	58	5,4%	Podlaskie	33	3,1%
Lubelskie	60	5,6%	Pomorskie	63	5,9%
Lubuskie	28	2,6%	Śląskie	128	12,0%
Łódzkie	70	6,6%	Świętokrzyskie	35	3,3%
Małopolskie	93	8,7%	Warmińsko-mazurskie	40	3,8%
Mazowieckie	147	13,8%	Wielkopolskie	95	8,9%
Opolskie	28	2,6%	Zachodniopomorskie	48	4,5%

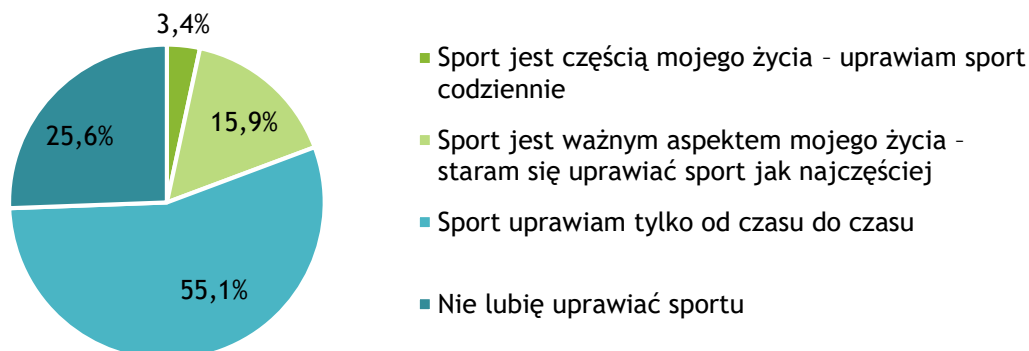
Źródło: badanie CATI

Aktywność sportowa Polaków

Ponad połowa (55,1%) ankieterowanych uprawia sport tylko od czasu do czasu, natomiast co czwarty (25,6%) nie lubi tego rodzaju aktywności. Co szósty (15,9%) badany uważa, że sport jest ważnym aspektem jego życia i stara się go uprawiać jak najczęściej, podczas gdy zaledwie 3,4% respondentów codziennie jest aktywnych fizycznie - sport jest częścią ich życia.

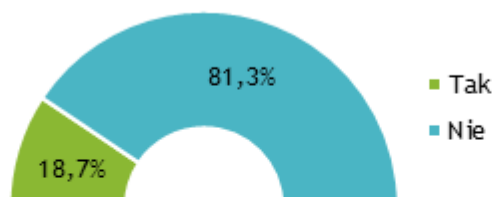
Wykres 43. Proszę wskazać, które z poniższych stwierdzeń najtrafniej opisuje Pana/Panią (N=1067)

Źródło: badanie CATI

Mniej niż jedna piąta (18,7%) uczestników badania przyznała, że w okresie powyżej miesiąca uprawiała sport minimum dwa razy w tygodniu.

Wykres 44. Czy w okresie powyżej miesiąca uprawiał(a) Pan(i) sport co najmniej 2 razy w tygodniu? (N=1067)

Źródło: badanie CATI

Młodzież oraz rodzice dzieci do 18 roku życia uczestniczący w zogniskowanych wywiadach grupowych to aktywni fizycznie respondenci, którzy uprawiają różne sporty i przyznają, że robią to dla przyjemności. Starają się również łączyć tę przyjemność z użytecznością, np. poprzez korzystanie z roweru jako środka transportu (dojazd do pracy). Sporty uprawiane przez wymienione grupy to najczęściej pływanie, jazda na rowerze, bieganie oraz gry zespołowe, takie jak koszykówka, siatkówka czy piłka nożna. Uprawianie sportu jest dla młodzieży ważne, ponieważ pozwala integrować się z rówieśnikami.

„Lubię chodzić na basen, szczególnie jak jest gorąco. To taka forma sportu, która łączy wysiłek z odpoczynkiem. Dużo jeżdżę na rowerze, który jednocześnie jest dla mnie dobrym środkiem transportu, łączy szybkość z mobilnością. Dodatkowo jest to dobre dla zdrowia i dla integracji z kolegami.”

Źródło: uczestnik badania FGI

„W moim przypadku rower to przyjemność i łatwy dojazd do pracy”

Źródło: uczestnik badania FGI

Aż 85,1% (suma odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam”) ankieterowanych zgadza się z tym, że w ich miejscu zamieszkania jest wystarczająca ilość miejsc do uprawiania sportu, natomiast co dziewiąty (11,5%) sądzi przeciwnie. Zdaniem 82,3% badanych oferta do uprawiania sportu w ich miejscu zamieszkania jest bogata i każdy znajdzie coś dla siebie. Cztery na pięć osób zgadzają się z tym, że z szerokiej oferty sportowej w miejscu zamieszkania mogą korzystać dzieci uczęszczające do szkoły podstawowej (80,7% odpowiedzi twierdzących) oraz młodzież uczęszczająca

ca do szkoły ponadpodstawowej (80,2% odpowiedzi twierdzących). Podobny odsetek badanych (80,5%) twierdzi, że dorośli mogą korzystać z szerokiej oferty sportowej w miejscu zamieszkania. Niespełna trzy czwarte respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że seniorzy mogą korzystać z szerokiej oferty sportowej w miejscu zamieszkania, przy czym aż co dziewiąty (11,7%) nie ma opinii na ten temat.

Osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu częściej wskazywały odpowiedzi zdecydowanie tak, raczej tak w odniesieniu do wszystkich stwierdzeń. Największą różnicę odnotowano w przypadku stwierdzenia „Seniorzy mogą korzystać z szerokiej oferty sportowej w miejscu zamieszkania” - 14,5% więcej odpowiedzi pozytywnych aniżeli wśród ogółu respondentów (87,5%).

Wykres 45. Proszę ustosunkować się poniższych stwierdzeń dotyczących kultury fizycznej (N=1067)

Źródło: badanie CATI

Osoby dorosłe uczestniczące w zogniskowanym wywiadzie grupowym, jako główne elementy istotne przy uprawianiu sportu przez osoby w ich wieku wskazały bliskość obiektu sportowego, koszty, jakie wiążą się z danym sportem, ilość czasu wolnego, jakim się dysponuje czy oferta danego ośrodka. Zdarza się, że wybierany jest ośrodek zlokalizowany dalej od miejsca zamieszkania, ale posiadający bogatsze lub nowocześniejsze zaplecze.

„Jakość ośrodka też ma znaczenie, wolę jechać dalej do dobrego, czystego, przyjaznego obiektu, niż np. korzystać z bliskiego, ale niezbyt atrakcyjnego.”

Źródło: uczestniczka badania FGI

„Też wolę jechać kawatek dalej, zapłacić niewiele więcej, mieć fajny basen, saunę i jacuzzi na miejscu.”

Źródło: uczestniczka badania FGI

„A ja znowu wybieram obiekt, gdzie jest tylko sam basen, bo jest mniejszy tłok właśnie ze względu na brak dodatkowych atrakcji typu sauna czy jacuzzi”

Źródło: uczestnik badania FGI

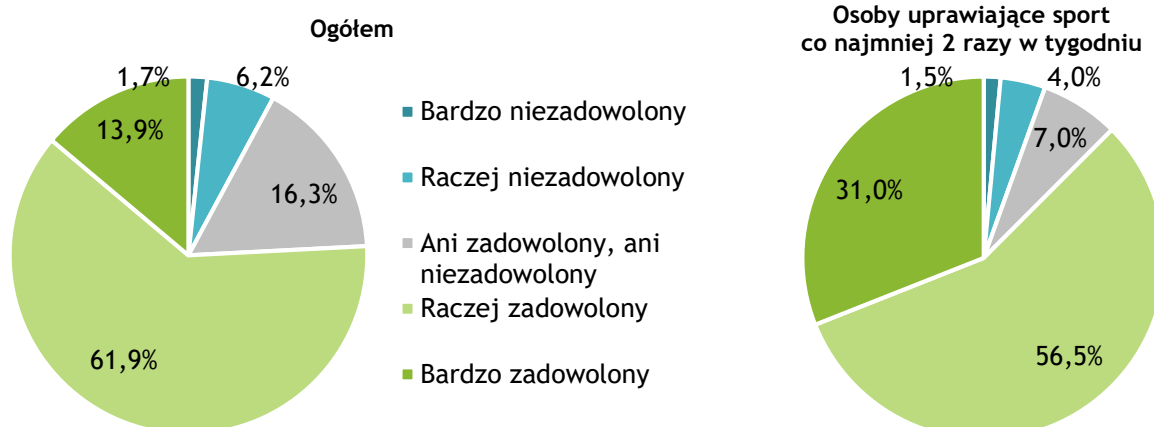
Dla osób młodych kluczowymi kwestiami związanymi z uprawianiem sportu są: dostępność komunikacyjna obiektów, ich dobry stan techniczny, wyposażenie oraz zapewnienie bezpieczeństwa, przede wszystkim zabezpieczenia prywatnych rzeczy.

Działania podejmowane przez jst

Co siódmy (13,9%) badany jest bardzo zadowolony z działań z zakresu kultury fizycznej podejmowanych w miejscu zamieszkania przez jednostkę samorządu terytorialnego. Z kolei trzy na pięć (61,9%) osób jest raczej zadowolonych z tego powodu. Niezadowolone w tym temacie wyraziło łącznie 7,9% ankietowanych, a co szósty (16,3%) ma opinię umiarkowaną.

Osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu są bardziej zadowolone z działań z zakresu kultury fizycznej podejmowanych w miejscu zamieszkania przez jst. Warto podkreślić, iż co trzecia osoba uprawiająca regularnie sport jest bardzo zadowolona z działań realizowanych przez jst.

Wykres 46. Czy jest Pan(i) ogólnie zadowolony(a) z działań z zakresu kultury fizycznej podejmowanych w miejscu zamieszkania przez jst? (ogółem N=1067; osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu N=200)

Źródło: badanie CATI

Dorośli uczestnicy zogniskowanego wywiadu grupowego również wyrazili zadowolenie z działań w zakresie kultury fizycznej, które mają miejsce w okolicy ich zamieszkania. Doceniają różnorodność tej oferty, dopasowanie do różnych potrzeb. Zauważono jednak, że w obszarach o gęstszej zabudowie oferta ta jest mniejsza, wręcz niewystarczająca. Pomimo dostrzegania poprawy w dostępności do oferty rekreacyjno-sportowej, nadal jest ona zbyt uboga.

Rodzice dzieci do 18. roku życia dostrzegają pozytywne zmiany, jakie zachodzą od kilku lat w zakresie kultury fizycznej. Ważne jest, aby stale poszerzać ofertę dostępną dla mieszkańców. Rodzice zwrócili uwagę na lokowanie siłowni plenerowych w bezpośrednim sąsiedztwie placów zabaw (ogrodzonych), dzięki czemu możliwe będzie jednoczesne uprawianie sportu przez rodziców i spędzenie czasu na świeżym powietrzu przez dzieci. Takie działania mogą także zachęcić dzieci do uprawiania sportu wraz z rodzicami.

Z punktu widzenia młodzieży uczestniczącej w wywiadzie grupowym, w ich miejscu zamieszkania przeważnie znajduje się wystarczająca oferta sportowo-rekreacyjna, choć pojawiły się zastrzeżenia, że istniejące obiekty, np. siłownie plenerowe, adresowane są głównie do osób starszych, a więc młodzi nie odczuwają pożytku z ich istnienia.

W opinii seniorów, zmiany zachodzące w ostatnich latach w zakresie kultury fizycznej należy ocenić pozytywnie. Istotne jest dla tej grupy przygotowanie oferty specjalnie dla nich, tak aby była dostosowana do ich zainteresowań oraz możliwości wynikających ze stanu zdrowia.

Spośród szeregu działań z zakresu kultury fizycznej realizowanych w miejscu zamieszkania respondenci w największym stopniu bardzo zadowoleni są z organizowanych imprez sportowo-rekreacyjnych i turystycznych (37,1% wskazań) oraz tworzenia i udostępniania bazy rekreacyjnej

(36,6%). Ponadto co trzeci ankietowany bardzo zadowolony jest z organizowania zajęć sportowych i rekreacyjnych, jak również z rozwijania usług w zakresie rekreacji ruchowej (po 33,8% wskazań). Oceny negatywne stanowią niewielki odsetek udzielonych odpowiedzi. Najwięcej osób bardzo niezadowolonych z działań z zakresu kultury fizycznej w ich miejscu zamieszkania negatywie wypowiedziało się o organizowaniu nauki pływania (4,8% wskazań „bardzo niezadowolony”) oraz z organizacji zajęć gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej, jak również z podejmowania działań związanych z aktywnością fizyczną osób niepełnosprawnych (po 3,7% odpowiedzi). Szczegółowe oceny zadowolenia z różnego typu działań organizowanych w miejscu zamieszkania przedstawia kolejna tabela.

Tabela 27. Proszę ocenić poszczególne działania z zakresu kultury fizycznej realizowane w miejscu zamieszkania (N=1067)

Wyszczególnienie	Bardzo niezadowolony	Raczej niezadowolony	Ani zadowolony, ani niezadowolony	Raczej zadowolony	Bardzo zadowolony	Nie wiem, trudno powiedzieć
Organizowanie zajęć sportowych i rekreacyjnych (np. aerobik, piłka nożna, szachy)	2,1%	3,0%	16,8%	38,8%	33,8%	5,5%
Organizowanie współzawodnictwa sportowego (m.in. zawodów sportowych)	2,1%	3,2%	16,4%	41,2%	32,3%	4,8%
Organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych i turystycznych	2,0%	3,6%	15,7%	37,6%	37,1%	4,1%
Zapewnienie kadry instruktorów do prowadzenia zajęć rekreacyjnych	2,9%	4,4%	16,6%	36,6%	31,5%	8,0%
Rozwijanie usług w zakresie rekreacji ruchowej	3,2%	5,2%	18,2%	34,5%	33,8%	5,2%
Tworzenie i udostępnianie bazy sportowo-rekreacyjnej	2,6%	4,6%	14,2%	37,9%	36,6%	4,2%
Prowadzenie wypożyczalni sprzętu sportowego i turystycznego	3,5%	5,0%	17,0%	35,3%	31,5%	7,8%
Organizowanie nauki pływania	4,8%	4,8%	15,6%	33,4%	33,3%	8,2%
Stwarzanie bezpiecznych i higienicznych warunków prowadzenia zajęć	3,3%	3,7%	16,9%	36,6%	31,1%	8,3%
Organizacja zajęć gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej	3,7%	4,3%	12,4%	35,8%	29,8%	14,0%
Podejmowanie działań związanych z aktywnością fizyczną osób niepełnosprawnych	3,7%	3,7%	11,2%	32,7%	29,0%	19,7%
Inne	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,3%	99,5%

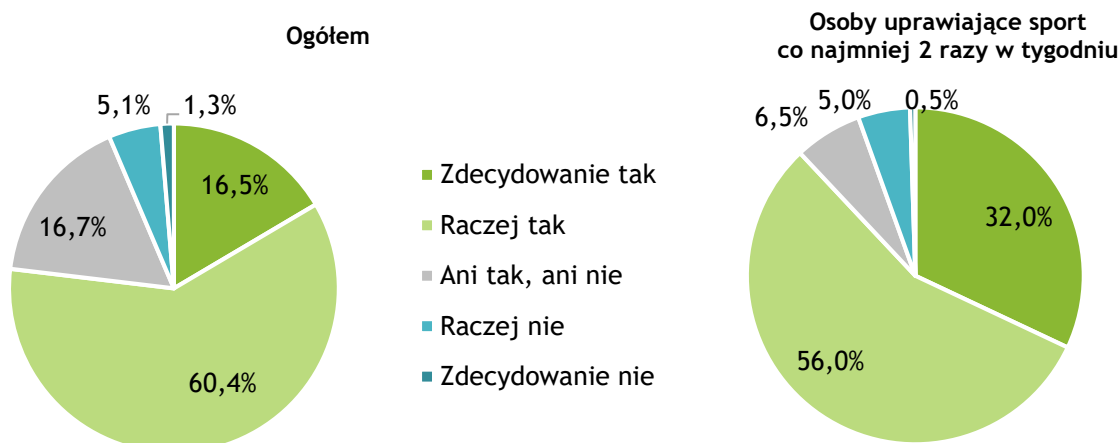
Źródło: badanie CATI

Trzech na czterech (76,9%) ankietowanych jest zdania, że działania podejmowane w ich miejscu zamieszkania w zakresie kultury fizycznej są wystarczające. Jednocześnie co piąty (21,8%) uważa przeciwnie. Uzasadniane jest to najczęściej zbyt małą liczbą obiektów sportowych - respondentom brakuje basenów, hal sportowych czy dróg dla rowerów. Braki odczuwane są także w zakresie ubogiej oferty zajęć - zgłoszone zastrzeżenia dotyczą niewystarczającej ilości zajęć dla mieszkańców w różnym wieku - zarówno dzieci, jak i seniorów oraz dorosłych.

Osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu uważają, że działania jakie realizowane są w miejscu zamieszkania są wystarczające (88,0%).

Wykres 47. Czy działania podejmowane w miejscu zamieszkania w zakresie kultury fizycznej są wystarczające? (ogółem N=1067; osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu N=200)

Źródło: badanie CATI

Osoby dorosłe oraz seniorzy uczestniczący w zogniskowanych wywiadach grupowych uważają, że warto, by zajęcia sportowe prowadzone były przez darmowego instruktora. Pomógłby on osobom, które na własną rękę nie poradziłyby sobie wystarczająco dobrze lub wręcz przyczyniłby się do popularyzacji danego sportu, np. korzystania z tak powszechnego obiektu, jak siłownia plenerowa.

„A mnie się z kolei wydaje, że fajnie byłoby np. na tych plenerowych siłowniach, żeby był tam jakiś instruktor. W jakichś dogodnych godzinach mógłby pokazywać, jak się prawidłowo ćwiczy. Na pewno by się taka siłownia rozkręciła.”

Źródło: uczestniczka badania FGI

„Zawsze, jak się pojawi instruktor, to jest to wartość dodana, czy to w skateparku, czy na ścianie. Na pewno na takiej siłowni skorzystałyby i osoby starsze, i młodsze dzieci, bo może młodzież niekoniecznie.”

Źródło: uczestnik badania FGI

„Warto do takich zajęć sprecyzować dla jakiej grupy wiekowej są przeznaczone. Osobno dla starszych, osobno dla młodszych. Wydaje mi się, że to jest ważne.”

Źródło: uczestnik badania FGI

„Przydałby się na takich siłowniach jakiś instruktor, żeby pokazał, jak ćwiczyć i udzielił porady, co się powinno ćwiczyć, jak ktoś ma jakieś schorzenia, czego nie powinno się robić.”

Źródło: uczestnik badania FGI

Zdaniem badanej grupy dorosłych dobrym pomysłem jest organizacja lokalnych imprez sportowych dla mieszkańców. Sądzą, że obecnie obiekty nie są wystarczająco wykorzystane - mają potencjał, lecz nie organizuje się tam wydarzeń i zajęć sportowych, które sprawiłyby, że więcej osób by z nich skorzystało. Doceniliby także możliwość wypożyczenia sprzętu sportowego, gdyż problemem jest nierzadka sytuacja, że popołudniami niektóre obiekty, przede wszystkim przyszkolne, są nieczynne.

„Niestety, stoły do ping-ponga i do szachów służą raczej do picia piwa, a nie do grania. Gdyby samorządy zaczęły organizować tam jakieś zajęcia, na pewno by się to zmieniło.”

Źródło: uczestniczka badania FGI

Młodzież również jest zdania, że istniejące obiekty powinny być wyposażone w sprzęt, który można byłoby wypożyczyć i bez problemu w pełni korzystać z danych miejsc.

„Wydaje mi się, że boiska powinny być zaopatrzone w sprzęt do gier zespołowych. I wydaje mi się, że warto byłoby też pomyśleć o jakichś wypożyczalniach rolek, desek itp.”

Źródło: uczestniczka badania FGI

Uważają, że obecna oferta imprez lokalnych jest wystarczająca - każdy może znaleźć coś interesującego. Doceniliby jednak możliwość skorzystania z pomocy darmowego instruktora. Sugerują również, że jednostka samorządu terytorialnego mogłaby organizować darmowe zajęcia bądź też tak planować rozwój infrastruktury sportowej, by była w jak największym stopniu wykorzystana, np. współpracując ze szkołami.

„U nas Ośrodek Sportu i Rekreacji jest połączony z pływalnią, halą i gimnazjum. Gimnazjum w ramach W-Fu ma zajęcia na pływalni i dużej hali. Uważam, że takie Orliki czy ośrodki powinny powstawać przy szkołach, żeby uczniowie mogli korzystać w ramach W-Fu.”

Źródło: uczestnik badania FGI

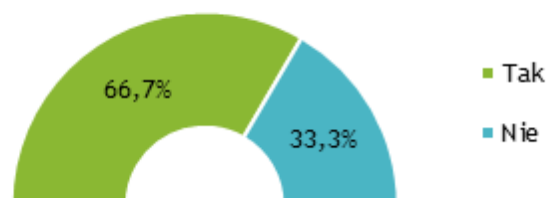
„Samorządy w dzielnicach mogłyby np. wykupywać jakieś darmowe wejścia albo zniżki w prywatnych ośrodkach, np. w stadninach. Mieszkańcy mogliby korzystać za darmo lub ze zniżką w jakichś określonych godzinach.”

Źródło: uczestniczka badania FGI

Obiekty infrastruktury sportowej

Dokładnie dwóch na trzech (66,7%) badanych korzysta z infrastruktury sportowej. Zdecydowanie częściej z infrastruktury sportowej korzystają osoby regularnie uprawiające sport (92,5% odpowiedzi twierdzących).

Wykres 48. Czy korzysta Pan(i) z obiektów infrastruktury sportowej? (N=1067)

Źródło: badanie CATI

Osoby, które z niej nie korzystają, najczęściej twierdzą, że obecna oferta nie jest dostosowana do ich potrzeb (27,3% wskazań). Wśród innych częstych uzasadnień niekorzystania z infrastruktury sportowej jest jej duża odległość od miejsca zamieszkania (17,5%), starszy wiek lub słabsze zdrowie respondenta (16,1%) albo brak czasu na tego typu aktywność (15,8%). W kolejnej tabeli przedstawiono wymienione przez ankietowanych powody, dla którego nie korzystają oni z infrastruktury sportowej.

Tabela 28. Dlaczego nie korzysta Pan(i) z obiektów infrastruktury sportowej? (N=355)

Wyszczególnienie	Odsetek
Oferta nie jest dostosowana do moich potrzeb	27,3%
Są daleko od miejsca zamieszkania	17,5%
Jestem w starszym wieku/stan zdrowia na to nie pozwala	16,1%

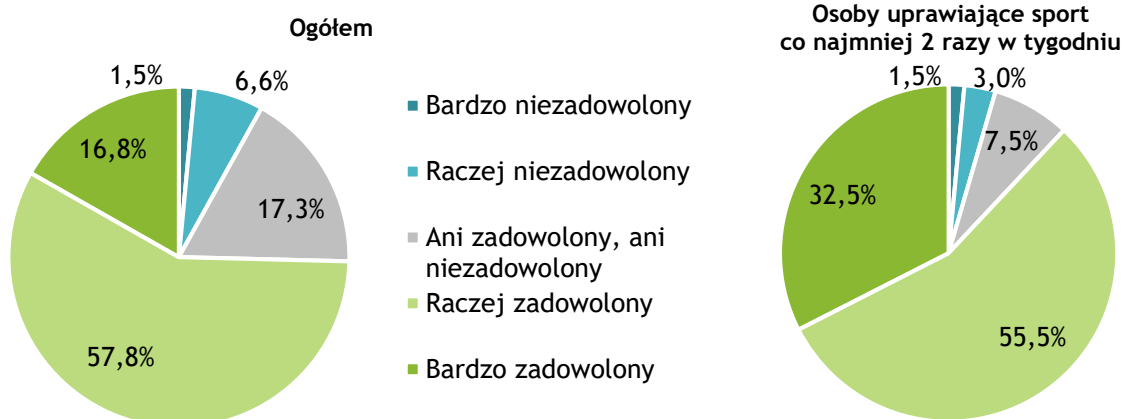
Wyszczególnienie	Odsetek
Brak czasu	15,8%
Obiekty ciągle są zajęte (zatłoczone)	7,6%
Zbyt wysoka cena biletu	6,8%
Nie czuję potrzeby/nie lubię uprawiania sportu	5,4%
Sprzęt słabej jakości	5,1%
Stan zdrowia na to nie pozwala	5,1%
Jest brudno	0,8%
Inne	4,5%

Źródło: badanie CATI

Wyraźnie ponad połowa (57,8%) ankietowanych jest bardzo zadowolona z infrastruktury sportowej znajdującej się w najbliższej okolicy, a co szosta (16,8%) osoba jest z niej raczej zadowolona. Niezadowolone w tym temacie wyraziło 8,1% respondentów, a 17,3% ma mieszane odczucia.

Osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu są bardziej zadowolone z infrastruktury sportowej znajdującej się w najbliższej okolicy niż ogół respondentów (suma odpowiedzi bardzo zadowolony, raczej zadowolony 88,0%).

Wykres 49. Czy jest Pan(i) ogólnie zadowolony(a) z infrastruktury sportowej znajdującej się w najbliższej okolicy? (ogółem N=1067; osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu N=200)

Źródło: badanie CATI

W opinii 57,5% respondentów dostępność obiektów infrastruktury sportowej w najbliższej okolicy zdecydowanie jest wystarczająca, a co piąty (19,0%) raczej podziela to zdanie. Co dziesiąty (9,9%) ankietowany uważa, że dostępność takich obiektów w okolicy jest niewystarczająca.

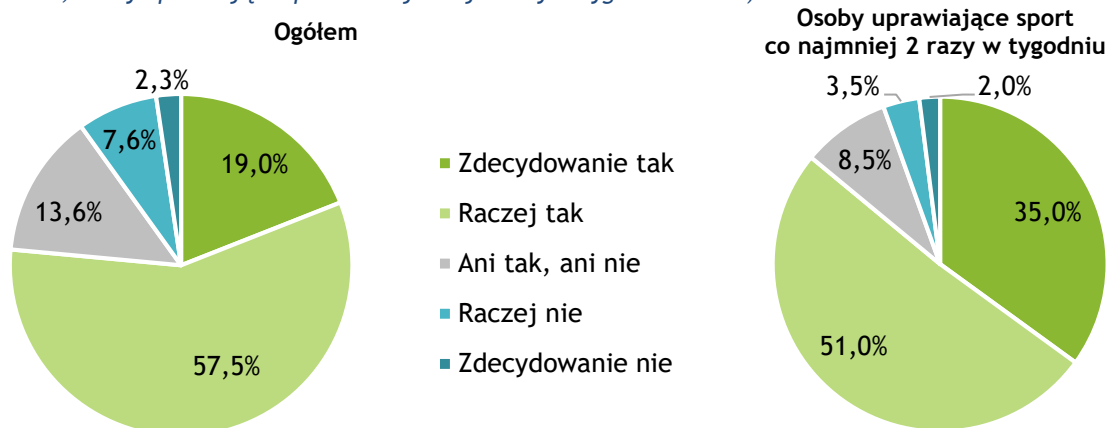
Osoby, które uprawiają regularnie sport uważają, że obiekty infrastruktury sportowej w najbliższej okolicy są dostępne. Osoby te częściej niż ogół respondentów wskazywały odpowiedzi zdecydowanie tak, raczej tak niż ogół respondentów (86,0%)

Wykres 50. Czy dostępność obiektów infrastruktury sportowej w najbliższej okolicy jest wystarczająca? (ogółem N=1067; osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu N=200)

Źródło: badanie CATI

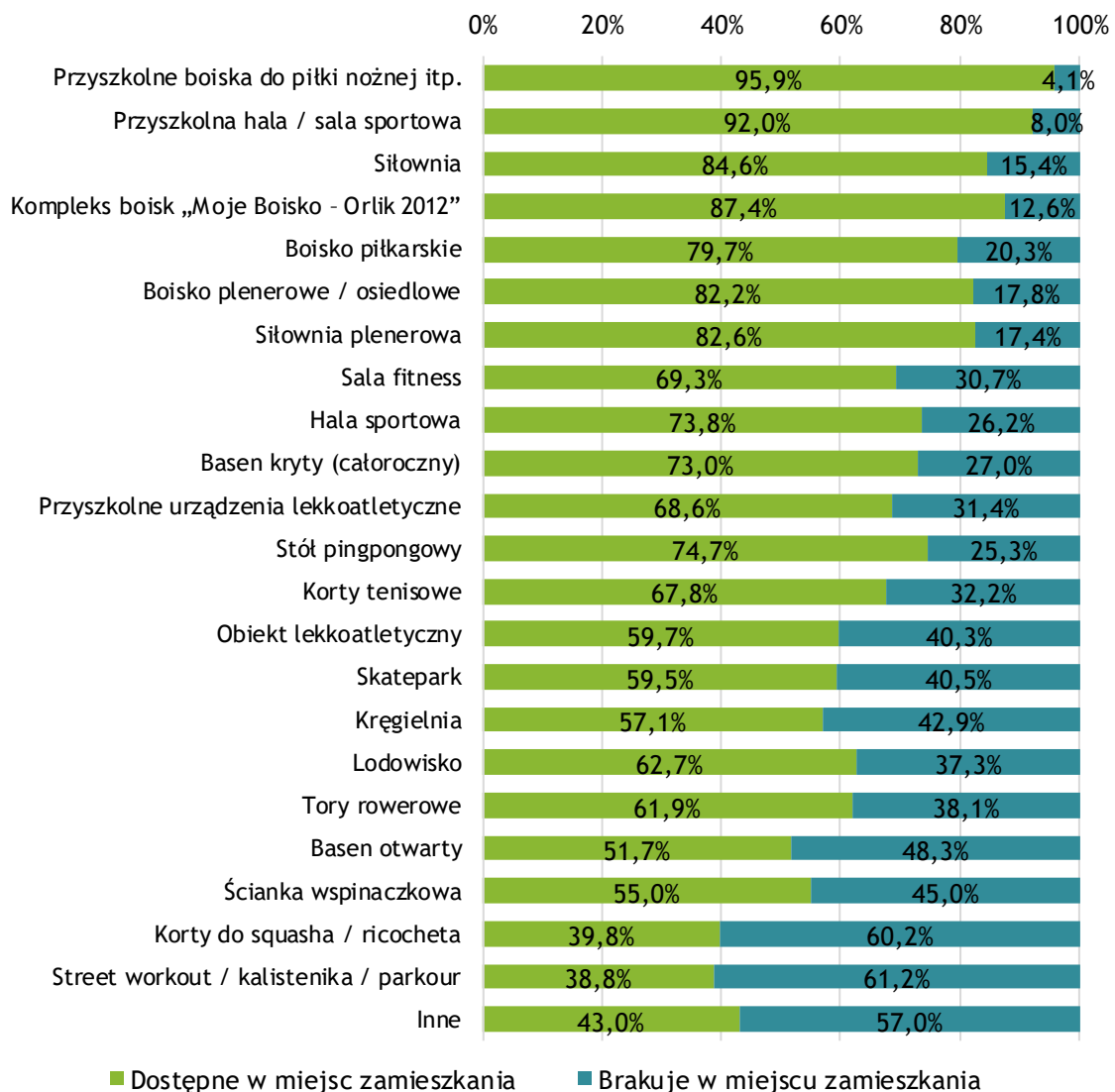
Spośród różnego typu obiektów sportowych najpowszechniejszymi są przyszkolne boiska do piłki nożnej / siatkówki / koszykówki - aż 95,9% ankietowanych wskazało je jako dostępne w miejscu zamieszkania. Niemal równie wysoką dostępnością charakteryzuje się przyszkolna hala / sala sportowa (92,0%). Kolejne powszechnie dostępne obiekty to kompleks boisk, wybudowanych w ramach programu „Moje Boisko - Orlik 2012” (87,4%) siłownia (84,6%), siłownia plenerowa (82,6%), boisko plenerowe / osiedlowe (82,2%) oraz boisko piłkarskie (79,7%).

Z drugiej strony obiektami, których najczęściej brakuje w miejscu zamieszkania, są street workout/kalistenika/parkour (61,2%), korty do squasha / ricocheta (60,2%), otwarty basen (48,3%), ścianka wspinaczkowa (45,0%), kręgielnia (42,9%), skatepark (40,5%) i obiekt lekkoatletyczny (40,3%).

Wykres 51. Które z obiektów infrastruktury sportowej znajdują się w Pan(i) miejscu zamieszkania, a których brakuje? (N=1067)

Źródło: badanie CATI

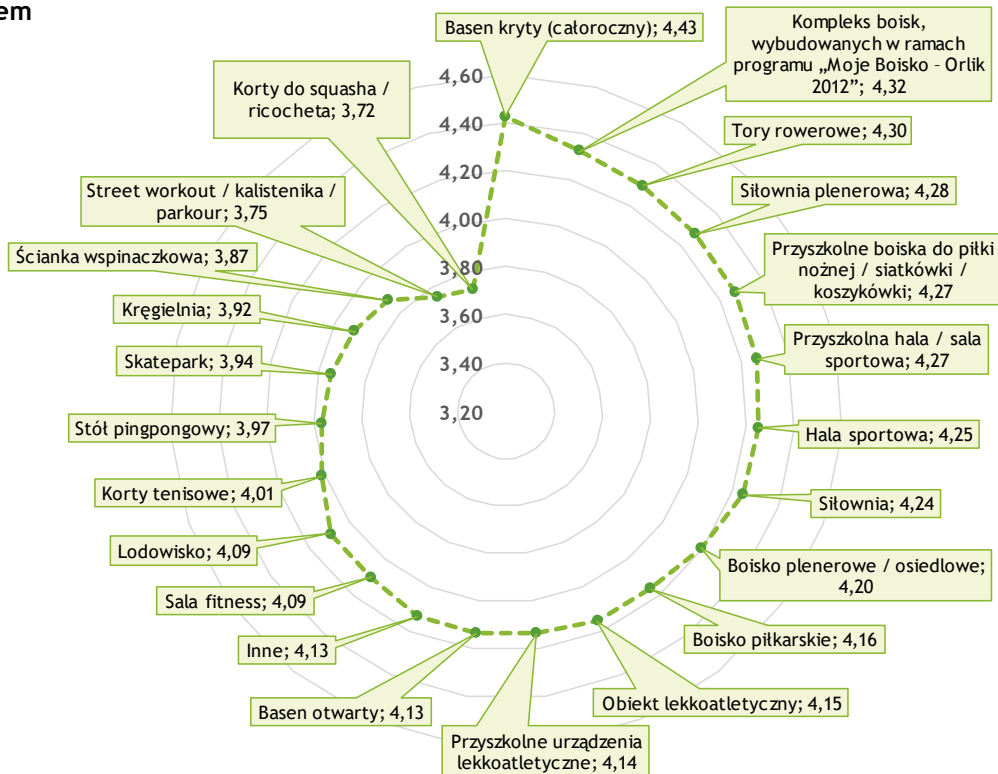
W opinii respondentów najistotniejszymi obiektami w miejscu zamieszkania są: basen kryty (całoroczny) (średnia ocena istotności 4,43 w skali od 1 do 5), kompleks boisk, wybudowanych w ramach programu „Moje Boisko - Orlik 2012” (ocena 4,32), tory rowerowe (ocena 4,3), siłownia plenerowa (ocena 4,28), przyszkolne boiska do piłki nożnej / siatkówki / koszykówki (ocena 4,27), przyszkolna hala / sala sportowa (ocena 4,27), hala sportowa (ocena 4,25) oraz siłownia (ocena 4,24).

Dla osób uprawiających sport co najmniej 2 razy w tygodniu do najważniejszych obiektów infrastruktury sportowej należą: Basen kryty (całoroczny) (ocena 4,63), Tory rowerowe (ocena 4,56), Przyszkolne urządzenia lekkoatletyczne (ocena 4,55), Siłownia plenerowa (ocena 4,53), Przyszkolne boiska do piłki nożnej itp. (ocena 4,52), Basen otwarty (ocena 4,51), Kompleks boisk „Moje Boisko - Orlik 2012” (ocena 4,51), Siłownia (ocena 4,50), Sala fitness (ocena 4,48), Lodowisko (4,46).

Wykres 52. Proszę określić istotność obiektów infrastruktury sportowej w Pan(i) miejscu zamieszkania (N=1067)

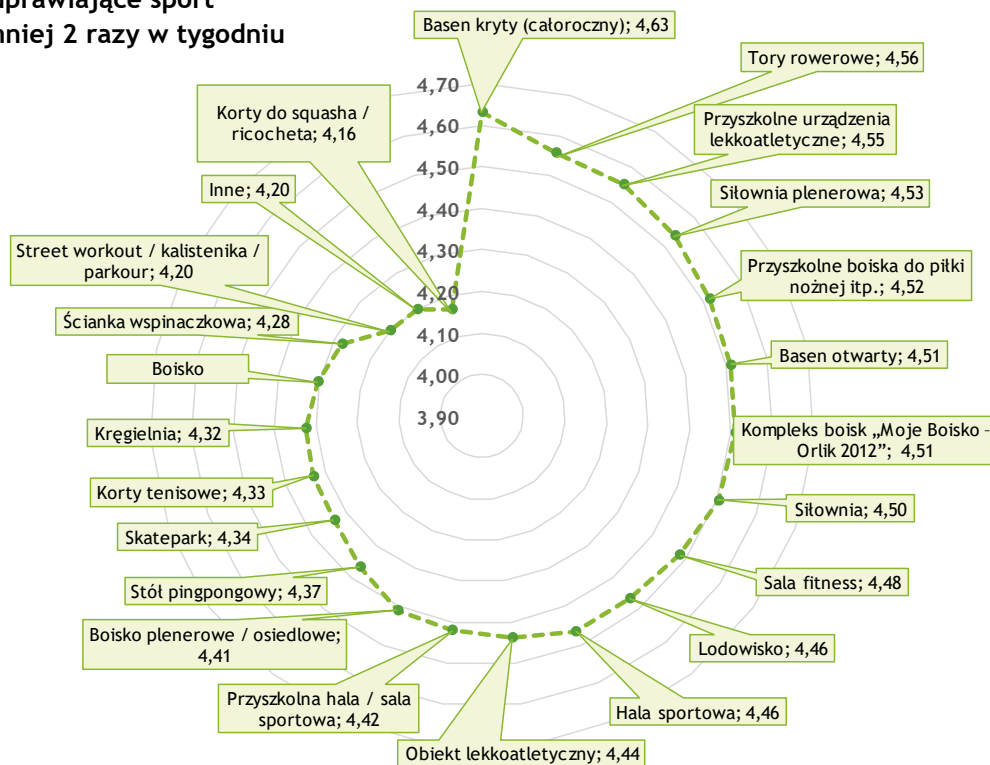
Ogółem

Źródło: badanie CATI

Wykres 53. Proszę określić istotność obiektów infrastruktury sportowej w Pan(i) miejscu zamieszkania (N=200)

Osoby uprawiające sport
co najmniej 2 razy w tygodniu

Źródło: badanie CATI

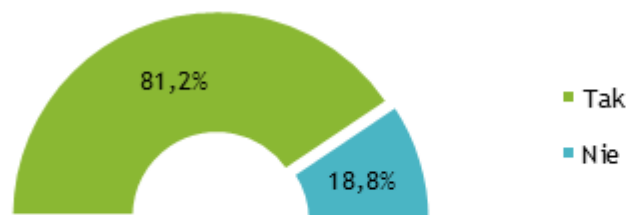
Spśród różnorodnej infrastruktury sportowej, osoby dorosłe w wieku około 30-40 lat, uczestniczące w zogniskowanym wywiadzie grupowym, przyznały, że przede wszystkim siłownia plenerowa jest obiektem w najmniejszym stopniu do nich adresowanym. W dużej mierze zastrzegają ponadto, że nie będą korzystać z torów rowerowych. Zdaniem tych osób, główną grupą docelową takiego obiektu są seniorzy. Z drugiej strony dorośli ci korzystają z szerokiego wachlarza pozostałych obiektów, przede wszystkim z boisk, hal, ścianek wspinaczkowych, kręgielni, kortów, sal fitness, siłowni i innych. Jednak najbardziej zależy im na takich obiektach, jak baseny, hale sportowe i sale fitness. Uważają, że obecnie funkcjonuje za mało przyszkolnych boisk osiedlowych.

Młodzi ludzie przyznają, że nie korzystają z przyszkolnych hal sportowych, siłowni plenerowych, sal fitness czy kortów do squasha / ricocheta, obiektów do street workout / kalisteniki / parkour. Zauważają jednak, że chętnie korzystaliby z przyszkolnych boisk, gdyby były otwarte po zajęciach i w lepszym stanie technicznym. Wśród obiektów, z jakich chętnie korzystają młodzi ludzie, znalazły się przede wszystkim boiska, hale sportowe i baseny. Uważają, że w ich okolicy znajduje się za mało kręgielni, ogólnodostępnych sal, basenu, ścianki wspinaczkowej, kortów do squasha czy lodowiska.

Informacje o ofercie sportowo-rekreacyjnej

Czterech na pięciu (81,2%) respondentów uważa, że ich gmina, powiat lub województwo informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej. Nieco częściej odpowiedź twierdzącą wskazują osoby regularnie uprawiające sport (90,5%).

Wykres 54. Czy jst (gmina, powiat, województwo) informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzenia sportowe, zacięcia sportowe)? (N=1067)

Źródło: badanie CATI

Najpopularniejszym sposobem informowania na ten temat jest oficjalna strona internetowa danej jednostki samorządu terytorialnego (60,4%). Stosunkowo popularne są także tablice informacyjne (54,3%) i lokalne media - przede wszystkim prasa (49,7%), radio (47,5%) i telewizja (44,9%).

Tabela 29. Proszę wskazać, w jaki sposób jst (gmina, powiat, województwo) informują mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych) (N=866)

Wyszczególnienie	Odsetek
Internet - oficjalna strona gminy/powiatu/województwa	60,4%
Tablice informacyjne	54,3%
Lokalna prasa	49,7%
Lokalne radio	47,5%
Lokalna telewizja	44,9%
Ulotki	33,4%
Broszura	12,7%
Portal społecznościowy	9,4%
Internet - inna strona Internetowa	0,6%
Inne miejsce	0,7%

Źródło: badanie CATI

Blisko co piąty (18,8%) ankietowany twierdzi, że jego gmina, powiat lub województwo nie informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej. Osoby te uważają, że tego typu informacje powinny być rozprzestrzeniane przede wszystkim poprzez lokalną prasę (41,3% wskazań), tablice informacyjne (39,3%), lokalne radio (38,3%), oficjalne strony internetowe danej jednostki samorządu terytorialnego (36,8%) czy ulotki (35,8%).

Tabela 30. Proszę wskazać, w jaki sposób jst (gmina, powiat, województwo) powinny informować mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych) (N=201)

Wyszczególnienie	Odsetek
Lokalna prasa	41,3%
Tablice informacyjne	39,3%
Lokalne radio	38,3%
Internet - oficjalna strona gminy	36,8%
Ulotki	35,8%
Lokalna telewizja	23,4%
Broszura	10,0%
Portal społecznościowy	5,0%
Internet - inna strona internetowa	2,0%
Inne miejsce	1,0%

Źródło: badanie CATI

Uczestnicy zogniskowanego wywiadu grupowego - osoby dorosłe w wieku 30-40 lat przyznają, że informacja o lokalnej ofercie sportowo-rekreacyjnej w ich miejscu zamieszkania jest dość trudno dostępna. Uważają, że ogłoszenia na klatce, w lokalnej gazetce lub na tablicach ogłoszeń adresowane są głównie do ludzi starszych, natomiast młodszy próbuje wyszukać informacje w Internecie, w tym w mediach społecznościowych. Proponują, by wykorzystać nowe kanały informacji, na przykład w automatach biletowych, które są gęsto rozmieszczone i korzysta z nich wiele osób. Ponadto sądzą, że skuteczne informowanie odbywałoby się za pomocą ulotek umieszczanych w skrynkach pocztowych, na stronie lokalnej jednostki samorządu terytorialnego, poprzez plakaty w miejscach uczęszczanych przez wiele osób, np. w sklepach i na przystankach, a także z wykorzystaniem aplikacji mobilnych czy powiadomień sms.

W opinii rodziców dzieci do 18 roku życia informacje dotyczące oferty sportowo-rekreacyjnej powinny być przekazywane za pośrednictwem Internetu, przy czym istotne w tej formie będzie stałe aktualizowanie informacji. Obecnie wyszukanie potrzebnych informacji wymaga szukania ich na kilku portalach, co utrudnia pozyskanie potrzebnych wiadomości. Zwrócono również uwagę na wykorzystanie powiadomień sms w celu informowania o ofercie w regionie.

Z kolei młodzież informacje o ofercie sportowej czerpie głównie z Internetu - stron miasta bądź dzielnic, w tym także z mediów społecznościowych. O ofercie dowiadują się także z plakatów, ulotek czy mediów - prasy i radia. Osoby młode uważają, że gminy, chcąc dotrzeć do tego typu odbiorców informacji, powinny publikować sponsorowane treści w mediach społecznościowych (Facebook) oraz umieszczać plakaty w miejscach publicznych, zwłaszcza na przystankach.

Osoby po 60 roku życia preferują pozyskiwanie informacji o ofercie sportowo-rekreacyjnej za pośrednictwem Internetu. Jednakże ten kanał komunikacji nie będzie wystarczający, ponieważ nie wszyscy seniorzy korzystają z tego źródła informacji. Nie bez znaczenia dla tej grupy są także tradycyjne media jak lokalna telewizja, prasa.

Wnioski i rekomendacje

Aktywność sportowa Polaków

Polacy pozytywnie oceniają ofertę miejsc umożliwiających uprawianie sportu w okolicy ich miejsca zamieszkania. Uważają, że jest ona także odpowiednia dla mieszkańców w każdej grupie wiekowej, choć dla seniorów nieco mniej niż dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Warto dodać, iż osoby, które regularnie uprawiają sport bardziej pozytywnie oceniają ofertę sportową w miejscu zamieszkania (należy jednak pamiętać, iż większość próby stanowiły osoby, które nieregularnie uprawiają sport). Kluczowymi aspektami w dobrej ocenie oferty sportowej jest bliskość obiektów, a także ich wyposażenie i stan techniczny.

Tylko dla co piątego badanego Polaka uprawianie sportu jest istotną czynnością, natomiast ponad połowa tego nie lubi. Odbija się to w danych na temat aktywności tych osób - zdecydowana większość nie uprawiała sportu przez ponad miesiąc dwukrotnie w tygodniu. Kwestia braku aktywności fizycznej bądź odpowiedniej częstotliwości ruchowej powiązana jest z szeregiem innych czynników - demograficznym, trybem życia („styl siedzący”), bezpieczeństwem, brakiem inicjatorów działań, czy małym zróżnicowaniem dostępnej oferty.

Źródła wiedzy o ofercie sportowo-rekreacyjnej

Analiza danych dotyczących informowania mieszkańców o ofercie sportowo rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych, budowie nowych obiektów infrastruktury sportowej) pozwoliła stwierdzić, iż stosowane formy są dostosowane do potrzeb mieszkańców. Wśród najczęściej wymienianych form wskazywano: stronę internetową województwa/powiatu/gminy, tablice informacyjne (stosowane są w mniejszym stopniu przez województwa) oraz tradycyjne media - lokalna prasa, lokalne radio, lokalna telewizja. Wśród sugestii, aby poprawić komunikację w zakresie oferty sportowo-rekreacyjnej, badani zaproponowali szersze wykorzystanie lokalnej prasy i tablic informacyjnych (choć zauważono, że korzystają z nich głównie osoby starsze), a także włączenie w większym stopniu publikacji w mediach społecznościowych - treściach sponsorowanych, adresowanych do poszczególnych grup docelowych.

Działania podejmowane przez jst w opinii Polaków

Trzy czwarte badanych jest zadowolonych z tego, jakie działania z zakresu kultury fizycznej są podejmowane w ich miejscu zamieszkania, w szczególności zadowolone są osoby uprawiające regularnie sport. Uważają, że oferta jest zróżnicowana, dość bogata, choć z pewnością może być w dalszym ciągu rozwijana. Polacy dostrzegają zmiany jakie zachodzą z zakresu sportu na przestrzeni ostatnich lat. Widoczna jest poprawa jakości dostępnej oferty sportowej i wyraźne zwiększenie liczby obiektów. Pozytywny jest także fakt, iż przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego inicjują imprezy sportowe i wychodzą do mieszkańców z informacją o nich. Choć większość osób uważa, że działania podejmowane w ich miejscu zamieszkania w zakresie kultury fizycznej są wystarczające, część nie jest z tego zadowolona i uważa, że zaplecze sportowe jest zbyt ubogie. Badanym brakuje możliwości nauki pływania, zajęć z gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej i zajęć dla osób niepełnosprawnych. Doceniona byłaby możliwość skorzystania z porad darmowego instruktora, a także wypożyczenia sprzętu sportowego czy skorzystanie z przyszłolnego obiektu sportowego. Niestety powszechnym problemem - szczególnie w obecnej sytuacji na rynku pracy - jest mała liczba animatorów sportu i kultury fizycznej w małych miejscowościach oraz środowiskach tzw. trudnej młodzieży. Poziom kwalifikacji tych osób jest niestety bardzo nierówny, co wynika z analizy dokumentów strategicznych, a przekłada się wprost na jakość inicjowanych działań. Jak pokazują wyniki badań niewielki odsetek gmin prowadzi wypożyczalnię sprzętu sportowego i turystycznego, dlatego też należy rozważyć również dofinansowanie takiego zadania, gdyż szczególnie w przypadku sportów mniej popularnych lub zimowych, ceny sprzętu uniemożliwiają rozpoczęcie aktywności fizycznej.

Realizacja zadań z zakresu kultury fizycznej przez jst

Na podstawie deklaracji przedstawicieli urzędów marszałkowskich można stwierdzić, iż żadne zadanie nie jest realizowane przez wszystkie województwa, przy czym większość zadań wykonywana jest przez co najmniej 60% województw (z wyjątkiem opracowywania i realizacji wieloletniego programu rozwoju bazy sportowej). Zadania z zakresu kultury fizycznej najczęściej przybierają formę udzielania dotacji celowych na organizowanie i prowadzenie procesu szkolenia i współzawodnictwa w sporcie oraz kontrolowania prawidłowości realizacji zadań w zakresie przyznanych dotacji celowych. Wiele województw wykonuje zadania związane z przyznawaniem stypendiów sportowych (73,3%).

Badanie dowiodło, iż województwa we własnym zakresie realizują większość zadań. Z kolei innym podmiotom najczęściej zleca się trzy zadania: udzielanie dotacji celowych na organizowanie i prowadzenie procesu szkolenia i współzawodnictwa w sporcie w województwie, kontrolowanie prawidłowości realizacji zadań w zakresie przyznanych dotacji celowych, wykonywanie zadań związanych z przyznawaniem stypendiów sportowych.

86% powiatów prowadzi ewidencję uczniowskich klubów sportowych i stowarzyszeń kultury fizycznej, co jest w ich kompetencji wg ustawy o sporcie z dnia 25 czerwca 2010 r. Co trzecie starostwo powiatowe realizuje nadzór i kontrolę nad działalnością stowarzyszeń kultury fizycznej oraz związków sportowych, mających siedzibę na terenie powiatu. Nieco mniej respondentów organizuje działalność w dziedzinie rekreacji ruchowej oraz tworzy odpowiednie warunki materialno-techniczne dla jej rozwoju. Niepokojący jest fakt, iż jedynie co drugie starostwo powiatowe wywiązuje się z zadania współorganizowania imprez sportowych o charakterze ponadgminnym. Może to mieć negatywny wpływ na rozwój kariery sportowej młodych osób. Jeszcze mniejszy odsetek powiatów prowadzi działalność instruktazowo-metodyczną dla pracowników kultury.

Wszystkie zadania realizowane są najczęściej we własnym zakresie (zlecenie innym podmiotom realizacji zadań wynikających z ustawy kompetencyjnej jest rzadsze niż w przypadku województw). Jeżeli starostwa powiatowe zlecają zadania innym podmiotom wówczas są to następujące zadania: współorganizacja imprez sportowych o charakterze ponadgminnym, organizowanie działań w dziedzinie rekreacji ruchowej oraz tworzenie odpowiednich warunków materialno-technicznych dla jej rozwoju.

Wyniki badania zrealizowanego wśród gmin wskazują, iż duża część zadań jakie ten poziom jst powinien realizować nie jest wykonywana. Może to wynikać z faktu, iż część tych zadań zrealizowanych jest przez ośrodki sportu i rekreacji, szkoły, kluby sportowe. Najlepszym przykładem takich zadań jest organizowanie zajęć nauki pływania czy organizowanie zajęć z gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej. Jedynie trzy zadania są realizowane przez co najmniej połowę gmin: organizowanie zajęć sportowych i rekreacyjnych (np. aerobik, piłka nożna, szachy), organizowanie współzawodnictwa sportowego (m.in. zawodów sportowych), organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych i turystycznych).

Większość zadań, które realizowane są przez gminy, wykonywanych jest we własnym zakresie lub we współpracy z innymi podmiotami, zdecydowanie rzadziej realizację zadań zleca się wyłącznie podmiotom zewnętrznym. Warto dodać, iż gminy we własnym zakresie podejmują działania związane z aktywnością fizyczną osób niepełnosprawnych, przy czym często są one wspierane przez inne podmioty (zlecenie organizacjom pozarządowym - 63,4%, zlecenie podmiotom prywatnym - 45,5%). Niestety jedynie co dziesiąta gmina realizuje ww. zadanie.

Przykład jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiatu, województwa), która w sposób modelowy radzi sobie z wspieraniem na swoim obszarze sportu i rekreacji został wybrany spośród jednostek samorządu terytorialnego, które wzięły udział w badaniu case study oraz/lub w badaniu ilościowym. Kluczowy czynnik wyboru jednostki modelowej oraz tej, która z zaspokajaniem potrzeb radzi sobie słabiej dotyczył wysokości poniesionych wydatków na kulturę fizyczną w 2016 roku (w przeliczeniu na 1 osobą oraz w przeliczeniu na 1 kilometr kwadratowy). Należy mieć na uwadze

fakt, że trudno jednoznacznie wskazać przykład jednostki samorządowej, która z każdym elementem dotyczącym zaspokajania zbiorowych potrzeb w zakresie kultury fizycznej i turystyki radzi sobie bardzo dobrze.

Dokonując porównania dwóch, wskazanych poniżej województw, wskazać można, że województwo, które można uznać za przykład modelowego poza wysokimi wydatkami na kulturę fizyczną posiada dokument strategiczny, którego cele odnoszą się zaspokajania zbiorowych potrzeb w zakresie kultury fizycznej i turystyki. Wyznacza kierunki rozwoju, systematyzuje zaplanowane działania. Jego uzupełnienie stanowi obecnie obowiązująca strategia, traktująca turystykę jako odrębny obszar. Dokument ten umożliwia wykorzystanie unikalnego charakteru obszaru do zaplanowania działań w tym obszarze.

Województwo, które wskazano jako przykład jednostki samorządu terytorialnego w której stosuje się niewystarczające rozwiązania pomimo korzystania z różnych źródeł finansowania, w trakcie badania ilościowego wskazało na obszar, który wymaga dodatkowego nakładu finansowego.

Tabela 31. Zaspokajanie potrzeb w zakresie kultury fizycznej i turystyki na poziomie województw.

Województwo		
Element	Modelowe rozwiązanie	Niewystarczające rozwiązania
Struktura zarządzania wydatkami na spor	Na tle badanych województw wydatki województwa u na kulturę fizyczną w 2016 roku w przeliczeniu na 1 osobę określono jako wydatki w normie oraz w przeliczeniu na 1 kilometr kwadratowy określono jako wydatki bardzo duże. W 2016 roku wydatki na kulturę fizyczną w województwie wyniosły 12 456 533,16 zł.	Wydatki ogółem na kulturę fizyczną w województwie w 2016 roku wyniosły 1 925 763,09 zł. Na tle badanych województw, województwo w 2016 roku miało bardzo małe wydatki na kulturę fizyczną w przeliczeniu zarówno na 1 osobę jak i na 1 kilometr kwadratowy.
Planowanie wydatków i wdrażanie dokumentów strategicznych	Województwo posiada strategię rozwoju sportu. Dokument posiada szczegółowe informacje dotyczące przedsięwzięć regionalnych, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia założonych celów. Dokument posiada szczegółowe informacje dotyczące przedsięwzięć regionalnych, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia założonych celów. Informacje na temat poszczególnych działań opisują ich istotę, grupę potencjalnych odbiorców i realizatorów. Wskazano również potencjalne źródła ich finansowania w tym środki publiczne (środki województwa, budżet państwa, środki samorządów lokalnych) środki prywatne, środki pozyskane od sponsorów. Ponadto, uzupełnieniem dla wyżej wymienionego dokumentu stanowi strategia rozwo-	Wskazana jednostka posiada strategię rozwoju dla województwa. Wypracowano cele strategiczne, a wśród nich nieliczne odnoszą się i skupiają na rozwoju sportu i turystyki na danym obszarze. Dla realizacji wszystkich zadań wynikających ze strategii wskazano potencjał finansowania w odniesieniu do środków publicznych oraz środków prywatnych. Jeszcze do 2014 roku, województwo posiadało dokument strategiczny dedykowany rozwojowi turystyki, która między innymi koncentrowała się na wypracowaniu zintegrowanego produktu turystycznego.

	ju turystyki, w której przewidziano realizację zadań wykorzystujących unikalne zasoby województwa.	
Dywersyfikacja źródeł finansowania projektów sportowych, pozyskiwanie sponsorów zewnętrznych	Województwo realizując projekty związane z infrastrukturą sportową korzysta ze środków własnych oraz dofinansowań z Ministerstwa Sportu i Turystyki. Projekty z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury) są finansowane z tych samych źródeł. Jednocześnie, nie wskazano zadań bądź inwestycji, które w chwili obecnej wymagają dodatkowego wsparcia.	Środki własne, dofinansowanie z funduszy europejskich oraz środki z Ministerstwa Sportu i Turystyki stanowią źródło finansowania projektów związanych z infrastrukturą sportową. Projekty z zakresy kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury) finansowane są z tych samych źródeł. Renowacja obiektów to zadanie w chwili obecnej wymagające dodatkowego wsparcia.
Udział w programach Ministerstwa Sportu i Turystyki	Województwo dostrzega konieczność korzystania z dodatkowych źródeł finansowania. Korzysta z możliwości udziału w programach Ministerstwa Sportu i Turystyki. Dzięki pozyskanym środkom realizuje projekty związane z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb w zakresie kultury fizycznej i sportu.	Realizując projekty związane z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb w zakresie kultury fizycznej i sportu, województwo korzysta z programów Ministerstwa Sportu i Turystyki.

Źródło: opracowanie własne

Powiat, który został przedstawiony jako jednostka korzystająca z modelowych rozwiązań realizujących zadania mające na celu zaspokojenie zbiorowych potrzeb z zakresu kultury fizycznej i sportu, z jednej strony wykorzystuje posiadane zasoby (zarówno infrastrukturę jak i zasoby kadrowe), korzystając jednocześnie z różnych źródeł finansowania tych zadań. Powiat posiada dokument strategiczny dedykowany rozwojowi sportu i turystyki. Szczegółowo odnosi się on zarówno do poszczególnych dyscyplin sportowych jak i sportu osób w różnych wieku i o różnych potrzebach.

Powiat, który wskazano jako przykład jednostki stosującej niewystarczające rozwiązania pomimo bardzo małych wydatków na kulturę fizyczną, nie korzysta z innych źródeł finansowania zadań. Nie posiada także dokumentu strategicznego, który całkowicie odnosiłby się do rozwoju sportu i turystyki.

Tabela 32. Zaspokajanie potrzeb w zakresie kultury fizycznej i turystyki na poziomie powiatów.

Powiat		
Element	Modelowe rozwiązanie	Niewystarczające rozwiązanie
Struktura zarządzania wydatkami na sport	Powiat w 2016 roku na realizację zadań z zakresu kultury fizycznej przeznaczył 9 570 481,27 zł. Na tle badanych powiatów wydatki powiatu na kulturę fizyczną w 2016 roku w przeliczeniu na 1 osobę oraz 1 kilometr kwadratowy określono jako wydatki w normie.	Powiat w 2016 roku miał bardzo małe wydatki na kulturę fizyczną w przeliczeniu na 1 osobę oraz na 1 kilometr kwadratowy. W 2016 roku, wydatki powiatu na kulturę fizyczną wyniosły 1 281,01 zł.

<p>Planowanie wydatków i wdrażanie dokumentów strategicznych</p>	<p>Powiat posiada dokument strategiczny określający kierunki rozwoju sportu i turystyki. Dokument przygotowano na podstawie wyników badań marketingowych wśród mieszkańców oraz badania wśród ekspertów zajmujących się organizacjami sportowymi.</p> <p>Strategia wskazuje kierunki i priorytety działań w obszarze sportu i turystyki, które przyczynić mają się do zaspokojenia potrzeb różnych grup społecznych (np. osób niepełnosprawnych, osób w wieku 50+).</p> <p>Ponadto, dokument posiada zapisy wskazujące na działania, które zasługiwać mogą na miano „dobrej praktyki”. Do promowania zdrowego stylu życia wśród mieszkańców zakłada się wykorzystanie istniejącej już infrastruktury oraz zasobów kadrowych.</p>	<p>Powiat w chwili obecnej posiada strategię zrównoważonego rozwoju powiatu. Dokument w wąskim zakresie odnosi się do wspierania rozwoju sportu i turystyki w powiecie. Wskazane do realizacji zadania skupiają się na zagospodarowaniu i wykorzystaniu posiadanych zasobów (np. wyznaczenie terenów szczególnie atrakcyjnych dla turystyki i opracowanie programu ich promocji). Nie wskazano zadań związanych z powstaniem nowych obiektów sportowych, finansowania imprez o charakterze sportowym bądź sportu dla poszczególnych grup wiekowych.</p> <p>W dokumencie wskazano potencjalne źródła finansowania wszystkich zaplanowanych działań. Wskazano na korzystanie m.in. ze środków publicznych, funduszy Narodowego i/lub Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej czy też Polskiej Organizacji Turystycznej.</p>
<p>Dywersyfikacja źródeł finansowania projektów sportowych, pozyskiwanie sponsorów zewnętrznych</p>	<p>Dokument strategiczny powiatu szczegółowo określa omawia zasady finansowania sportu oraz zawiera propozycję procentowego podziału środków finansowanych, będących w dyspozycji jednostki. Zaproponowano wyłonienie kluczowych dyscyplin sportowych dla powiatu, co umożliwi efektywny podział środków finansowych. Dostrzeżono także potrzebę rozdzielania finansowania sportu różnych grup wiekowych. Przedstawiono przykładowy, procentowy podział środków finansowych na zadania ze sportu.</p> <p>Powiat realizując projekty związane z infrastrukturą sportową korzysta ze środków własnych oraz dofinansowań z Ministerstwa Sportu i Turystyki. Projekty z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury) są finansowane z tych samych źródeł.</p> <p>W trakcie badania ilościowego wskazano, że na ten moment na terenie powiatu nie do-</p>	<p>Gmina podejmując działania związane z finansowaniem zadań z zakresu infrastruktury sportowej i projektów z zakresu kultury fizycznej korzysta ze środków własnych (budżet powiatu).</p> <p>W trakcie badania ilościowego wskazano, że na ten moment na terenie powiatu nie dostrzega się zadań z zakresu kultury fizycznej wymagających dodatkowego wsparcia.</p>

	strzeżę się zadań z zakresu kultury fizycznej, które wymagałyby dodatkowego wsparcia finansowego.	
Udział w programach Ministerstwa Sportu i Turystyki	Dla powiatu kluczowe jest także korzystanie z programów Ministerstwa Sportu i Turystyki. Realizując projekty związane z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb w zakresie kultury fizycznej i sportu jednostka sięga po środki finansowe z tego źródła.	Powiat nie korzystał z programów Ministerstwa Sportu i Turystyki. Za przyczynę nie korzystania z takiej możliwości wskazano było posiadanie innych środków finansowych wystarczających do realizacji projektów

Źródło: opracowanie własne

Posiadanie strategii rozwoju sportu, korzystanie z programów Ministerstwa Sportu i Turystyki, to cechy wyróżniające gminę, którą wskazano jako jednostkę zakalikowaną jako przykład modelowych rozwiązań. Gmina pomimo nie korzystania z wielu źródeł finansowania dobrze radzi sobie z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb z zakresu kultury fizycznej i turystyki. W badaniu ilościowym nie wskazała obszaru wymagającego dodatkowego wsparcia finansowego. Gmina, którą wskazano jako przykład gminy stosującej niewystarczające rozwiązania posiada strategię rozwoju gminy i gminny program rozwoju rewitalizacji. Gmina mimo korzystania z kilku źródeł finansowania, wskazuje na obszary, które wymagają dodatkowego wsparcia.

Tabela 33. Zaspokajanie potrzeb w zakresie kultury fizycznej i turystyki na poziomie gmin.

Gmina		
Element	Modelowe rozwiązanie	Niewystarczające rozwiązanie
Struktura zarządzania wydatkami na sport	Na tle badanych gmin wydatki gminy na kulturę fizyczną w 2016 roku w przeliczeniu na 1 osobę można określić jako wydatki w normie. Z kolei wydatki w przeliczeniu na 1 kilometr kwadratowy określono jako bardzo duże. Gmina w 2016 roku przeznaczyła 1 035 084,05 zł na kulturę fizyczną.	Budżet gminy w 2016 roku na kulturę fizyczną wyniósł 115 967,00 zł. Na tle badanych gmin, gmina w 2016 roku miała bardzo małe wydatki na kulturę fizyczną w przeliczeniu zarówno na 1 osobę jak i na 1 kilometr kwadratowy.
Planowanie wydatków i wdrażanie dokumentów strategicznych	W gminie przyjęto dokument strategiczny w zakresie rozwoju sportu i rekreacji. Dokument przygotowano w oparciu o wyniki analizy SWOT oraz wyniki badań ankietowych wśród mieszkańców gminy. W strategii wyodrębniono pięć priorytetów w ramach których podejmowane i finansowane działania przyczynią się do wspierania i rozwoju sportu w różnych dziedzinach i obszarach, zakłada się promowanie aktywności fizycznej wśród mieszkańców, urozmaicenia oferty sportowo-rekreacyjnej, aktywną współpracę z klubami i stowarzyszeniami	W gminie nie przyjęto dokumentu strategicznego związanego z rozwojem sportu i rekreacji. W gminie przyjęto dokument przygotowany w 2013 roku, odnoszący się do promocji produktu turystycznego, który wspieranie sportu i rekreacji zawęża do jednej dziedziny sportu. Obecnie, w gminie obowiązuje strategia rozwoju gminy i gminny program rewitalizacji. Gmina wskazała, że ich cele odnoszą się do kultury fizycznej.

	<p>sportowymi oraz modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowej.</p> <p>Poza listą zadań dla każdego priorytetu nie wskazano źródeł ich finansowania.</p>	
<p>Dywersyfikacja źródeł finansowania projektów sportowych, pozyskiwanie sponsorów zewnętrznych</p>	<p>Gmina podejmując działania związane z finansowaniem zadań z zakresu infrastruktury sportowej oraz projektów z zakresu kultury fizycznej korzysta ze środków własnych (budżet gminy).</p> <p>W trakcie badania ilościowego wskazano, że na ten moment na terenie gminy nie dostrzeżono się zadań z zakresu kultury fizycznej wymagających dodatkowego wsparcia.</p> <p>W związku z tym nie podejmuje się działań mających na celu pozyskanie dodatkowych środków finansowych.</p>	<p>Gmina podejmując działania związane z finansowaniem zadań z zakresu infrastruktury sportowej korzysta ze środków własnych (budżet gminy) i programów Ministerstwa Sportu i Turystyki. Przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej gmina korzysta ze środków własnych, programów Ministerstwa Sportu i Turystyki, wsparcia sponsorów oraz zawierając partnerstwa publiczno-prywatnego.</p> <p>W trakcie badania ilościowego wskazano, że na ten moment na terenie gminy zadanie, które wymaga dodatkowego wsparcia dotyczy budowy hali sportowej.</p>
<p>Udział w programach Ministerstwa Sportu i Turystyki</p>	<p>Posiadając wystarczające środki finansowe na realizację projektów z zakresu kultury fizycznej i sportu, gmina nie korzysta z możliwości pozyskania dodatkowych środków finansowych z programów Ministerstwa Sportu i Turystyki.</p>	<p>Gmina, posiadając niskie wydatki na kulturę fizyczną oraz zadania, które wymagają dodatkowego wsparcia, korzysta z możliwości pozyskania środków finansowych jakim jest udział w programach Ministerstwa Sportu i Turystyki.</p>

Źródło: opracowanie własne

Obszary z zakresu zaspokajania zbiorowych potrzeb w zakresie kultury fizycznej i sportu wymagające dodatkowego wsparcia wskazane przez przedstawicieli gmin biorących udział w badaniu ilościowym to przede wszystkim budowa małej infrastruktury sportowej oraz większych obiektów sportowych. Taką potrzebę zgłosili również przedstawiciele starostw powiatowych, którzy wskazali potrzebę wsparcia finansowego w zakresie budowy obiektów sportowych. Utrzymanie istniejących obiektów, ich rozbudowa i modernizacja to kolejna potrzeba jaką jednostki samorządu terytorialnego z każdego poziomu zgłosiło potrzebę zewnętrznej pomocy finansowej. Na poziomie gminy i powiatu, obszar wymagający dodatkowego wsparcia to realizacja imprez i zajęć sportowych. Dokonując analizy dokumentów strategicznych zauważyć można, że potrzeby te pokrywają się z wypracowanymi zadaniami i działaniami, które jednostki samorządu terytorialnego planują realizować w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb w zakresie kultury fizycznej i sportu. Budowa nowych obiektów sportowych, ich modernizacja i utrzymanie to zadania, których realizacja jest zawsze zaplanowana.

W oparciu o wyniki badań przeprowadzono analizę SWOT, która wskazuje na przewagę szans w przypadku gmin i powiatów. Natomiast na szczeblu wojewódzkim określono więcej czynników zewnętrznych zagrażających realizacji działań przez jst.

Tabela 34. Analiza SWOT - działania podejmowane przez województwa w obszarze aktywności fizycznej

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Posiadanie aktualnej strategii rozwoju województwa (wszystkie województwa); – Realizacja celów w obszarze sportu zawartych w aktualnych strategiach rozwoju województw; – Monitorowanie dokumentów strategicznych w obszarze sportu (większość województw); – Zróżnicowana infrastruktura sportowa (większość województw); – Stała współpraca z MSiT (większość województw); – Kulturowanie tradycji sportowych;	<ul style="list-style-type: none"> – Niewielki odsetek województw opracowujących i realizujących wieloletni program rozwoju bazy sportowej; – Niewielki odsetek województw posiadających aktualną strategię rozwoju sportu; – Niewielki odsetek województw, w których powołano radę sportu; – Niewielka współpraca pomiędzy jst; – Niewielkie wykorzystanie innych źródeł finansowania (sponsorzy, partnerstwo publiczno-prywatne);
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Przekazywanie informacji poprzez portale społecznościowe; – Dofinansowania z funduszy europejskich; – Trend na zdrowy i aktywny tryb życia - coraz korzystniejsze postrzeganie aktywności fizycznej; – Promocja sportu w społeczeństwie poprzez m.in. przyznawaniem nagród i wyróżnień marszałka w zakresie kultury fizycznej i współorganizowanie wydarzeń sportowych;	<ul style="list-style-type: none"> – Brak regularnej i częstej aktywności fizycznej wśród społeczności; – Wysokie koszty modernizacji zróżnicowanej infrastruktury sportowej; – Wzrost świadomości i oczekiwań społeczeństwa; – Niekorzystne zmiany demograficzne; – Innowacje wpływające na pogłębianie siedzącego trybu życia;

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania

Tabela 35. Analiza SWOT - działania podejmowane przez powiaty w obszarze aktywności fizycznej

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Posiadanie aktualnej strategii rozwoju powiatu (wiele powiatów); – Realizacja celów zawartych w aktualnej strategii rozwoju powiatu (wiele powiatów); – Monitorowanie aktualnych strategii rozwoju powiatu (wiele powiatów); – Zróżnicowana infrastruktura sportowa (większość powiatów); – Kulturowanie tradycji sportowych;	<ul style="list-style-type: none"> – Bardzo niski odsetek powiatów posiadających aktualną strategię rozwoju sportu; – Niewielki odsetek powiatów, w których powołano radę sportu; – Niewywiązywanie się z obowiązku prowadzenia ewidencji uczniowskich klubów sportowych i stowarzyszeń kultury fizycznej; – Niewywiązywanie się z zadania współorganizowania imprez sportowych o charakterze ponadgminnym; – Niewielka współpraca pomiędzy jst; – Niewielkie wykorzystanie innych źródeł finansowania (sponsorzy, partnerstwo publiczno-prywatne);
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Współpraca z MSiT; – Dofinansowania z funduszy europejskich; – Wdrożenie Programu Sportowych Ambasadorów; – Realizacja inwestycji równoległe z opracowywaniem projektów miękkich; – Trend na zdrowy i aktywny tryb życia - coraz korzystniejsze postrzeganie aktywności fizycznej; – Utrzymanie stałego poziomu wzrostu nakładów na zadania bieżące w zakresie sportu; – Prowadzenie szkoleń dla instruktorów odpowiedzialnych za pomoc m.in. przy korzystaniu z siłowni plenerowych;	<ul style="list-style-type: none"> – Brak regularnej i częstej aktywności fizycznej wśród społeczności; – Wysokie koszty związane z koniecznością modernizacji zróżnicowanej infrastruktury sportowej; – Wzrost świadomości i oczekiwań społeczeństwa; – Innowacje wpływające na pogłębianie siedzącego trybu życia; – Niewystarczający nadzór nad działalnością stowarzyszeń kultury fizycznej oraz związków sportowych, mających siedzibę na terenie powiatu;

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania

Tabela 36. Analiza SWOT - działania podejmowane przez gminy w obszarze aktywności fizycznej

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Informowanie mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej; – Zróżnicowana oferta sportowo-rekreacyjna pozytywnie postrzegana przez społeczeństwo; – Dostrzegalna zmiana (poszerzenie) bazy sportowo-rekreacyjnej gmin; – Kulturowanie tradycji sportowych; – Duży odsetek osób korzystających z obiektów infrastruktury sportowej;	<ul style="list-style-type: none"> – Niewielki odsetek gmin posiadających aktualną strategię rozwoju gminy; – Niewielki odsetek gmin posiadających gminy/lokalny program rewitalizacji; – Niewielki odsetek gmin, w których powołana jest rada sportu; – Niewielka współpraca pomiędzy jst; – Brak obiektów w niektórych wiodących dyscyplinach sportowych (mieszkańcy niejednokrotnie wskazywali na niedostosowanie oferty do ich potrzeb); – Niewielkie wykorzystanie innych źródeł finansowania (sponsorzy, partnerstwo publiczno-prywatne); – Niewiele gmin podejmuje działania związane z promocją sportu osób niepełnosprawnych i dostosowaniem infrastruktury do ich potrzeb; –
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Organizacja lokalnych imprez sportowych; – Dofinansowania z funduszy europejskich; – Odpowiednie rozmieszczenie obiektów sportowych - tzn. plac zabaw obok siłowni plenerowej itp.; – Nowe kanały informowania mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (zainteresowanie mieszkańców w obszarze sportu i rekreacji); – Powstawanie prywatnych inwestycji i obiektów sportowych; – Realizacja inwestycji równoległe z opracowywaniem projektów miękkich w zakresie kultury fizycznej; – Współpraca ze stowarzyszeniami i organizacjami sportowymi - zachęcanie społeczności do aktywności fizycznej w dyscyplinach niskokosztowych (np. bieganie); – Utworzenie systemu promocji wydarzeń sportowych; – Dostosowanie oferty do potrzeb różnych grup docelowych (np. seniorów); – Trend na zdrowy i aktywny tryb życia - coraz korzystniejsze postrzeganie aktywności fizycznej; – Ścisła współpraca szkół i klubów w zakresie wzajemnego udostępniania obiektów na rzecz upowszechniania aktywności fizycznej wśród najmłodszej części społeczeństwa;	<ul style="list-style-type: none"> – Brak regularnej i częstej aktywności fizycznej wśród społeczności; – Trudności z pozyskaniem dofinansowania z MSiT; – Mała liczba animatorów sportu i kultury fizycznej; – Wzrost zróżnicowanych oczekiwań społeczeństwa w odniesieniu do infrastruktury i wydarzeń sportowych; – Innowacje wpływające na pogłębianie siedzącego trybu życia;

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Obiekty infrastruktury sportowej w opinii Polaków

Dwie trzecie badanych korzysta z infrastruktury sportowej, w szczególności z oferty korzystają osoby regularnie uprawiające sport. Pozostałe osoby korzystają z infrastruktury, aczkolwiek ich aktywność jest sporadyczna. Analizując istotność obiektów infrastruktury sportowej w miejscu zamieszkania wszystkich respondentów oraz osób uprawiających sport co najmniej 2 razy w tygodniu można dostrzec różnice (oprócz basenów krytych, torów rowerowych które są bardzo istotne dla każdej z grup). Dla osób uprawiających sport regularnie bardzo istotne są przyszkolne obiekty lekkoatletyczne, które nie są tak wysoko w istotności ogółu respondentów. Ponadto sportowcy są zainteresowani

korzystaniem w miejscu zamieszkania z basenów otwartych, sal fitness oraz lodowisk, a zatem z infrastruktury sportowej, która na podstawie odpowiedzi jst obecnie nie jest tak powszechnie dostępna.

Osoby niekorzystające, przeważnie swoją bierność w tym zakresie uzasadniają niedostosowaniem oferty do ich potrzeb. Ta bariera może zostać zniwelowana poprzez dalsze inwestowanie w różnorodną infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. Takie inwestycje planowane są na wszystkich szczeblach jst w perspektywie 2 i 5 lat. Województwa planują budowę obiektów tj. obiekty lekkoatletyczne, skateparki, lodowiska, tory rowerowe, baseny otwarte oraz ścianki wspinaczkowe. Powiaty oraz gminy planują głównie mniejsze inwestycje w przypadku powiatów planowane są: kręgielnie, lodowiska, tory rowerowe, korty do squasha/riocheta. Gminy natomiast mają zamiar zainwestować w siłownie plenerowe, przyszkolne urządzenia lekkoatletyczne, hale sportowe, sale fitness, tory rowerowe oraz skateparki.

Innymi barierami uniemożliwiającymi korzystanie z infrastruktury sportowej okazują się także: duża odległość obiektów od miejsca zamieszkania, wiek, stan zdrowia, brak czasu. Istotnym problemem jest również niechęć lub brak możliwości ponoszenia kosztów z tytułu korzystania z obiektu/zajęć sportowych. Dotyczy to przede wszystkim osób młodych lub w średnim wieku. W przypadku tej pierwszej grupy powinna zostać zainicjowana i poprzedzona kampanią informacyjną na przykład współpraca z prywatnymi obiektami w zakresie organizowania dni otwartych, bezpłatnych porad instruktorów oraz propagowania sportów mniej powszechnych m.in. sporty wyczynowe lub sporty zimowe. Biorąc pod uwagę osoby mniej zamożne to istotne jest lokalizowanie nowych obiektów sportowych w pobliżu szkół oraz inicjowanie działań promujących aktywność fizyczną, zapewniając dostęp do obiektów szkolnych poza godzinami jej otwarcia i ciągłą modernizacją dostępnej infrastruktury.

Ankietowani przeważnie są zadowoleni z istniejącej infrastruktury i sądzą, że jest wystarczająca, w szczególności są to osoby, które uprawiają sport co najmniej 2 razy w tygodniu. Dostrzegają pozytywny aspekt - powszechność boisk piłkarskich, jednak analizując zmiany w trybie życia osób młodych i w wieku średnim, bez nakładów na promocję również innych sportów oraz infrastruktury umożliwiającej ich uprawianie (np. korty, bieżnie, baseny, sporty zimowe) liczba aktywnych fizycznie mieszkańców będzie maleć. Problemem natomiast może okazać się brak wystarczającej ilości ścieżek rowerowych czy tras spacerowych, pozwalających na codzienną, najprostszą aktywność fizyczną. Poziom jakościowy obecnej infrastruktury w tym zakresie nie jest wysoki. Brak także wkomponowania dróg rowerowych czy szlaków spacerowych w istniejącą już gminną infrastrukturę, jak również - brak wydzielonych pasów i chodników szczególnie w mniejszych miejscowościach. Jednocześnie wpływa to na brak poczucia bezpieczeństwa i zniechęca do podejmowania aktywności w tym zakresie. Spora grupa badanych dostrzega również inwestycje prywatne, niezwiązane bezpośrednio z działalnością jst, jako nowe miejsca aktywności fizycznej (siłownie, kluby fitness, etc.). Jest to związane z panującą modą na bycie „fit”. JST winny wykorzystać możliwości płynące z obecności takich obiektów, m.in. podejmując wspólne przedsięwzięcia sportowe. Umożliwia to dotarcie do dużych grup mieszkańców, zapewniając jednocześnie fachowe podejście instruktorów. Współpraca z podmiotami prywatnymi stanowi dla jst alternatywę wobec niskiej liczby fundacji i organizacji stricte sportowych, a także pozwala przełamywać ograniczenia wyłącznie jednej dyscypliny sportowej.

Finansowanie zadań z zakresu kultury fizycznej przez jst

Ze względu na fakt, iż budżety jst są ograniczone nie ma możliwości finansowania wszystkich zadań w zakresie kultury fizycznej, jakie zgłaszane są przez mieszkańców. Należy mieć na uwadze, iż jst mają obowiązek zapewnić mieszkańcom dostęp do aktywności fizycznej i infrastruktury sportowej, dlatego też stale należy poszerzać ofertę sportową, aby była ona dostosowana do potrzeb społeczeństwa. Ważne jest racjonalne wydatkowanie środków, które powiązane jest z planowaniem, jakie zadania powinny być realizowane, dlatego też istotne są dokumenty strategiczne odnoszące się do kultury fizycznej.

Na podstawie przeprowadzonej analizy desk research można stwierdzić, iż po 2012 roku spadły wydatki jakie jest przeznaczają na kulturę fizyczną. Wydatki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę fizyczną i sport przeznacza się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W szczególności spadły wydatki majątkowe, w skład których wchodzi modernizacja obiektów sportowych, przygotowanie dokumentacji oraz budowa boisk i hal sportowych. W wydatkach bieżących nie zdiagnozowano tak znaczących zmian. Przyczyną niewielkich zmian w tych wydatkach jest ich zakres, w skład którego wchodzi: wydatki na utrzymanie jednostek budżetowych (np. miejskie ośrodki sportu i rekreacji) zarządzające określonymi obiektami sportowymi, dotacje dla organizacji pozarządowych wykonujących zadania z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu. Spadek wydatków majątkowych, jaki zanotowano po 2012 roku może być spowodowany wieloma czynnikami m.in. niewystarczającą ilością środków finansowych na inwestycje, wzrostem znaczenia racjonalności w wydatkach majątkowych - efektywne wydatkowanie środków, ponadprzeciętnymi wydatkami na budowę/modernizację obiektów sportowych przygotowywanych na potrzeby mistrzostw Europy w piłce nożnej.

Analizując przeciętne wydatki gmin ze względu na ich rodzaj można dostrzec, iż w gminach miejskich na kulturę fizyczną 1 mieszkańca wydaje się 118,45 zł (dane dla 2016 roku). W analogicznym okresie gminy wiejskie wydały ponad pięciokrotnie mniej (22,62 zł), zaś nakłady pieniężne gmin miejsko-wiejskich to 48,78 zł na 1 mieszkańca. Zdecydowanie niższe wydatki na kulturę fizyczną w gminach wiejskich wynikają m.in. z mniejszych wydatków majątkowych, jakie gminy ponoszą na inwestycje (realizacja dużych inwestycji w gminach wiejskich nie jest uzasadniona, ze względu na racjonalność wydawanych środków finansowych). Różnica między poszczególnymi rodzajami gmin jest jeszcze bardziej widoczna, gdy wydatki na kulturę fizyczną przedstawi się w przeliczeniu na 1 km². Gminy miejskie wyróżniają się na tle pozostałych, ponieważ poniosły przeciętne nakłady finansowe w wysokości 133 338 zł na 1 km². Ponad sto razy mniej wydały gminy wiejskie (1 258 zł/1 km²), natomiast gminy miejsko-wiejskie poniosły wydatki wynoszące - 3 853 zł/1 km². Należy zaznaczyć, iż duże dysproporcje w wydatkach na 1 km² wynikają z charakteru gmin miejskich, które są zdecydowanie bardziej zurbanizowane niż gminy miejsko-wiejskie oraz wiejskie.

Realizacja działań z zakresu kultury fizycznej uzależniona jest w głównej mierze od źródeł finansowania. Realizacja celów zawartych w dokumentach strategicznych uzależniona jest od środków jakie jest mogą pozyskać, ponieważ realizacja działań tylko i wyłącznie z środków własnych może być trudna, a nawet niemożliwa. Przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej (budowa infrastruktury sportowej), jednostki samorządu terytorialnego korzystają przede wszystkim ze środków własnych (województwa 100,0%, powiaty 93,3%, gminy 89,6%) oraz dofinansowań z Ministerstwa Sportu i Turystyki (województwa 100,0%, powiaty 63,5%, gminy 54,2%). Połowa inwestycji realizowana przez województwa jest finansowana z funduszy europejskich, rządziej fundusze europejskie wykorzystywane są do finansowania budowy infrastruktury sportowej na poziomie powiatu czy gminy (odpowiednio 32,7%, 34,4%). Korzystanie z funduszy europejskich uzależnione jest Regionalnych Programów Operacyjnych i może się różnić w poszczególnych regionach kraju. Nie zawsze cele zawarte w dokumentach strategicznych odnoszące się do budowy infrastruktury sportowej są zbieżne z możliwościami pozyskania środków, dlatego też ważne jest rozwijanie alternatywnych sposobów finansowania inwestycji. Niestety, na podstawie wyników badania można stwierdzić, iż bez względu na poziom jest niewielki odsetek inwestycji realizowanych jest we współpracy z innymi jest, w partnerstwie publiczno-prywatnym czy we współpracy ze sponsorami. Brak kooperacji między jest może negatywnie wpływać na ofertę sportowo-rekreacyjną, jaka oferowana jest mieszkańcom. Współpracę z innymi jest deklaruje 13,3% województw, 17,3% powiatów oraz 13,0% gmin.

Podobnie jak w przypadku finansowania obiektów infrastruktury sportowej tak i pozostałe projekty z zakresu kultury fizycznej finansowane są głównie ze środków własnych, dotacji Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz funduszy europejskich. 13,3% województw, 14,4% powiatów, 9,4% gmin współpracuje z innymi jest przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej innych niż budowa obiektów infrastrukturalnych.

Na podstawie wyników badania można stwierdzić, iż coraz większa liczba obiektów i miejsc do uprawiania sportu nie oznacza, że wynika to z celowego, długofalowego działania w zakresie rozwoju aktywności fizycznej mieszkańców. Spora grupa obiektów powstaje w efekcie możliwości finansowych (w tym szans na pozyskanie środków zewnętrznych), jakie jednostki samorządu terytorialnego mają w relatywnie krótkim okresie czasu. Prowadzi to do sytuacji, gdzie część obiektów powtarza się w sąsiadujących gminach np. na powierzchni kilkunastu bądź kilkudziesięciu kilometrów, a brak jest obiektu pożądanego przez mieszkańców, co wynika z braku możliwości zewnętrznego finansowania czy istotnych zmian w istniejącej infrastrukturze. Wpływa to wyraźnie na atrakcyjność i chęć korzystania z tych obiektów. Najlepszym przykładem takiego zjawiska jest duża liczba siłowni plenerowych, które są nieatrakcyjne dla osób młodych.

Zadania realizowane przez jst, które wymagają wsparcia finansowego

Biorąc pod uwagę potrzeby współfinansowania jakie zgłaszały poszczególne jst, nie można powiedzieć, iż obecna infrastruktura sportowa jest wystarczająca. W województwach wsparcia finansowego wymagają przede wszystkim zadania w zakresie renowacji obiektów, a znacznie rzadziej w zakresie dotacji klubów sportowych, realizacji basenów otwartych lub pływalni. Starostwa powiatowe wskazywały na budowę takich obiektów, jak: baseny, boiska, hale sportowe, korty do squasha, kręgielnie, tory rowerowe, obiekty lekkoatletyczne i siłownie plenerowe. Gminy zgłosiły zapotrzebowanie na budowę małej infrastruktury sportowej (siłownie plenerowe), jak również większych obiektów (basenów krytych, basenów otwartych i boisk piłkarskich), których sfinansowanie nie jest możliwe bez środków zewnętrznych. Ponadto, powiaty oraz gminy zgłosiły potrzebę wsparcia finansowego w celu realizacji imprez i zajęć sportowych, utrzymania istniejących obiektów oraz ich modernizacji. Główny powód konieczności wsparcia finansowego jaki wymieniany jest przez jst to brak wystarczających środków własnych czy wysokich kosztów realizacji tych działań.

Współpraca jst z Ministerstwem Sportu i Turystyki

Bardzo istotnym aspektem w rozwoju kultury fizycznej jest współpraca województwa/powiatu/gminy z Ministerstwem Sportu i Turystyki. Nie tylko w zakresie zadań jakie należy realizować, ale także w zakresie finansowania zadań realizowanych przez jst. Na podstawie deklaracji respondentów można stwierdzić, iż wszystkie województwa współpracowały z Ministerstwem Sportu i Turystyki w zakresie pozyskania wsparcia finansowego. Taką współpracę zadeklarowało co drugie starostwo powiatowe i co dziesiąta gmina. Jst, które dotychczas nie korzystały z dofinansowania z Ministerstwa Sportu i Turystyki, uzasadniają to brakiem takiej potrzeby, gdyż inne środki wystarczyły do realizacji projektów, bądź też opinią, że pozyskanie dofinansowania z owego ministerstwa jest trudne.

Posiadanie i wdrażanie dokumentów strategicznych

Im wyższy poziom jst, tym wyższy odsetek aktualnych strategii rozwoju. Wszystkie województwa posiadają strategie rozwoju, natomiast trzy czwarte powiatów dysponuje aktualną strategią rozwoju powiatu. Co trzecia gmina posiada aktualną strategię rozwoju gminy, a prawie co czwarta badana gmina ma przygotowany program rewitalizacji. Bez względu na poziom jst, dokumenty strategiczne najczęściej obowiązują do roku 2020, zgodnie z horyzontem czasowym funduszy unijnych (2014-2020). Zdecydowanie rzadziej jst posiadają przygotowane strategie rozwoju sportu lub inne dokumenty odnoszące się do zakresu kultury fizycznej. Cele jakie są zawarte w dokumentach strategicznych przygotowanych przez województwa/powiaty/gminy odnoszą się do kultury fizycznej (odpowiednio 100,0%, 92,1%, 95,0% odpowiedzi twierdzących). Z badania wynika, iż zdecydowana większość jst realizuje cele w obszarze sportu zawarte w aktualnej strategii rozwoju. W przypadku województwa jest to 93,3%, powiatu 96,1%, gminy 95,0%. Dokumenty strategiczne w obszarze sportu są stale monitorowane przez województwa/powiaty/gminy (odpowiednio 73,3%, 97,4%, 92,9% odpowiedzi twierdzących).

Co trzecie województwo uchwaliło strategię rozwoju sportu, z czego niemalże wszystkie z nich obowiązują do 2020 roku. 7,7% badanych starostw powiatowych ma przygotowaną strategię rozwoju sportu, natomiast żadna badana gmina nie wskazała, że posiada strategię rozwoju sportu. Z badania wynika, iż jest rzadziej realizują cele zawarte w strategii rozwoju sportu niż w strategii rozwoju. Szczególnie dotyczy to województwa, gdyż 40,0% badanych odpowiedziało twierdząco. Powiaty realizują cele strategii rozwoju sportu nieco rzadziej niż cele strategii rozwoju powiatu - 87,5%. Może to wynikać z mniejszego znaczenia, jaki ten dokument ma dla przedstawicieli poszczególnych poziomów jest. Dokumenty strategiczne w obszarze sportu są monitorowane przez prawie co trzecie województwo/powiat (odpowiednio 60,0%, 62,5% odpowiedzi twierdzących). Wartość ta z pewnością nie jest wystarczająca, ponieważ tylko stały monitoring dokumentów strategicznych umożliwia dostosowywanie zapisów strategii do zmieniających się warunków. Na podstawie przeprowadzonego studium przypadku można stwierdzić, iż dokumenty bardzo się od siebie różnią m.in. pod względem treści i objętości, dlatego należy rozważyć przygotowanie punktów obligatoryjnych jakie powinny być w każdej strategii rozwoju sportu. Warto zaznaczyć, iż jedynie niewielki odsetek powiatów i gmin posiada strategię rozwoju sportu, co może wynikać z braku obligatoryjności takiego dokumentu, braku potrzeby planowania działań w zakresie kultury fizycznej w oddzielnym dokumencie (obecne dokumenty są wystarczające), braku czasu lub zasobów (finansowych/ludzkich itp.). Warto podkreślić istotność dokumentów strategicznych skierowanych wyłącznie na kulturę fizyczną, ponieważ zupełnie inaczej powinna bowiem wyglądać aktywność w poszczególnych grupach wiekowych. Bez szczegółowej analizy profilu mieszkańców niemożliwe jest dopasowanie dla nich odpowiedniej oferty. Niestety, bardzo często dzieci i młodzież w wieku szkolnym swoją aktywność fizyczną ograniczają wyłącznie do zajęć szkolnych, zaś osoby starsze w obawie o swoje zdrowie nie podejmują aktywności fizycznej w ogóle.

Powoływanie i działalność rad sportu

W jednostkach samorządu terytorialnego mogą działać rady sportu powołane przez właściwe organy wykonawcze spośród przedstawicieli organizacji i instytucji realizujących zadania w zakresie kultury fizycznej. Zdecydowanie częściej ten organ powołany jest na najwyższym szczeblu jest - 26,7% województw ma obecnie powołaną radę sportu¹⁶. Zadania, które realizowane są głównie przez powołane rady sportu w województwach to przede wszystkim: opiniowanie budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej, opiniowanie strategii w zakresie sportu, tworzenie planów rozwoju bazy sportowej¹⁷. W 7,7% starostw powiatowych powoływana jest rada sportu. Jeszcze mniejszy odsetek posiada ten organ w gminach - 6,5%. Analizując dane dla gmin ze względu na rodzaj gminy można dostrzec, iż częściej rady sportu funkcjonują w gminach miejsko-wiejskich (9,9%) oraz miejskich (14,8%) aniżeli w gminach wiejskich (2,1%).

Analizując wskaźniki odpowiedzi jednostek samorządu terytorialnego, w przekroju całego badania dostrzec można brak dostatecznej koordynacji działań na linii województwo-powiaty-gminy. Świadczyć o tym może niski odsetek strategii rozwoju sportu czy rady sportu. Przygotowanie takich dokumentów na poziomie województwa i powiatu powinno być obowiązkowe, ponieważ realizacja zadań z zakresu kultury fizycznej musi być uzależniona od długofalowych planów. Uwzględnianie sportu wyłącznie jako działań strategii rozwoju województwa, powiatu czy gminy, powoduje rozmycie tego zagadnienia i brak dostatecznego monitoringu aktywności fizycznej mieszkańców, a tym samym zapewnienia im odpowiedniej infrastruktury.

¹⁶ Zadania rady sportu na szczeblu wojewódzkim wykonuje wojewódzkie interdyscyplinarne stowarzyszenie będące członkiem Polskiej Federacji Sportu Młodzieżowego

¹⁷ Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej, rozdz. 2, art. 18a.

Spis tabel

Tabela 1. Proszę wskazać, jakie zadania województwo realizuje z zakresu kultury fizycznej? (N=15).....	6
Tabela 2. Proszę wskazać, kto realizuje zadania z zakresu kultury fizycznej w województwie.	6
Tabela 3. Proszę wskazać zadania, jakie realizuje w województwie rada sportu (N=4).....	9
Tabela 4. Czy na terenie województwa znajdują się/planowane są do realizacji poniższe obiekty infrastruktury sportowej (dotyczy tylko obiektów sfinansowanych lub współfinansowanych z środków własnych województwa)? Czy województwo sfinansowało obiekt ze środków własnych? (N=15).....	9
Tabela 5. Z jakich źródeł finansowania województwo korzysta przy realizacji projektów związanych z infrastrukturą sportową? (N=15)	10
Tabela 6. Z jakich źródeł finansowania korzysta województwo przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury)? (N=15)	14
Tabela 7. Na jaką kwotę/kwoty pozyskano dofinansowanie z MSiT? (możliwość wskazania kilku odpowiedzi)	14
Tabela 8. Proszę wskazać, jakie zadania powiat realizuje z zakresu kultury fizycznej? (N=104).....	15
Tabela 9. Proszę wskazać, kto realizuje zadania z zakresu kultury fizycznej w powiecie.....	15
Tabela 10. Proszę wskazać zadania, jakie realizuje w powiecie rada sportu (N=8)	18
Tabela 11. Czy na terenie powiatu znajdują się/planowane są do realizacji poniższe obiekty infrastruktury sportowej (dotyczy tylko obiektów sfinansowanych lub współfinansowanych ze środków własnych powiatu)? Czy powiat sfinansował obiekt ze środków własnych? (N=104)	18
Tabela 12. Z jakich źródeł finansowania powiat korzysta przy realizacji projektów związanych z infrastrukturą sportową? (N=104)	19
Tabela 13. Proszę określić strukturę wydatków na sport i aktywność fizyczną, jaką powiat wydał w 2017 roku.	19
Tabela 14. Z jakich źródeł finansowania korzysta powiat przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury)? (N=104)	26
Tabela 15. Na jaką kwotę/kwoty pozyskano dofinansowanie z MSiT? (N=62)	27
Tabela 16. Charakterystyka próby.	28
Tabela 17. Proszę wskazać, jakie zadania gmina realizuje z zakresu kultury fizycznej? (N=585)	28
Tabela 18. Proszę wskazać, kto realizuje zadania z zakresu kultury fizycznej w gminie.	29
Tabela 19. Proszę wskazać zadania, jakie realizuje w powiecie rada sportu (N=8)	32
Tabela 20. Czy na terenie gminy znajdują się/planowane są do realizacji poniższe obiekty infrastruktury sportowej (dotyczy tylko obiektów sfinansowanych lub współfinansowanych z środków własnych gminy)? Czy gminy sfinansowały obiekt ze środków własnych? (N=585)	32
Tabela 21. Z jakich źródeł finansowania gmina korzysta przy realizacji projektów związanych z infrastrukturą sportową? (N=585)	33
Tabela 22. Proszę określić strukturę wydatków na sport i aktywność fizyczną, jakie gmina wydała w 2017 roku (liczba wskazań przy każdym wierszu)	34
Tabela 23. Z jakich źródeł finansowania korzysta gmina przy realizacji projektów z zakresu kultury fizycznej (z wyłączeniem infrastruktury)? (N=585).....	49
Tabela 24. Na jaką kwotę/kwoty pozyskano dofinansowanie z MSiT? (N=324).....	49
Tabela 25. Jednostki samorządu terytorialnego wybrane do badania.	51
Tabela 26. Charakterystyka respondentów.	56
Tabela 27. Proszę ocenić poszczególne działania z zakresu kultury fizycznej realizowane w miejscu zamieszkania (N=1067)	60
Tabela 28. Dlaczego nie korzysta Pan(i) z obiektów infrastruktury sportowej? (N=355)	62

Tabela 29. Proszę wskazać, w jaki sposób jst (gmina, powiat, województwo) informują mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych) (N=866).....	67
Tabela 30. Proszę wskazać, w jaki sposób jst (gmina, powiat, województwo) powinny informować mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych) (N=201)	68
Tabela 31. Zaspokajanie potrzeb w zakresie kultury fizycznej i turystyki na poziomie województw.....	71
Tabela 32. Zaspokajanie potrzeb w zakresie kultury fizycznej i turystyki na poziomie powiatów.	72
Tabela 33. Zaspokajanie potrzeb w zakresie kultury fizycznej i turystyki na poziomie gmin.	74
Tabela 34. Analiza SWOT - działania podejmowane przez województwa w obszarze aktywności fizycznej	76
Tabela 35. Analiza SWOT - działania podejmowane przez powiaty w obszarze aktywności fizycznej	76
Tabela 36. Analiza SWOT - działania podejmowane przez gminy w obszarze aktywności fizycznej	77

Spis wykresów

Wykres 1. Czy w województwie są uchwalone następujące dokumenty strategiczne? (N=15)	7
Wykres 2. Czy cele zawarte w dokumentach strategicznych w obszarze sportu są przez województwo realizowane?	7
Wykres 3. Proszę określić procent zrealizowanych dokumentów strategicznych	8
Wykres 4. Czy prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?	8
Wykres 5. Jak często prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?	8
Wykres 6. Czy w województwie powołana jest rada sportu? (N=15)	9
Wykres 7. Struktura wydatków województw w Dziale 926 w latach 2011-2016	10
Wykres 8. Struktura wydatków województw w Dziale 926 w 2016 roku.....	11
Wykres 9. Wydatki województw w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.....	12
Wykres 10. Wysokość wydatków województw w Dziale 926 na 1m ² w 2016 roku.	13
Wykres 11. Proszę wskazać, w jaki sposób województwo informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych, budowie nowych obiektów infrastruktury sportowej) (N=15).....	14
Wykres 12. Czy w powiecie są uchwalone następujące dokumenty strategiczne? (N=104)	16
Wykres 13. Czy cele zawarte w dokumentach strategicznych w obszarze sportu są przez powiat realizowane? ..	16
Wykres 14. Proszę określić procent zrealizowanych dokumentów strategicznych	17
Wykres 15. Czy prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?	17
Wykres 16. Jak często prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?.....	17
Wykres 17. Czy w powiecie powołana jest rada sportu? (N=104).....	18
Wykres 18. Struktura wydatków powiatów w Dziale 926 w latach 2011-2016.	20
Wykres 19. Struktura wydatków powiatów w Dziale 926 w 2016 roku.	21
Wykres 20. Wydatki powiatów w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.	23
Wykres 21. Wysokość wydatków powiatów w Dziale 926 na 1m ² w 2016 roku.	25
Wykres 22. Proszę wskazać, w jaki sposób powiat informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych, budowie nowych obiektów infrastruktury sportowej) (N=104)	27
Wykres 23. Czy w gminie są uchwalone następujące dokumenty strategiczne? (N=585).....	30
Wykres 24. Czy cele zawarte w dokumentach strategicznych w obszarze sportu są przez gminę realizowane?..	30
Wykres 25. Proszę określić procent zrealizowanych dokumentów strategicznych.	31

Wykres 26. Czy prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?	31
Wykres 27. Jak często prowadzony jest monitoring dokumentów strategicznych w obszarze sportu?	31
Wykres 28. Czy w gminie powołana jest rada sportu? (N=585)	32
Wykres 29. Dlaczego gminy nie korzystały do tej pory ze współpracy z MSiT? (N=268)	34
Wykres 30. Struktura wydatków gmin miejskich w Dziale 926 w latach 2011-2016.	35
Wykres 31. Struktura wydatków gmin miejskich w Dziale 926 w 2016 roku.	36
Wykres 32. Wydatki gmin miejskich w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.	38
Wykres 33. Wysokość wydatków gmin miejskich w Dziale 926 na 1m ² w 2016 roku	39
Wykres 34. Struktura wydatków gmin wiejskich w Dziale 926 w latach 2011-2016.	40
Wykres 35. Struktura wydatków gmin wiejskich w Dziale 926 w 2016 roku.	41
Wykres 36. Wydatki gmin wiejskich w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.	43
Wykres 37. Wysokość wydatków gmin wiejskich w Dziale 926 na 1m ² w 2016 roku.	44
Wykres 38. Struktura wydatków gmin miejsko-wiejskich w Dziale 926 w latach 2011-2016.	45
Wykres 39. Struktura wydatków gmin miejsko-wiejskich w Dziale 926 w 2016 roku.	46
Wykres 40. Wydatki gmin miejsko-wiejskich w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku.	47
Wykres 41. Wysokość wydatków gmin miejsko-wiejskich w Dziale 926 na 1m ² w 2016 roku.	49
Wykres 42. Proszę wskazać, w jaki sposób gmina informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzeniach sportowych, zajęciach sportowych, budowie nowych obiektów infrastruktury sportowej) (N=585)	50
Wykres 43. Proszę wskazać, które z poniższych stwierdzeń najtrafniej opisuje Pana/Panią (N=1067)	57
Wykres 44. Czy w okresie powyżej miesiąca uprawiał(a) Pan(i) sport co najmniej 2 razy w tygodniu? (N=1067)	57
Wykres 45. Proszę ustosunkować się poniższych stwierdzeń dotyczących kultury fizycznej (N=1067)	58
Wykres 46. Czy jest Pan(i) ogólnie zadowolony(a) z działań z zakresu kultury fizycznej podejmowanych w miejscu zamieszkania przez jst? (ogółem N=1067; osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu N=200)	59
Wykres 47. Czy działania podejmowane w miejscu zamieszkania w zakresie kultury fizycznej są wystarczające? (ogółem N=1067; osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu N=200)	61
Wykres 48. Czy korzysta Pan(i) z obiektów infrastruktury sportowej? (N=1067)	62
Wykres 49. Czy jest Pan(i) ogólnie zadowolony(a) z infrastruktury sportowej znajdującej się w najbliższej okolicy? (ogółem N=1067; osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu N=200)	63
Wykres 50. Czy dostępność obiektów infrastruktury sportowej w najbliższej okolicy jest wystarczająca? (ogółem N=1067; osoby uprawiające sport co najmniej 2 razy w tygodniu N=200)	64
Wykres 51. Które z obiektów infrastruktury sportowej znajdują się w Pan(i) miejscu zamieszkania, a których brakuje? (N=1067)	65
Wykres 52. Proszę określić istotność obiektów infrastruktury sportowej w Pan(i) miejscu zamieszkania (N=1067)	66
Wykres 53. Proszę określić istotność obiektów infrastruktury sportowej w Pan(i) miejscu zamieszkania (N=200)	66
Wykres 54. Czy jst (gmina, powiat, województwo) informuje mieszkańców o ofercie sportowo-rekreacyjnej (m.in. wydarzenia sportowe, zacięcia sportowe)? (N=1067)	67

Spis map

Rysunek 1. Łączne wydatki poszczególnych województw w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku	12
Rysunek 2. Łączne wydatki poszczególnych województw w Dziale 926, przypadające na 1m ² w 2016 roku.....	13
Rysunek 3. Łączne wydatki poszczególnych powiatów w Dziale 926, przypadające na 1 mieszkańca w 2016 roku	24
Rysunek 4. Łączne wydatki poszczególnych powiatów w Dziale 926, przypadające na 1m ² w 2016 roku	26

